

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV BOHEMISTIKY

REDAKČNÍ ČINNOST JAROSLAVA DURYCHA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí práce: prof. PaedDr. Michal Bauer, Ph.D.

Autor práce: Bc. et Bc. Veronika Králíková

Obor: BOHn

Ročník: 3.

2019

Na tomto místě bych chtěla poděkovat prof. PaedDr. Michalu Bauerovi, Ph.D. za vstřícnost, trpělivost a cenné rady, které mi poskytoval po celou dobu tvorby mé diplomové práce.

Taktéž děkuji své rodině a kolegům za poskytovanou oporu.

Prohlašuji, že jsem svou diplomovou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponenta práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním výsledků své kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 9. května 2019

.....
Veronika Králíková

ANOTACE

Tato diplomová práce se věnuje zobrazení publicistické tvorby Jaroslava Durycha v letech 1923–1938 se zaměřením na časopisy *Rozmach*, *Akord* a *Obnova*, respektive *Národní obnova*. V diplomové práci bude podán přehled publikační činnosti za uvedené období a vytvořen soupis oblastí, kterými se Jaroslav Durych zabýval. Dále bude zobrazena proměna časopisecké tvorby v čase. Dokladem proměny, nebo poukázáním na důležité komponenty v díle budou vybrané texty. Stylistická analýza textů taktéž dokládá prvky v Durychově publicistické práci.

ANNOTATION

This diploma thesis is about the depiction of journalistic work by Jaroslav Durych in the years 1923–1938 with a focus on magazines *Rozmach*, *Akord*, and *Obnova*, respectively the *Národní obnova*. In the diploma thesis will be given an overview of publishing activities for the given period and an inventory of areas that Jaroslav Durych dealt with. Furthermore, the transformation of magazine production in time will be shown. The selected texts will be proof of the transformation or pointing to important components in the work. The stylistic analysis of the texts also illustrates elements in Durych's journalistic work.

*Hodnota našeho člověčího života
je závislá na hodnotách,
které jsou v nás.*

*Lidé si tvoří svůj lidský svět;
je v něm to, co do něho vkládáme.*

(Josef Čapek)

OBSAH

ÚVOD.....	9
1. OBDOBÍ ROZMACHU (1923–1927).....	12
1.1 Kulturní a historicko-politické pozadí doby	13
1.2 Přehled publikovaných textů a struktura novin.....	15
1.2.1 Soupis článků.....	15
1.2.2 Struktura listu	29
1.3 Oblasti zájmu	32
1.3.1 Literatura, kultura	32
1.3.2 Politika.....	36
1.3.3 Náboženství	39
1.3.3.1 Dílčí shrnutí oblastí zájmu	43
1.3.4 Sociální otázky a národ	44
1.4 Rozmach obsahu	45
2. PRVNÍ INTERMEZZO	48
3. ZNĚNÍ AKORDU (1928–1933).....	50
3.1 Kulturní a historicko-politické pozadí doby	50
3.2 Souhrn příspěvků	51
3.3 Struktura novin.....	56
3.4 Tematické oblasti	56
3.4.1 Literatura a kultura	57
3.4.2 Náboženství	62
3.5 Výrazový obsah.....	64
4. DRUHÉ INTERMEZZO	66
5. ZAČÁTEK OBNOVY (1937–1938)	68
5.1 Kulturní, historické a politické pozadí doby	68
5.2 Přehled článků.....	69
5.3 Oblasti zájmu	72
5.3.1 Národ	72
5.3.2 Politika.....	74
5.3.3 Náboženství	75
5.3.4 Literatura, kultura	76
5.4 Shrnutí tematických oblastí.....	77
6. STYLISTIKA A STYL	78

7. VYBRÁNO Z VYBRANÝCH.....	83
7.1 Jaroslav Durych: Jaroslav Durych	84
7.2 Publicista a jeho skandály	86
7.3 Shrnutí.....	88
ZÁVĚR	89
SEZNAM LITERATURY	93
Primární.....	93
Sekundární.....	93
SEZNAM PŘÍLOH.....	95

ÚVOD

Druhého prosince roku 1886 se v Hradci Králové narodil muž, jehož jméno je od první poloviny dvacátého století až do současnosti často skloňováno, především pak v souvislosti s prózou a poezií. Je to muž, kterého život původně předurčil pro jinou životní dráhu, než díky jaké je čtenářům znám. Možnost volby a touha psát ho dovedla k vytvoření mnoha děl, o kterých by se dalo říci, že různým způsobem ovlivnily literární scénu. Jeho spisovatelská dráha vždy nebyla zalita pochvalami a zúčastněným potřesením ruky, ale v jeho díle se už počátku rýsovala jakási „temná strana“ díla, za níž byla považována publicistika. V textech, kterými pomáhal zaplňovat strany mnoha soudobých tiskovin, se vždy zdálo být něco provokativního, ironického, či dokonce radikálního. Myšlenka o nechvalnosti jeho publicistiky vyvrcholila s vydáním článku *Staroměstský ryňk* (1923). Text byl otištěn v *Lidových listech* 10. června 1923 a okamžitě vzbudil vlnu nevole. Byť Durych dbal na tradice a obracel se k historii českých zemí (což se později ukázalo například v *Rozmachu*), nebyl to typ muže, který by souhlasil s plošně prosazovanými názory, a v řečeném článku vyjevil poměrně „radikální“ názor na období husitství, osobu Jana Husa. Durychovi se přičila myšlenka, že český národ může být označován jako národ pokračovatelů Jana Husa. Neviděl v této tradici klíčový bod historie, ale spíše opomenutí víry. Jaroslav Durych jako katolík pevný ve své víře chtěl upozornit na skutečnost, že víra jako taková je důležitá pro národ. V textu prosazoval stržení pomníku, což by znamenalo i zboření falešné představy. Jistě předpokládal, že text vzbudí reakce, ale jistě za napsání neočekával „trest“, kterým bylo částečné uzavření novin před jeho příspěvky, respektive umenšení prostoru pro texty. Zmíněné datum 10. června 1923 se tak nestalo pouze dnem vydání dalšího z jeho textů, ale i počátkem vzniku něčeho nového, na obzoru se postupně začínal rýsovat obrys nového čtrnáctideníku, jemuž Durych vložil do vínku stejnou dávku ironie a radikálnosti, která pramenila i ze *Staroměstského ryňku* (1923) – článku, který vše začal.

Následující období dalo vzniknout i mé diplomové práci, protože se v ní budu věnovat publicistické činnosti Jaroslava Durycha a to od roku 1923 a časopisu *Rozmach*, který nově vznikl. Diplomová práce celkově bude obsahovat pohled na tři periodika: *Rozmach*, *Akord* a *Obnovu*, respektive *Národní obnovu*. Časově lze tedy vymezit zkoumané období na roky 1923–1938. Ustanovit vymezení pro zkoumání Durychovy publicistické tvorby je důležité z hlediska rozsahu jeho činnosti. Vyjma označených periodik se totiž věnoval podávání příspěvků i do dalších soudobých časopisů. Analýza

všech příspěvků, tzn. zkoumání všech textů v celém spektru periodik z uvedeného období by poskytla absolutní představu o Durychově publicisticky zaměřené tvorbě, nicméně pro účely diplomové práce by pravděpodobně vznikl roztříštěný obraz jeho tvorby, protože rozsah takovéto závěrečné práce neposkytuje dostatek prostoru pro vyčerpávající analýzu. Výběr určitého počtu novin nabízí možnost koncentrovanějšího zaměření na texty zvoleného období a poskytuje příležitost i pro objevení jemnějších nuancí doprovázejících články. Tiskoviny *Rozmach* a *Akord* jsou zajímavé vzhledem k pozici Durycha v nich – redigoval listy. Do *Obnovy*, respektive *Národní obnovy* byl přizván jako významná osoba spojená s katolicismem. Tímto Durychovým postavením jsou vybrané časopisy zajímavé, a staly se tak klíčem pro výběr zkoumaného materiálu. Dalším užitečným bodem při analýze textů bude vytvoření osy proměny Durychovy publicistické tvorby. Noviny lze totiž postavit na časovou osu, na níž stojí jedny za druhými – každé periodikum bylo vydáváno v jiném čase, mezi produkcí listů se nacházejí prodlevy. Toto rozložení tedy umožňuje jejich definici a již řečené srovnání. Totéž se bude týkat i oblastí zájmu v časopisech.

Shledávám obsah této diplomové práce nejen zajímavým, ale také důležitým pro odkrytí části práce Jaroslava Durycha, která se do současné doby zdála zanedbávanou. I přesto, že se v různých publikacích objevují kapitoly zaměřené na Durychovu publicistiku, stále se frekventovaněji debatuje o jeho přínosu v oblasti prózy, poezie či dramatu. Lze zatím hovořit pouze o dvou světlicích, které se snaží přiblížit čtenáři Durychovy texty prostřednictvím vrhnutí světla na některé jeho příspěvky. Jeden ze souborů uspořádala Zuzana Fialová a byl vydán pod názvem *Jaroslav Durych: Publicista* (2001), druhý přišel na knižní trh o rok později – soubor *Polemiky a skandály* (2002) vytvořený Karlem Komárkem. Věřím, že tyto dvě publikace nabízí čtenářům zajímavé texty, u kterých se může doufat, že vzbudí jejich pozornost a touhu zkoumat tuto část Durychova díla. Kromě výše zmíněné analýzy chci touto prací upozornit na zatím plně neprobádanou část tvorby autora první poloviny dvacátého století a podnítit další diskusi, která by vedla k doplnění této oblasti zájmu.

Nejdůležitější složkou této diplomové práce jsou texty z výše uvedených periodik. Byť při tvorbě práce budu manipulovat, popřípadě čerpat informace i z dalších publikací, v centru zájmu zůstávají Durychovy články. Suma informací v nich obsažená se může stát předmětem diskuse o povaze jejich zařazení, z toho důvodu předesílám, že má tato diplomová práce interpretační charakter.

Výše jmenované knihy jsou pouze malou částí literatury, která bude v diplomové práci užívána. Velkým přínosem pro výzkum osoby Jaroslava Durycha je jistě publikace *Česká katolická literatura 1918–1945* (2010) od Martina C. Putny. Stejně obsáhlá a informačně nosná je též publikace *Jaroslav Durych. Život, ohlasy, soupis díla a literatury o něm* (2000). K vydání knihu připravila Jitka Uhdeová, ale dále se na jejím vzniku podíleli například Karel Komárek, Václav Durych nebo Věra Vladyková – spoluprací docílili vzniku díla, jež sestává z biografie Jaroslava Durycha, soupisu díla a krátkých (ale informačně nosných) statí. Diplomová práce bude doplněna i další literaturou.

Nejdůležitější obsah práce tvoří tři kapitoly, z nichž každá je určena pro jeden ze jmenovaných časopisů. Kapitoly jsou koncipovány do několika dílčích částí, které postupně představí jednak časopis, ale především jeho obsah, respektive oblasti zájmu. Součástí je také kulturní a historické pozadí, které může vytvářet důležitou položku vzhledem k obsahu novin, například potvrdit relevanci textů se zřetelem k probíhajícím událostem, případně zhodnotit aktuálnost náplně článků.

Přechod mezi jmenovanými periodiky nebyl náhodný, a aby nebyl opomenut, prostřednictvím dvou intermezz bude zachycen. Práci dále doplní kapitola obsahující stylistický rozbor – spíše drobné upozornění na vybrané jevy. Analýza textů bude uzavřena v závěrečné kapitole rozbohem vybraných textů, které upozorní na další prvky Durychova díla.

1. OBDOBÍ ROZMACHU (1923–1927)

Tak jako mnoho jiných před ním, i Jaroslava Durycha původně čekala jiná životní dráha než ta, díky níž je dnes všem znám. Po gymnáziu šel studovat na lékařskou fakultu do Prahy. Čerstvě vystudovaný lékař se posléze přesunul na frontu první světové války. Jaroslav Durych tuto skutečnost sám reflektoval v knize *Váhy života a umění* (1933):

„Poměry v prvním desetiletí tohoto století byly ovšem podstatně jiné než o dvacet a třicet let později, což ovšem tehdy ještě nikdo nepředvídal, a tak z pouhých důvodů praktické pohodlnosti zvoleno povolání vojenského lékaře bez jakéhokoliv vnitřního zájmu. [...] I přemnohé chyby lidské jsou ve stavitelském plánu osudu a teprve dodatečně se poznává, co z věcí zdánlivě neúčelných bylo nevyhnutelno a nutno a které cesty byly správné. Studium medicíny bylo částečně školou života a rozumu.“¹

Zkušenost lékaře ve válce se později odrazila i v jeho časopiseckých příspěvcích, není tedy radno tuto etapu života přecházet.²

Zásadním bodem období dvacátých let je vnímání katolictví. Jaroslav Durych k němu měl velmi vřelý vztah, Karel Komárek Durycha dokonce označil za „mluvčího“ katolictví v českých zemích:

„Po vzniku Československa se Durych díky své rozsáhlé publicistické činnosti stal jedním z neoficiálních mluvčích české katolické inteligence – té, která chtěla opustit dědictví starého Rakouska a zároveň zůstat věrná Římu. [...] Ve stovkách článků komentovat aktuální problémy církve v novém státě, formuloval ideové programy její orientace a v polemikách s liberálními intelektuály, mj. s Emanuelem Rádem a Ferdinandem Peroutkou, vysvětloval význam katolictví v českých dějinách i v současnosti.“³

¹ DURYCH, Jaroslav. *Váhy života a umění*. Praha: Melantrich, 1933, s. 36.

² Zkušenost válečného lékaře, která se opakovala i při dalších výjezdech, je pro Durycha jistě důležitá, nicméně lékařské praxi se věnoval soustavně. Jeho publicistická a další literární činnost vedla paralelní linii s jeho životem lékaře. Právě zkušenost pracujícího člověka mu dala nahlédnout do další dimenze bytí člověka, a právě práce je jedním z témat, kterým se ve svých článcích zabývá. Tato zmínka je důležitá pro obsah jedné z následujících kapitol.

³ KOMÁREK, Karel. *Čep, Durych a několik příbuzných. Interpretační studie*. Olomouc: Vydavatelství Filozofické fakulty UP, 2014, s. 108.

Jaroslav Durych psal v období dvacátých let do mnoha časopisů. Mezi ně se řadí například *Lidové listy*, *Našinec*, *Lumír*, *Cesta*, *Rozpravy Aventina*, či *Na hlubinu*. Příspěvky do nich podával v relativně pravidelných intervalech. S příchodem *Rozmachu* v říjnu roku 1923 se frekvence podávání článků do řečených časopisů rozvolnila, Durych se od tohoto roku plně věnoval přispívání do *Rozmachu*, který redigoval. Pravděpodobně by tento časopis nebyl založen, kdyby nevznikla aféra související s ohlasy na článek *Staroměstský ryňk* (1923). Právě po ní vzniká nový časopis s přispěvateli, kteří opustili *Lidové noviny*, a s nakladatelem Ladislavem Kuncířem, jenž se též osamostatnil odchodem z knihkupectví *U zlatého klasu*.⁴

Paralelně s publicistickou tvorbou se Jaroslav Durych věnoval i psaní románů a poezie. V roce 1923 vyšla kniha *Tři troničky*, následovala ji *Gotická růže* a *Panenky*. Na další knihy byl bohatý i rok 1925, v němž vyšla *Sedmikráska*, ale také *Žebrácké písně* a *Svatý Václav* (premiéra už 17. 12. 1924). *Kurýr* z roku 1927 se později stal součástí díla *Rekviem* (1930).

1.1 Kulturní a historicko-politické pozadí doby

Po první světové válce získávala Evropa nové obrysy. Československý stát byl tvořen českými zeměmi, Slovenskem a Podkarpatskou Rusí – třemi částmi, které zastávaly nevyrovnané pozice. Taktéž však došlo ke sloučení lidí zastávajících různá náboženská stanoviska – od bezvěrců až po silně věřící občany. Podobu hranice Československa určila až mírová konference v Paříži.⁵

Roky 1919 a 1920 byly v Československu především obdobím voleb, ustanovovalo se řízení státu. Klíčovým prvkem roku 1920 byla ještě počínající domluva o tzv. *Malé dohodě* mezi Československem, Rumunskem a Jugoslávií.⁶ V roce 1921 byla založena Literární skupina sdružující spisovatele. Jejími členy jsou například Josef Chaloupka, Zdeněk Kalista nebo Čestmír Jeřábek. Na počátku dvacátých let ještě vstoupila na literární scénu skupina Devětsil přivádějící s sebou nové spisovatele.

V roce 1923 zemřel Jaroslav Hašek. Nejen jeho dílo, ale i život ovlivnil profil literární scény. Jaroslav Hašek se představil především (ale nejenom) dílem *Osudy*

⁴ PUTNA, Martin C. *Česká katolická literatura 1918-1945*. Praha: Torst, 2010, s. 554.

⁵ NÁLEVKKA, Vladimír. *Světová politika ve 20. století*. Praha: Nakladatelství Aleš Skřivan ml., 2000, s. 37.

⁶ Tamtéž, s. 37.

dobrého vojáka Švejka za světové války (1921-1923, 4 části), které je plné motivů a vazeb na první světovou válkou, již si Hašek prošel.⁷

Od roku 1923 je veřejnosti představeno větší množství nových časopisů. Je to především analyzovaný časopis *Rozmach* redigovaný Jaroslavem Durychem, ale též třeba časopis *Přítomnost*, *Pásmo* (od roku 1924), také *Našinec*, *Lumír*, případně *Šaldův zápisník* (1928).⁸

Zatímco se v Evropě vedle ostatních směrů začíná projevat také surrealismus, v českých zemích se objevuje spíše poetismus, i když byly české země surrealismem ovlivněny také. Za nejvýraznějšího spisovatele poetismu je považován Vítězslav Nezval. Ten vydal v roce 1924 manifest poetismu *Papoušek na motocyklu čili O řemesle básnickém*. Kromě vydaného manifestu je rok 1924 poznamenán i smrtí významného českého spisovatele, kterým byl Jiří Wolker. S jeho jménem se pak pojí i odkaz na proletářskou literaturu v českých zemích. Rok 1924 je i rokem úmrtí Franze Kafky.

Úmrtí známých českých spisovatelů vytvářelo linii podél vzniku a vývoje české literatury první poloviny 20. století. V roce 1925 zemřel například Jindřich Šimon Baar, Alois Mrštík nebo Arnošt Procházka.⁹ Období dvacátých let je dobou, kdy se mění skladba české literární scény. Autoři působící od 19. století postupně uzavírají jednu etapu české literatury a otevírají prostor pro nově nastupující éru.

Konec první světové války začal nejen nově tvarovat Evropu, ale spustil i budování nového sociálně-politického smýšlení. Jedním z příkladů je rozvoj fašismu v Itálii. Tam byl sice podklad pro nové formování společnosti již v roce 1918, ale plně se rozvinul až v první polovině dvacátých let.¹⁰

Byť ve dvacátých letech stále doznívalo řešení první světové války, na politické scéně se začal více objevovat Adolf Hitler – muž, jenž již v této době uváděl do pohybu politickou a sociální změnu v Německu, která později ovlivní celý svět. Rok 1924 je důležitý pro počátek Hitlerova literárního působení. Hitler byl uvězněn za propagaci nacismu a doba strávená ve vězení mu, spíše než trestem, byla časem pro napsání první části knihy *Mein Kampf*. Celé dílo posléze vyšlo následující rok.¹¹

⁷ PAPOUŠEK, Vladimír a kol. *Dějiny nové moderny. Česká literatura v letech 1905-1923*. Praha: Academia, 2010, s. 385.

⁸ Tamtéž, s. 395.

⁹ PAPOUŠEK, Vladimír a kol. *Dějiny nové moderny. Česká literatura v letech 1924-1934*. Praha: Academia, 2014, s. 429.

¹⁰ NÁLEVKKA, Vladimír. *Světová politika ve 20. století*. Praha: Nakladatelství Aleš Skřivan ml., 2000, s. 41-43.

¹¹ Tamtéž, s. 79.

V roce 1926 byl založen *Pražský lingvistický kroužek*.

1.2 Přehled publikovaných textů a struktura novin

Jedním ze základních cílů této diplomové práce je zobrazit přehled redakční činnosti Jaroslava Durycha za vymezené období (tzn. 1923–1938) a vytvořit soupis oblastí, jimiž se zabýval. Tato kapitola zobrazuje Durychovu aktivitu v časopisu *Rozmach* mezi lety 1923–1927, tedy v období, ve kterém *Rozmach* redigoval. Soupis tvorby z čtrnáctideníku je uspořádán do tabulky, jež obsahuje poklady pro výše zmíněnou analýzu. Taktéž bude východiskem pro následný rozbor proměny Durychovy publicisticky zaměřené tvorby.

Pro přehlednost je kapitola rozdělena na dílčí části, které postupně představí časopis. První kapitolu, obsahující soupis tvorby, následuje analýza technických náležitostí listu.

1.2.1 Soupis článků

Tato kapitola tvoří důležitý základ pro pozdější práci s Durychovými texty, protože obsahuje tabulku s příspěvky, které Jaroslav Durych sepsal v letech 1923–1927 do *Rozmachu*, představuje jejich koncipování. Názorně zobrazuje témata, jimž se věnoval, kvantitu článků nejen za vybrané období,¹² ale také v dané tematické oblasti a jejich obsahovou náplň.

Články jsou řazeny podle ročníku, čísla a roku vydání. Dále je příspěvek identifikován podle typu, tzn. zda se jedná o článek, glosu, či „smetí“.¹³ Z hlediska tematického členění jsem utvořila pět skupin: národ (zkr. ND), politické dění (zkr. P), sociální otázky (zkr. S), náboženství (zkr. N) a literatura, kultura (zkr. LK).

Kategorie národ cílí na společenské otázky týkající se českého národu, pojednává o jeho politice. V rámci této skupiny Durych hovoří o národu, či k národu. Politika a sociální otázky jsou témata, jejichž název plně vypovídá o obsahu. Podobně by se mohla jevit i skupina literatura a kultura, dominantními částmi jsou již z názvu patrné oblasti literatury a kultury. Kulturu je však možno pojímat dvojím způsobem: buď z hlediska uměleckých projevů (malířství, hudba, divadlo) nebo z postavení kultury jako svébytného

¹² Tato skutečnost je důležitá vzhledem k tomu, že Jaroslav Durych nebyl příspěvatelem pouze do *Rozmachu*, ale též do jiných novin a paralelně s touto činností psal beletristická díla. Se zmíněnou informací budu pracovat s následující kapitolou.

¹³ Více o tomto členění v následující části diplomové práce – viz kapitolu *Stylistika a styl*.

systemu se specifickými projevy (kulturní relativismus)¹⁴. Kategorie literatura, kultura bude v této diplomové práci nejobsáhlejší skupinou právě z důvodu toho, že zohledňuje oba dva způsoby vnímání. Kulturu jakožto umění pojmám za část uměleckou, oproti tomu koncept kulturního relativismu za část společenskou. K tomu přiřazuji i historii – vliv na fungování soudobé společnosti. Do smýšlení o literatuře a kultuře řadím i otázky z oblasti filosofie, případně z psychologie – jsou dalšími tématy, ale zároveň i způsobem, jakým Durych články pojímá.¹⁵ Do názvu kategorie jsem vyčlenila literaturu, byť samozřejmě spadá do oblasti kultury, protože literatura zde tvoří obsáhlou část příspěvků a sama se dále může dělit na drobné podskupiny (Durych o literatuře své, o literatuře ostatních, Durych – kritik).

Z této definice by nemusel být patrný rozdíl mezi kategorií národ a literatura, kultura vzhledem k tomu, že se obě dotýkají podobných jevů. Tematika národu cílí přímo a ryze na český národ, Durych k němu hovoří apod., oproti tomu ve druhé oblasti se jedná spíše o rozbor různých jevů, případně komparaci národů.

Z kategorie kultury jsem dále zvláště vyčlenila oblast náboženství. Jaroslav Durych je některými badateli řazen do skupiny tvůrců katolické literatury, a je tedy záhodno tvrdit, že zde bude mít náboženství početnou skupinu příspěvků. Toto tvrzení však bude ověřeno až následnou analýzou textů v dané kapitole.

V jednotlivých číslech časopisu se objevovaly i texty, které nebyly podepsány. Je možno tvrdit, že tyto texty napsal Jaroslav Durych, nikdo však pravděpodobně nebude moci tuto hypotézu s jistotou potvrdit. V publikaci *Jaroslav Durych* (2000), v části zpracované Věrou Vladykovou, jsou mu tyto texty připisovány. V této diplomové práci jsem nepodepsané texty nezařazovala do soupisu novinových příspěvků. Učinila jsem výjimku u úvodníků, u nichž je vysoká míra pravděpodobnosti, že je napsal Durych z pozice řídícího redaktora.

Do soupisu jsem zahrнула příspěvky, které byly původně otištěny v jiných novinách, například *S vrcholů alpských k vrcholu duchovnímu* (1924) je příspěvek napsaný původně pro *Lidové listy*, později přetisknut do rubriky *Glosy v Rozmachu*.

¹⁴ Příkladem toho je například kritika české přizemnosti a malosti v určitých ohledech – české nešvary.

¹⁵ Místo toho, aby problém rozebíral analyticky, spíše se uchyluje k přemýšlení. V článku je zřetelně vidět linie toku myšlenek, myšlenky podporuje či zavrhuje různými argumenty pro a proti. S problémem pracuje, což dokazuje i jeho slovník a způsob, jakým se vztahuje k problému. Zvažuje pojmy, zvažuje práci s nimi.

Název	roč.	č.	rok	typ příspěvku	téma	obsah
Úvodem	1	1	1923	článek	ND	idea, národ, vývoj
Poslání českého státu	1	1	1923	článek	ND	národní vývoj
Za arcibiskupem Stojanem	1	1	1923	glosa (zkr. Dch)	N	arcibiskup
Idiotství v kostelích	1	1	1923	glosa (zkr. Dch)	N	chování v kostele
Akademie	1	1	1923	glosa (zkr. Dch)	N/S	šíření akademie z Francie
Provolání prosebné	1	1	1923	glosa (zkr. Dch)	LK	vábí redaktory
Útočná brána	1	2	1923	článek	S	Slovensko, Maďarsko
28. říjen	1	2	1923	článek	ND/S	28. říjen a společnost
Charita	1	2	1923	glosa (zkr. Dch)	S/N	pojem charita, společnost
Kritika české církevní politiky	1	3	1923	článek	N/S	náboženství ve vztahu ke státu
Podzimní sezona	1	3	1923	glosa (Jaroslav Durych)	LK	události ve společnosti (např. Mariánský sloup)
Koňomilství Národních Listů	1	3	1923	smetí (zkr. Dch)	LK	co hlásají Národní listy + komentář
Ztročené kameny	1	3	1923	smetí (zkr. Dch)	LK	co hlásají Národní listy + komentář
Plačící žraloci	1	3	1923	smetí (zkr. Dch)	LK	co hlásá Rudé právo + komentář
Když se chytá fantas...	1	3	1923	smetí (zkr. Dch)	LK	co hlásají Národní listy + komentář
Bar Kochba	1	3	1923	smetí (zkr. Dch)	LK	co hlásají Českoslov. noviny + komentář
Z věhlasu Msgra Horského	1	3	1923	smetí (zkr. Dch)	LK	napsal v Čech + komentář
Metropole olomoucká	1	4	1923	článek	N	arcibiskupství olomoucké
Stará říše	1	4	1923	článek	LK	Florian, Bloy
Schůze výboru pro zahraniční apoštolát sv. Cyrilla a Methoděje	1	4	1923	glosa (zkr. Dch)	N	o schůzi
Až k anonymitě	1	4	1923	glosa (Jaroslav Durych)	LK	k článku Kritika české církevní politiky + komentář čtenářům
Jest nutno též bořiti	1	4	1923	glosa (zkr. Dch)	LK	úvaha na téma rozvoje a úpadku
A, B, C	1	5-6	1923	článek	P/S	odvody, morálka

Kritika české akce literární	1	5-6	1923	článek	LK	česká literární scéna
Praha	1	5-6	1923	glosa (Jaroslav Durych)	LK	Praha není hlavním městem ve všem
Kuchyňská kultura	1	5-6	1923	glosa (zkr. Dch)	LK	přetvářka
Mocenský význam pasivní pomluvy	1	5-6	1923	glosa (zkr. Dch)	S	o pomluvách
Smetí, tentokrát literární	1	5-6	1923	smetí (zkr. Dch)	LK	klub literátů
Nová část	2	1	1924	článek, úvodník (nepodepsáno)	LK/S/P	úvod do nového ročníku, shrnutí kul./pol./soc. pozadí doby
Pauperismus a tradice	2	1	1924	glosa (zkr. Dch)	P	cituje z novin, komentuje
Krásné oči ropuší	2	1	1924	glosa (Jaroslav Durych)	N	o kněžích
Brněnská „rovnost“ a perversní krvežíznivost	2	1	1924	smetí (zkr. Dch)	P/S	článek z Rovnosti + komentář
Oficiální a reprezentační orgány.../Ephemerides officiales...	2	2	1924	úvodník (nepodepsáno)	N	česky + latinsky, postoj českých zemí k náboženství
Vlna Národní demokracie	2	2	1924	článek	P	politické strany u nás dříve a dnes
Akcie Rozmachu	2	2	1924	článek	LK	o Rozmachu, jeho čtenářích
Presbyterium	2	2	1924	článek	N	rozdělení kostela, moci kněžích, o víře
O obnově posvátné hudby	2	2	1924	glosa (zkr. Dch)	N	o koncertech v kostele a neblahém vlivu na víru
Čech a autorita	2	2	1924	glosa (zkr. Dch)	LK	názor Kordače na noviny
Jiří Wolker umřel	2	2	1924	glosa (Jaroslav Durych)	LK	nekrolog, vzdal hold Jiřímu Wolkerovi
Řeč dra O. Taubra	2	2	1924	glosa (zkr. Dch)	N	řeč Taubra vydaná v den konsekrace Prečana
Redakční	2	2	1924	glosa (zkr. Dch)	LK	ke čtenářům, jejich dopisům
Kult kněžstva	2	3	1924	článek	N	hist. události, lid, kněží, víra

Jaroslav Durych (I. Jako literát)	2	3	1924	článek	LK	autobiografie, Durych o Durychovi
Nepřátelé unionismu	2	3	1924	glosa (zkr. Dch)	N	o unionismu
Dluh čestný, ale smutný	2	3	1924	glosa (zkr. Dch)	LK	edice Dobré dílo Josefa Floriana
Když pak byl večer...	2	4	1924	úvodník, nepodepsáno	N	Matouš XIV. 24-32
Kult moci	2	4	1924	článek	P	forma vlády, rozdělení moci mezi pol. činiteli
Pro domo mea	2	4	1924	článek	N	o víře, katolictví
Jak článek Madlmayerův, tak i glosa ...	2	4	1924	glosa (zkr. Dch)	LK	článek Madlemayerův a Dykova glosa
Sám sebe dementuji	2	4	1924	glosa (zkr. Dch)	N	o užívání nadávek, náboženský charakter
Kánon sexuality	2	4	1924	glosa (Jaroslav Durych)		přetisk z Cesty
Leninova smrt v rudém tisku	2	4	1924	glosa (zkr. Dch)	LK	reakce v novinách na smrt Lenina + kom.
Ochrana památek	2	4	1924	glosa (zkr. Dch)	LK	stržení domu a nedovolená výloha
Jubilejní komedie	2	5	1924	článek	LK	oslava Smetany
K organisaci ochrany diskretnosti	2	5	1924	článek	LK/S	aféry v tisku
Tehdy mluvil Ježíš...	2	6	1924	úvodník, nepodepsáno	N	Sv. Matouš XXIII, 1-8
Zákon relativity	2	6	1924	článek	ND/P	český stát a vláda
Ministerstvo národní osvěty	2	6	1924	glosa (Jaroslav Durych)	P	kritika příspěvů
Koncentrace tisková	2	6	1924	glosa (zkr. Dch)	LK	nové uspořádání deníků
Kasimir Edschmid	2	6	1924	glosa (zkr. Dch)	LK	o knize Šestero ústí přeloženou B. Reynkem
Z projevů	2	6	1924	glosa (zkr. Dch)	P	článek v novinách + komentář
Užitek korupce	2	6	1924	glosa (zkr. Dch)	P	korupce
Proti defensivě	2	6	1924	glosa (Durych)	P/S	načrtnutí soudobé situace, přirovnání
Statt einer Vorrede (Místo úvodu)	2	7-8	1924	článek, úvodník, NJ + ČJ	LK	úvod k německy psanému Rozmachu, česká a německá kult.

Tschechische Kulturwerte (České hodnoty kulturní)	2	7-8	1924	článek, NJ + ČJ	LK/ND	kultura česká vs. světová
První máj	2	9	1924	článek	P	o komunismu
Reakce	2	9	1924	článek	P	politika, komunismus
Friedrich Adler	2	9	1924	glosa (zkr. Dch)	LK	„medailonek“ o F. Adlerovi
Pacinky	2	9	1924	glosa (zkr. Dch)	P	co píše Národní osvobození a komentář
Ostrava	2	9	1924	glosa (zkr. Dch)	P	Lidové noviny + komentář, sjezd
Vrána vráně...	2	9	1924	glosa (zkr. Dch)	P/N	Národní listy + komentář
Karel Kramář si libuje	2	9	1924	glosa (zkr. Dch)	P	Národní politika + kom.
Boj o dívčí duši	2	10	1924	článek, úvodník		soudobá situace, biblická motivika
Dokumenty	2	10	1924	článek	P	o koalici
Slova Pia XI.	2	10	1924	glosa (zkr. Dch)	N	Občanské noviny + komentář
Hodný Frydolín a zlý Fricek	2	10	1924	glosa (Durych)	LK	reakce na Rozmach
Duchovní cvičení sv. Ignáce z Loyoly	2	10	1924	glosa (Durych)	LK	o knize viz název
Jaroslav Durych (II. Jako politik)	2	11	1924	článek	LK	pokračování autobiografie
Zoologie	2	11	1924	glosa (zkr. Dch)	P	úryvky z různých novin + komentáře
„Kostnické jiskry“	2	11	1924	glosa (zkr. Dch)	LK	názory lidí + komentáře
Předmětnost Romaina Rollanda	2	12	1924	článek	LK	příjezd Rollanda, zkeslování skutečnosti
Maškarní ples	2	12	1924	článek	P	o politice
Antisemitismus	2	12	1924	glosa (zkr. Dch)	LK/N	o LN, antisemitismus
K podobenství o perlách a sviních	2	12	1924	glosa (zkr. Dch)	LK	Květy mládí + komentář
Moderní Švédové	2	12	1924	glosa (zkr. Dch)	LK	Švédové, knihovna, Olomouc
Ztuchlost musejní	2	12	1924	glosa (zkr. Dch)	LK	Museum + komentář
Rozcestí	2	13	1924	článek	N	hodnoty, víra
Výchova mužstva (I.)	2	13	1924	článek	P	o vojsku, jeho rozdělení
„Národní osvobození“ o legionářském sjezdu	2	13	1924	glosa (zkr. Dch)	P	citáty + komentáře

Temno Moravy	2	13	1924	glosa (zkr. Dch)		článek + komentář
Z redakčního doupěte	2	13	1924	glosa (zkr. Dch)	LK	koncept Rozmachu
Šifra	2	13	1924	glosa (Durych)	LK/N	o katolictví v Rozmachu
Eysteinn Asgrimsson: Lilie	2	13	1924	glosa (zkr. Dch)	LK	z Pramenů + komentář
Legendy	2	13	1924	glosa (zkr. Dch)	P	legendy v politice
Pokrok a kultura	2	13	1924	glosa (zkr. Dch)	LK	společnost a pokrok
Chvalme skutek dobrý!	2	13	1924	glosa (Durych)	S	o nouzi
S. K. Macháček	2	13	1924	glosa (Durych)	LK	medailon o Macháčkově
Změna front	2	13	1924	glosa (Durych)	LK	o změně názorů na Roz.
Hostům unionistického kongresu – Ad Congressum Unionis Advenis	2	14	1924	článek	N	o unionismu
Politika unionismu	2	14	1924	glosa (Jaroslav Durych)	N/P	o unionismu
Letní směs	2	15-16	1924	článek	LK/P	novinky, které nebyly v jiných číslech
Jaroslav Durych (III. Jako člověk)	2	15-16	1924	článek	LK	pokračování autobiografie
Janssens	2	15-16	1924	článek	LK/N	postoje Josefa Miklíka
Požehnaní	2	15-16	1924	báseň	LK	satira
Růže Limská	2	15-16	1924	článek	LK	medailonek o Rosa de Lima
Erben	2	15-16	1924	glosa (zkr. Dch)	LK	vydání Kytice
O předvojenskou výchovu	2	15-16	1924	glosa (zkr. Dch)	P/LK	z Důstojnických listů + komentář
Moudré slovo v Čechu	2	15-16	1924	glosa (zkr. Dch)	LK	článek z Čecha + komentář
Pozemková reforma	2	15-16	1924	glosa (zkr. Dch)	LK/P	článek z Čecha + komentář
Generál Graziani	2	15-16	1924	glosa (zkr. Dch)	LK	Důstojnické listy + komentář
České peklo (Ztracené fragmenty)	2	15-16	1924	glosa (zkr. Dch)	LK	Karel Kramář
Naše nerepresentace na unionistickém sjezdu	2	15-16	1924	glosa (zkr. Dch)	LK	absence na sjezdu

Národ v hierarchii	2	17	1924	článek	LK/N/ND	hierarchie
Absolutní forma (Příklady z Beethovena)	2	17	1924	článek	LK	o umění + noty
Hry malých zvířátek	2	17	1924	glosa (zkr. Dch)	P	Národní osvobození + komentář
Z vnitrozemských kuriosit	2	17	1924	glosa (zkr. Dch)	P	Národní osvobození + komentář
List slávy ministerstva vnitřní	2	17	1924	glosa (zkr. Dch)	p	Národní osvobození + komentář
Spor o oslavy Žižkovy	2	17	1924	glosa (Durych)	LK	viz název
Čest upřímnosti!	2	17	1924	glosa (zkr. Dch)	P	Lidové noviny + komentář
Sněm československé církve	2	17	1924	glosa (zkr. Dch)	N	Lidové noviny + komentář
Následníci	2	17	1924	glosa (zkr. Dch)	P	o lidové straně
Oprava chyby	2	17	1924			opravuje chybu způsobenou v článku v předchozím čísle
Nokturno	2	17	1924	báseň		
Odpočívání Rusům	2	18	1924	článek	N	reaguje na článek K velehradskému sjezdu
Náboženská kultura	2	18	1924	článek	N	o náboženství
S vrcholů alpských k vrcholu duchovnímu	2	18	1924	rubrika Glosy, ale článek		přetištěno z Lidových listů
Miloš Marten	2	18	1924	glosa (Jaroslav Durych)	LK	nakladatelství se chystá vydat souborné dílo Martena
Triumfální oblouk msgra Hlinky	2	18	1924	glosa (zkr. Dch)	P	z Lidových novin + komentář
Věci Slovenské	2	18	1924	glosa (Jaroslav Durych)	N	náboženství na Slovensku
Výchova mužstva (II.)	2	19	1924	článek	P	o vojsku
Věřím	2	20	1924	báseň		
Demokracie (I. Nechut' k demokracii, II. Obrana demokracie)	2	20	1924	článek	P/S	demokracie, její úskalí, postoj lidu k ní
Z listů slávy zašlé	2	20	1924	glosa (zkr. Dch)	LK	Palacký píše, Durych komentuje
Ke kulturnímu boji	2	20	1924	glosa (Durych)	N	Francie a katolictví
Vyšší povinnosti	2	20	1924	smětí (zkr. Dch)	LK	Národní osvobození + komentář

Judský prokurátor	2	20	1924	smetí (zkr. Dch)	LK	Národní osvobození + komentář
President Masaryk	2	21	1924	článek	P	viz název
Ad vocem Bílé hory	2	21	1924	glosa (zkr. Dch)	LK/N	viz název
Erbenovy Pohádky	2	21	1924	glosa (zkr. Dch)	LK	viz název
Pražská nunciatura	2	22	1924	článek	N	viz název
Výchova mužstva (III.)	2	22	1924	článek	P	o vojsku
Z listů české slávy	2	22	1924	glosa (Durych)	LK	meč svatého Štěpána
Před zkázkou brdských lesů	2	22	1924	glosa (Durych)	LK	obětování krajiny kvůli střelnice
Revue „Život“ a úpadek katolické literatury	2	22	1924	glosa (Jaroslav Durych)	N	polemika s Životem
Zpověď Vojty Beneše	2	22	1924	smetí (zkr. Dch)	LK	Národní osvobození + komentář
Na konci roku	2	23-24	1924	článek	LK	bilance Rozmachu za druhý ročník
Stará Říše	2	23-24	1924	článek	LK	Dobré Dílo Josefa Florianana
Čsl. republika jako podporovatelka kultury	2	23-24	1924	glosa (Jaroslav Durych)	LK	národní kultura, ceny
Kritika o třech knihách	2	23-24	1924	glosa (Jaroslav Durych)	LK	Peroutka: Jací jsme, Gottlieb: Cesta do Kanaán, Čep: Česno
Hrozící či Hrozící se Stříbrný	2	23-24	1924	glosa (zkr. Dch)	LK	Lidové noviny + komentář
Literatura o proletariátu	2	23-24	1924	glosa (zkr. Dch)	LK	chybí obraz proletariátu v knize
Zimní slunovrat	3	1	1925	článek (úvod.), zkr. Dch	LK	úvod k novému ročníku
Puchření - zrání	3	1	1925	článek	P	politika u nás
Kalendář „Národního osvobození“	3	1	1925	glosa (zkr. Dch)	LK	Národní osvobození + komentář
Pokusný kulturní boj	3	1	1925	glosa (zkr. Dch)	N	Lidové noviny + kom.
Zaměstnanci republiky	3	2	1925	úvodník (zkr. Dch)	P	vláda, stát, zaměstnání
Proč mne mrzí být českých spisovatelem	3	2	1925	článek	LK	zamyšlení viz název
Zákon proti tříštění stran, čili na ochranu parlamentarismu	3	2	1925	glosa (zkr. Dch)	P	viz název
O vlivu francouzské literatury u nás	3	2	1925	glosa (zkr. Dch)	LK	viz název

Povinnost Slovenska	3	3	1925	úvodník (zkr. Dch)	LK	viz název
Josef Hora: Z politické svatyně	3	3	1925	glosa (zkr. Dch)		viz název + komentář
Všechno vypadá dobře	3	4	1925	úvodník (zkr. Dch)	LK	soudobá kultura
H. Belloc	3	4	1925	glosa (zkr. Dch)	LK	otisknutí kapitoly z díla Belloca
Úlovek z kalných vod	3	4	1925	glosa (zkr. Dch)	LK	úryvek + komentář
Karel Bodlák: Elektrická džungle	3	4	1925	glosa (zkr. Dch)	LK	„kritika“ („recenze“) knihy viz název
Úzkosti a naděje	3	5	1925	úvodník (zkr. Dch)	LK	zamyšlení
Nevěrectví občanské	3	5	1925	článek	LK/N/P	občanská zakotvenost
Programy	3	6	1925	úvodník (zkr. Dch)	LK	viz název
Poznámky o denní politice	3	6	1925	článek	P	viz název
Brněnské Pásmo	3	6	1925	glosa (Durych)	LK	Pásmo + komentář
Zrno	3	6	1925	glosa (zkr. Dch)	LK	Brauner - Zrno
Mark-Aureliánská podpora	3	6	1925	glosa (zkr. Dch)	LK	Lidové listy + komentář
Upozornění redakční	3	6	1925	(zkr. Dch)		redakční komentář
Před nocí filipojakubskou	3	6	1925	glosa (zkr. Dch)	P	viz název, glosa o politice
Červánky svobody	3	7	1925	úvodník (zkr. Dch)	P	1. máj, svoboda
Revoluce?	3	7	1925	článek	P	revoluce, politika
Některé poznámky	3	7	1925	glosa (J. Durych)	P	viz název
Oprava k Strakošově článku	3	7	1925	glosa (zkr. Dch)		viz název
K svatému Janu Nepomuckému	3	8	1925	úvodník (zkr. Dch)	N	viz název
Poznámky k denní politice	3	8	1925	článek	P	viz název
„Museum“ brněnských bohoslovců	3	8	1925	glosa (Durych)		úryvky a komentáře k nim
K sjezdu Národní demokracie	3	8	1925	glosa (zkr. Dch)	P	viz název
Vedlejší poznámky k literatuře	3	8	1925	glosa (zkr. Dch)	LK	viz název
„Lidové listy“ mi dělají reklamu	3	8	1925	glosa (zkr. Dch)	LK	LL vydávají úryvky Durychových děl

K Duchu svatému	3	9	1925	úvodník (zkr. Dch)	N	viz název, náboženství u nás
Poznámky různé	3	9	1925	článek	LK/P	viz název
Pan Götz	3	9	1925	glosa (zkr. Dch)	LK	Národní osvobození + komentář
Knižní kultura	3	9	1925	glosa (zkr. Dch)	LK	viz název
Činnost soudů	3	9	1925	glosa (zkr. Dch)	LK	viz název
Rozkvět sebevražd	3	10	1925	úvodník (zkr. Dch)	LK	viz název
„Falešná mystika“	3	10	1925	článek	LK	E. V. napsal do Národního osvobození + komentář
Hynoucí škola	3	10	1925	článek	LK	škola a společnost
Duplika	3	10	1925	glosa (zkr. Dch)	LK	Národ, osvobození + komentář
Hynoucí škola	3	11	1925	článek	LK/P	škola a společnost
Peníze na vykopávky velehradské	3	11	1925	glosa (zkr. Dch)	LK	viz název, satira
K diskusi „Zrna“	3	11	1925	glosa (zkr. Dch)	P	Zrno + komentář
Tlucte a bude vám otevřeno!	3	11	1925	glosa (zkr. Dch)	N	o podlézání kněžstva
Česká kultura na podkarpatsku	3	11	1925	glosa (zkr. Dch)	N	viz název
Z československé zoologie	3	11	1925	glosa (zkr. Dch)	LK	Lidové noviny + komentář
Svedená: Zemský trestní soud v Brně	3	11	1925	glosa (zkr. Dch)	LK	Lidové noviny + komentář
1000 Kč na cestu do ...	3	11	1925	glosa (zkr. Dch)	P	Lidové noviny + komentář
Teoretická soutěž na teoretickou reformu branné moci	3	11	1925	glosa (zkr. Dch)	LK/P	Důstojnické listy + komentář
Diskuse o falešné mystice	3	11	1925	glosa (zkr. Dch)	LK	Národní osvobození + komentář
Deutsche Arbeit	3	11	1925	glosa (zkr. Dch)	LK	liberecký měsíčník
Soužení hlasujících	3	11	1925	glosa (zkr. Dch)	LK/P	Národní obrození + komentář
Veletuč	3	12	1925	úvodník (zkr. Dch)	LK	obnova národa přirovnaná k tělocviku
Řím promluvil	3	12	1925	článek	N	oslava památky J. Husa
Husův památný den v Olomouci	3	12	1925	glosa (zkr. Dch)	N	viz název

Chvalozpěv „Národních listů“	3	12	1925	glosa (zkr. Dch)	LK	Národní listy + komentář
Bratr Stříbrný	3	12	1925	glosa (zkr. Dch)	LK	viz název
Oprava	3	12	1925			oprava k předchozímu článku
Marmaggi	3	13	1925	úvodník (zkr. Dch)	N	nuncius, víra
Poznámky	3	13	1925	článek	LK/P	viz název
Rušitelé chrámů	3	13	1925	článek	N	
Žebřík svobody	3	14	1925	úvodník, nepodepsáno	N	katolictví
Hlavní úkol	3	14	1925	článek	N	katolictví
Poznámky	3	14	1925	článek	LK/P	viz název
Z článku A. Pogodina: Nové křížové tažení	3	14	1925	glosa (zkr. Dch)	N	Národní listy
Případ Bomberův	3	14	1925	glosa (zkr. Dch)	N	biskup Bomber
Aby bylo jasno	3	14	1925	glosa (zkr. Dch)	LK	veřejné názory na Durycha
Škola diplomacie	3	14	1925	glosa (zkr. Dch)	P	Národní listy + komentář
Rozkoš dohodovací	3	14	1925	glosa (zkr. Dch)	P	politika, dohoda
Co učinila lidová strana pro katolický lid?	3	14	1925	glosa (zkr. Dch)	P/N	viz název
Moravská národní demokracie	3	14	1925	glosa (zkr. Dch)	P	viz název
Způsob osobní a způsob věcný	3	14	1925	glosa (zkr. Dch)	LK/S	o hodnotách
Sněm legionářského bratrstva v Brně	3	14	1925	glosa (zkr. Dch)	LK	Národní osvobození + komentář
Čechoslovák	3	14	1925	glosa (zkr. Dch)	LK	Češi/Slováci/Čechoslováci?
Povinnosti karikaturistů	3	14	1925	glosa (zkr. Dch)	LK	viz název
Atentát na Karla Kramáře	3	14	1925	glosa (zkr. Dch)	P	viz název
Poznámky	3	15	1925	článek	LK/P	viz název
Národní strana práce	3	15	1925	článek	P	viz název
Jeden příšerný jezdec z apokalypsy, aneb: ruka ruku myje	3	15	1925	glosa (zkr. Dch)	LK	Moravské slovo + komentář
Patriarcha Farský a Gustav Adolf	3	15	1925	glosa (zkr. Dch)	LK	viz název
Akce katolická	3	16	1925	článek	N	viz název
Poznámky	3	16	1925	článek	LK	viz název

Věci kněžské	3	16	1925	článek	N	viz název
Ke glosám o PEN klubu	3	16	1925	glosa (zkr. Dch)	LK	viz název
K poznámce v „Zrnu“	3	16	1925	glosa (zkr. Dch)	LK	viz název
P. Stašek kandiduje	3	16	1925	glosa (zkr. Dch)	N	viz název
Bude zima	3	17	1925	úvodník (zkr. Dch)	LK	vyjádření o nadcházejícím období
Poznámky	3	17	1925	článek	LK	viz název
Věci kněžské (pokračování)	3	17	1925	článek	N	viz název
Vyznamenání	3	17	1925	glosa (zkr. Dch)	LK	České slovo + kom.
Parádní příklady	3	17	1925	glosa (zkr. Dch)	LK	České slovo + kom.
Piovi desátému	3	18	1925	báseň		báseň přetisknutá ze Šlépějí Jakuba Demla
Poznámky	3	18	1925	článek	LK	viz název
V době volební	3	18	1925	článek	P	viz název
Vnější záhady v životě Otokara Březiny	3	18	1925	článek	LK	viz název
Tady je to	3	18	1925	glosa (zkr. Dch)	LK/P	Lidové listy + kom.
Moudrost Miloslava Hýska, profesora university Karlovy	3	18	1925	glosa (zkr. Dch)	LK	Lidové noviny + komentář
První a poslední	3	19-20	1925	úvodník (zkr. Dch)		o Rozmachu
Závěr roku	3	19-20	1925	článek	LK	o Rozmachu, rekapitulace
Poznámky	3	19-20	1925	článek	LK/P	viz název
Glosy k Weyrově „Soustavě československého práva státního“	3	19-20	1925	článek	LK/P	viz název
Některé knihy	3	19-20	1925	glosa (zkr. Dch)	LK	viz název
Viktor Dyk	3	19-20	1925	glosa (zkr. Dch)	LK	Národní listy + komentář
Svornost	3	19-20	1925	glosa (zkr. Dch)	P	viz název, volby
Rohatá inteligence	3	19-20	1925	glosa (zkr. Dch)	LK	zpráva z novin + komentář
Ústava	4	1	1926	článek	P	viz název, o národu

Maďarská aféra penězokazecká	4	1	1926	glosa (zkr. Dch)		viz název
Nejde o J. Vodáka...	4	2-3	1926	článek		viz název
Nynější fáze protikatolického boje	4	4	1926	článek	N	viz název
Kapitola o Rozmachu	4	5	1926	článek	LK	viz název
Bez kompromisů	4	6	1926	glosa (zkr. Dch)		
O Velikonocích se provádějí pokusy...	4	6	1926	glosa (zkr. Dch)	N	protikatolické hlasy
Směs	4	7	1926	článek	LK	ohlasy proti Durychovi
Katolická cesta I.	4	8	1926	článek	N	viz název
Tři poznámky stranou	4	9	1926	článek	P	o moci
Katolická cesta II.	4	10	1926	článek	N	viz název
Katolická cesta III.	4	11	1926	článek	N	viz název
List Karlu Čapkovi o loajalitě	4	12	1926	článek	LK	viz název, katolictví
Některé poznámky	4	12	1926	článek	LK	viz název
Katolická cesta IV.	4	14	1926	článek	N	viz název
Otevřený list maďarskému knížeti primasu kardinálovi dr. Janu Csernochovi	4	14	1926	článek		viz název
Replika Karlu Čapkovi	4	14	1926	článek	LK	Lidové noviny
Demokracie, toť diskuse	4	14	1926	glosa (zkr. Dch)	LK	Karel Čapek
Národní demokracie patří do Bohnic...	4	14	1926	glosa (zkr. Dch)	P	viz název
Sousedě, nebyla kdysi odmítnuta vaše žádost o trafiku?	4	14	1926	glosa (zkr. Dch)		
Národní práce přinesla v srpnu úvodník o Gajdovi...	4	14	1926	glosa (zkr. Dch)		Národní práce + kom.
Na legionářstvo přišly divné časy	4	14	1926	glosa (zkr. Dch)	LK/P	viz název
O lidech se vedou záznamy	4	14	1926	glosa (zkr. Dch)		viz název
Úvahy o generálech	4	14	1926	glosa (zkr. Dch)	P	viz název
Politika státních cen	4	15	1926	článek	P	viz název
Glosa k studii Jakobsonově	4	15	1926	článek	LK	Základy českého verše
Byla velká aféra...	4	15	1926	glosa (zkr. Dch)	P	politika
Vidíme frašku...	4	15	1926	glosa (zkr. Dch)	P	politika
Poznámky literární	4	16	1926	článek	LK	viz název

Rabindranath Tagore opět oblažil svou přítomností Prahu...	4	16	1926	glosa (zkr. Dch)		Thákura
Hrozí nebezpečí parlamentní vlády	4	16	1926	glosa (zkr. Dch)	P	viz název
Politika v našem státě	4	16	1926	glosa (zkr. Dch)	P	viz název
Literární konfiteor	4	18	1926	článek	LK	umělecké vyznání
Katolická cesta a jiné věci	4	19-20	1926	článek	N	viz název
Odezvy	4	19-20	1926	článek	LK	ohlasy na Durycha
Svět Karla Čapka	5	1	1927	článek	LK	viz název
Chcete-li si opatřiti...	5	1	1927	glosa (zkr. Dch)	LK	Album dřevorytů
Český pomník (Dobry voják Švejk)	5	4	1927	článek	LK	Hašek - Švejk
Kus retrospektivy (Antonín Sova)	5	6	1927	článek	LK	viz název
Zrcadlo valdštejské	5	7	1927	článek		Albrecht z Valdštejna
Poznámky k Žebráckým písním	5	9	1927	článek	LK	viz název
Asimilace Františka Langra	5	10	1927	článek	LK	viz název
Čí je to pes?	5	11	1927	článek		Národní práce
Anděl kapitální (Jindřich Vodák)	5	12-13	1927	článek	LK	Jindřich Vodák
Rozmach a fašismus	5	12-13	1927	článek	LK/P	viz název
Miroslav Rutte o „Beskydách“	5	14	1927	článek		viz název
Drahota knih a čtenáři	5	14	1927	článek	LK	viz název
Různost názoru	5	15	1927	článek	LK/P	viz název
Česká intelektualita	5	16	1927	článek	LK	Fischer, Hilbert, Tilschová
Vincenc, či Angelikus?	5	18-20	1927	článek	N	víra, vlast
Poslední poznámky	5	18-20	1927	článek	LK/P	závěr Rozmachu
Konec polemiky o „Beskydy“	5	18-20	1927	glosa (zkr. Dch)	LK	viz název

1.2.2 Struktura listu

První výtisk *Rozmachu* vyšel 15. října 1923. Od tohoto dne si mohli čtenáři předplácet listy s podtitulem *Čtrnáctideník pro politiku a kulturu*. Pod titulem se

nacházely technické iniciály listu – označení čísla a ročníku, redakce, cena a informace o možnosti předplatného.

Rozmach byl jistě výraznou tiskovinou mezi ostatními, protože spolu s názvem se pojilo vyobrazení sekyry zatnuté do špalku. Tento výjev je možno interpretovat dvojitým způsobem. Pravděpodobně první asociace se bude pojit s popravčím špalkem, jenž byl posledním zastavením pro trestance a předznamenával zánik. Durychovým nástrojem nebyla sekyra, nýbrž jazyk, který užíval jako jakýkoli jiný nástroj a velmi úderně jím bil do přestav svých souputníků na cestě mezi náboženskými, politickými a kulturními otázkami. Do tohoto nástroje projektuje svou inteligenci a rozhled, užívá jej často s notnou dávkou ironie. Není výjimkou, že toto náčiní zatne sám do sebe – mnohokrát zastává sebeironizující postoj. Sekyra a špalek však nemusí představovat pouze zánik a razantnost, ale naopak mohou předznamenávat počátek. Na špalku byly často roztínány masy dřeva na menší části, což vytváří představu vzniku následné (sice menší) jednotky. Durych ve svých člancích pracuje s velkými tématy, například katolicismus v českých zemích, a tím rozpoutává debaty u svých čtenářů i kritiků, nad nimiž posléze sám rozvíjí úvahy. Vytváří se tím tedy řetězec otázek a odpovědí, pohyb, jenž by jistě měl být v politice a kultuře. Sám výraz „*rozmach*“ odkazuje k pohybu, obsáhlé aktivitě. I Jaroslav Durych v tomto obratu slovo použil v příspěvku *Poslání českého státu* (1923):

„Ve vnitřní politice jsou tu tři zajímavé věci a doklady: boj národnostní, boj sociální a boj náboženský. [...] A mimo tj. tu tvar české říše, jak jej vytvořily mírové konference. A tu lze předem říci, že za podmínek pouze těchto defensiva byla by trpká, nevalná a krátká, [...]. Obě tyto formy života a vývoje byly by nepřírozeny. Jedinou možnou formou jest rozmach. Uvažujme tedy o konkrétních poměrech.“¹⁶

V návaznosti na rozdělení velkého celku na menší části se u Durycha jistě nabízí i možnost zamyšlení se nad textem – Durych vzal určité téma a analyzoval („rozpitval“) ho do nejmenších detailů.

Následují vybrané články přispěvatelů do *Rozmachu*. Kromě samotného Jaroslava Durycha se mezi ně řadí například Jan Scheinost, Josef Dostál, Karel Schulz nebo Josef Krlín. V příspěvcích se obvykle pracuje s tématy rezonujícími soudobou společností.

¹⁶ DURYCH, Jaroslav. *Poslání českého státu*, *Rozmach* 1, 1923, č. 1, s. 7-8.

Tato část je výjimečně doplněna obrazovou přílohou, či karikaturou.¹⁷ V článku *Absolutní forma (Příklady z Beethovena)* (1924) je ale například pro ilustraci uveden i notový záznam. Výjimečně se v první části novin objevují básně, příkladem je Durychovo *Nokturno* (1924).

Noviny obsahují rubriku *Glosy*, v níž jsou spíše kratší příspěvky mnohokrát podepsané pouze iniciálou. Jaroslav Durych užíval nejčastěji označení Dch. Durychovým kolegou byl Josef Dostál a stanovení určité iniciály sloužilo i k rozpoznání přispěvatelů – pokud by totiž Jaroslav Durych i Josef Dostál užívali iniciál J. D., unikala by skutečná identita autora, mohlo by docházet k záměně. Rubrika byla využívána především k vyjádření názoru na aktuální společenské, náboženské či politické události. Jaroslav Durych mnohokrát citoval příspěvek z jiných listů, na který následně reagoval, například glosa *Slova Pia XI.* (1924): „Citujeme z „*Občanských novin*“ z 23. dubna: „*Poslední číslo revue [...].*“ *Tak se mluví o národu a k národu. Tak to umí jen papež Pius XI., kardinál Mercier a pak již jen někde, tu a tam...*“¹⁸ Glosy ale vždy nemusely mít podobu reakčních komentářů, jednalo se i o medailonky různé povahy, například v roce úmrtí Jiřího Wolкера vydal Durych menší „nekrolog“, respektive poznámku o jeho úmrtí – *Jiří Wolker umřel* (1924).

Vedle rubriky *Glosy* se nachází *Smetí*. Po technické stránce výstavby listu není mezi těmito dvěma oddíly patrný velký rozdíl, obě části obsahují spíše kratší příspěvky komentující současné společenské dění. Rozdíl je zde ovšem významový, patrný až při pohledu na obsah příspěvků – ten v části *Smetí* plně dostává svému názvu. Obsah je kritičtější, nachází se zde více ironie. Příkladem může být příspěvek *Zotročené kameny* (1923), v němž Jaroslav Durych komentuje článek z *Národních listů*:

„Jest nám líto těchto hor. Nejen že sentimentální průkopníci na ně lezou a zanechávají tam své stopy, ale ještě jim berou kameny, aby těmito kilogramy mrtvé váhy ucpali trhliny nepodařených ideových staveb a podniků tam dole, tam dole! A ještě jedou podle jízdního řádu ze SHS, až do Prahy! Jedou! Vlak hučí a kámen se třese mezi zavazadly. Brr!“¹⁹

Tato část se v novinách nachází pouze výjimečně.

¹⁷ Viz přílohu.

¹⁸ DURYCH, Jaroslav. *Slova Pia XI.*, Rozmach 2, 1924, č. 10, s. 146.

¹⁹ DURYCH, Jaroslav. *Zotročené kameny*, Rozmach 1, 1923, č. 3, s. 47.

Vzhledem k tomu, že glosy uzavírají vydání novin, obsahují mnohokrát technické poznámky redaktora týkající se platby předplatného, frekvence vydání listu, či redaktorů: „*Pány dopisovatele upozorňujeme, že příspěvky musí býti týden před termínem vyjití čísla již v Olomouci, jinak by musily býti odloženy do čísla následujícího. Má to sice tu nevýhodu, že nelze o posledních událostech za čerstva psáti, [...]*“²⁰

Na posledních listech novin se obvykle objevovala reklama na nově vydané knihy a možnost jejich koupě. Výjimečně se jednalo o jiné knihy než Durychovy. Nabídka knih se většinou pojila s novými díly Jaroslava Durycha, která byla vydaná v nakladatelství Ladislava Kuncíře.

Každé číslo novin uzavíral obsah s přehledem příspěvků. Obecně se v *Rozmachu* kladl důraz především na obsah. Každá zpráva svou náplní zasahovala určitou oblast společnosti. Forma byla též dodržována, nicméně výjimku tvořilo označování autora příspěvku, respektive například v oblasti rubriky *Glosy* častá absence podpisu.

1.3 Oblasti zájmu

Poklady pro tuto kapitolu jsou zpracovány v tabulce, která vznikla při procesu čtení Durychových textů. Na tomto místě budu vycházet z pěti skupin vytvořených pro tematické rozdělení příspěvků – národ (ND), politika (P), sociální otázky (S), náboženství (N) a literatura, kultura (LK). Nelze vždy každému příspěvku striktně přiřknout skupinu, do níž patří. Některé články mezi skupinami prostupují, v takovém případě bude text rozebírán ve skupině, jejíž tematický obsah v příspěvku dominuje.

1.3.1 Literatura, kultura

Rozmach je *Čtrnáctideník pro politiku a národní kulturu*, proto je jen logické, že jednu z neobsáhlejších kategorií oblastí zájmu tvoří právě kultura. Durychův jazyk je jazykem společenským, tzn. věnuje se tématům ve společnosti, je to pozorovatel a komentátor společenské situace, sociálních jevů.²¹ Přichází s novým časopisem na konci roku 1923, tedy v době, kdy může být patrněji vidět rozdíl mezi starší a mladší generací, a kdy se na kulturní scénu začínají dostávat nové spisovatelské tváře.

²⁰ DURYCH, Jaroslav. *Upozornění redakční*, *Rozmach* 3, 1925, č. 6, s. 96.

²¹ Věnuje se širšímu okruhu témat v rámci společenských věd, nezaměřuje se pouze na dvě nebo tři vybrané oblasti.

V článku *Kritika české akce literární* (1923) hodnotí soudobou scénu takto:

„Druhý babí chlup jest v tom, že revue již skoro nemohou existovati. Psáti do revuí dovedou už jenom příslušníci generace minulé, nebo té generace, která dnes už přestává býti mladou. Pravdou jest, že mnoho energie mladších lidí pohltí dnes denní tisk a tím se mění i charakter dnešního spisování, které se stává spíše náladovým příležitostným dle potřeb čtenářstva novin.“²²

Hodnotí tím charakter tvůrců a čtenářů časopisů, předpokládá, že čtenáři *Rozmachu* jsou spíše z mladší generace. Tento názor sdílí i jeho syn Václav Durych, který v souboru *Jaroslav Durych* (2000) píše, že byl *Rozmach* „[...] vyhledávaným časopisem zejména mladé generace, zdaleka netoliko katolíky a zdaleka nejen lidmi pravicového, konzervativnějšího smýšlení.“²³ Časopis samozřejmě není tvořen pouze autory, ale také svými čtenáři, i ti se stávají součástí obsahu novin, byť ne vždy v pozitivní kontextu. To se pojí s různou náboženskou a politickou příslušností čtenářů a jejich odlišným očekáváním od časopisu. Durychovi se proto často dostávala do rukou kritika od čtenářů, nebo se jí dočetl v novinách. Jaroslav Durych to komentoval v glose *Redakční* (1924) slovy:

„Lidovci si zase myslí, že jsme tiskem lidoveckým a že nás mohou potahovati k odpovědnosti jako nějaké ničemné funkcionáře strany. A ještě i jiné jsou trampoty redakční. Farář, vracející „Rozmach“, místo, aby to vrátil nakladateli, pošle to redaktoru. Přejeme mu, aby se brzy oženil, ale máme práci zase s uvědomováním expedice atd. Bylo by dobře, kdyby už denní listy vytiskly výstrahu proti nám. Vhodný tekst bychom už dodali ochotně a zdarma.“²⁴

Důležitou součástí *Rozmachu* je tedy i zpětná vazba na komentáře a hodnocení čtenářů. Durych četl reakce na časopis například v podobě dopisů od čtenářů. Měl velký společenský rozhled a s tím souvisel i přehled o hodnocení a kritice příspěvků v *Rozmachu*. Václav Durych o *Rozmachu* píše, že to byl „[...] časopis radikální, snad lze

²² DURYCH, Jaroslav. *Kritika české akce literární*, *Rozmach* 1, 1923, č. 5-6, s. 76.

²³ UHDEOVÁ, Jitka (ed.). *Jaroslav Durych. Život, ohlasy, soupis díla a literatury o něm*. Brno: Atlantis, 2000, s. 19.

²⁴ DURYCH, Jaroslav. *Redakční*, *Rozmach* 2, 1924, č. 2, s. 31.

řící i extrémní, ale vždy na vysoké úrovni literární, umělecké. Byl hojně citován v denním tisku i v časopisech, zpravidla bez udání dat, názvů článku, jmen autorů, a dokonce bez udání názvu časopisu.²⁵ Durych hodnocení *Rozmachu* nepřecházel, ale naopak se nad ním pozastavoval a komentoval ho: „Proto nechť naši čtenáři jsou rádi, že jsme tam, kde jsme, že nejsme ani mocnější, vážnější, citovanější atd. než jsme; všechno má svůj čas a smysl.“²⁶ Vzájemná reakce na příspěvky Jaroslava Durycha a čtenářů *Rozmachu* se leckdy přenáší až na rovinu dialogu a vytváří určitý vztah mezi oběma stranami. Z Durychových reakcí na komentáře se však zdá být zjevné, že má potřebu uzavřít diskuzi a celý sled příspěvků v debatě svým komentářem: „Poznamenáváme: I. Chceme, aby náš list měl mnoho čtenářů, ale nechceme, aby jich bylo mnoho za každou cenu; tudíž: 2. neslibujeme a odmítáme slibovati, že bychom chtěli býti slušnými v běžném smyslu slova; to si nezavedeme.“²⁷

Ze vzájemného hodnocení nejpatrněji vyvstává kritika. Ta plyne oběma směry – od čtenářů k Durychovi i od Durycha ke čtenářům. V rámci kritiky psané Durychem se vyjevuje i jakýsi Durychův obranný postoj, určitá snaha hájit svůj autonomní prostor a zachovat si názorové postavení. Pravděpodobně vzhledem k tomuto tvrzení byl natolik předmětem kritiky čtenářů, ale i literárních kolegů.

Jaroslav Durych mnohokrát kritické poznámky obrací i proti sobě a svým textům.²⁸ V *Rozmachu* se také často objevují příspěvky, v nichž reflektuje vznik svých beletristických děl. Příkladem může být text *Poznámky k Žebráckým písním* (1927), zde rozebírá různé okolnosti vzniku jmenovaného díla.

Durych je významná postava *Rozmachu*, není ale jen tvůrcem obsahu, je i obsahem samým. Vyjma výše zmíněné kritiky se představuje i prostřednictvím autobiografie, která je rozdělena do tří čísel *Rozmachu*, a postupně se zde prezentuje jako literát, politik a člověk. „Jaroslav Durych byl předmětem mnohých úvah. Pokusil s býti též aktivním podněcovatelem a podmětem úvah. V obojím jest jeho podoba skreslována, ať k prospěchu či nepospěchu. Poněvadž se o něho tvoří jakýsi zájem, ať již prospěšný či zbytečný, aktivní či pasivní, jest nutno dáti o něm informace dle nejlepšího

²⁵ UHDEOVÁ, Jitka (ed.). *Jaroslav Durych. Život, ohlasy, soupis díla a literatury o něm*. Brno: Atlantis, 2000, s. 19.

²⁶ DURYCH, Jaroslav. *Akcie Rozmachu*, *Rozmach* 2, 1924, č. 2, s. 23.

²⁷ DURYCH, Jaroslav. *Až k anonymitě*, *Rozmach* 1, 1923, č. 4, s. 63.

²⁸ Toto tvrzení je více zřejmé z příspěvků v *Akordu*. Dále bude rozvíjeno v kapitole zabývající se oblastí literatury, kultury v *Akordu*. Dvojdmost kritiky u Durycha je jedním z jeho „důležitých a typických“ znaků. Slova jsem uvedla v uvozovkách, protože vzhledem k různému vnímání Durycha – Durych jako publicista, jako katolík apod. je celkem spekulativní hovořit o tom, co je pro něj důležité a typické, jelikož bych řekla, že to podléhá především oblasti vnímání čtenáře.

vědomí a svědomí.²⁹ Autobiografii realizuje ve třetí osobě, což vytváří dojem odstupů od sebe samého a pravděpodobně mu tento způsob nabízí větší prostor k zamyšlení a analýze vlastního života.³⁰ Další knižní působení rozvíjí například v příspěvku *Kněžní kultura* (1925).

S ohledem na kritiku sebe i ostatních a obsahovým působením v *Rozmachu* Durych reflektuje také pocity ohledně celé soudobé literární scény. To se odráží v mnoha drobných příspěvcích, nicméně článek *Proč mne mrzí být českým spisovatelem* (1925) pojímá téma komplexněji. „*Jest to zajisté otázka poněkud nezvyklá, třeba se dosti podobá otázce, proč miluji či nemiluji své povolání. Možná, že zní trochu silvestrovsky, ale upřímná jest. Předně proto, že spisovatelství jest jakýmsi společenským stavem a jakousi společenskou organizací, třeba právně nedosti jasnou, členěnou a zařaditelnou.*“³¹ Zamýšlí se nad tím, co to znamená zastávat pozici redaktora či spisovatele, čím se člověk stane, pokud se oddá tomuto povolání. V příspěvku se dostává na povrch míra zklamání z uvědomění, že „spisovatelství“ je též druh povolání jako jiná, a proto se s ním nutně pojí potřeba peněz pro ukojení (nejen, ale hlavně) fyzických požadavků.³² Z původně povznášející činnosti se tedy stává pouhé řemeslo. „*Přirozeně to člověka omrzí. Jest v tom zvláštní surovost. Člověk poznává svou řádkovou a tržní cenu; zná svoje procenta. Cítí se kusem vepřového nebo telecího, cítí se kilogramem řepného, lněného neb jetelového semene, [...]. Cítí prázdnotu, dutost a zbytečnost všech styků s tímto světem.*“³³ Ze způsobu práce se slovy a myšlenkami je citelně znát, že pro Durycha je toto poznání ubíjející.

Ať už se zaměřuje na konkrétní osobnosti nebo na jejich bytí ve společnosti, ve svých člancích Durych cílí převážně na osoby. I když je *Maškarní ples* (1924) spíše příspěvkem politickým, přichází zde v platnost pohled i na „dějinné“ chování. „*Tak je to s dějinami. Sejdou-li se v hospodě tři lidé, může v tom býti spatřován počátek dějinné události; kdo prý medle ví, z jakých maličkostí vznikají dalekosáhlé plány i činy. Dějiny vlastně může tvořit každý člověk a zajímavě jest, že ani o tom neví.*“³⁴

²⁹ DURYCH, Jaroslav. *Jaroslav Durych*, Rozmach 2, 1924, č. 3, s. 43.

³⁰ Interpretace tohoto textu je však složitější, je velmi tematicky nosná, z toho důvodu bude tento článek znovu uveden k analýze v samostatné kapitole.

³¹ DURYCH, Jaroslav. *Proč mne mrzí být českým spisovatelem*, Rozmach 3, 1925, č. 2, s. 22.

³² Rozdíl mezi spisovatelstvím jako povznášející činností a spisovatelstvím jakožto řemeslem může být i jeden ze způsobů jako od sebe rozlišit starší a novější generaci.

³³ DURYCH, Jaroslav. *Proč mne mrzí být českým spisovatelem*, Rozmach 3, 1925, č. 2, s. 24.

³⁴ DURYCH, Jaroslav. *Maškarní ples*, Rozmach 2, 1924, č. 12, s. 177.

Působnost doby se projevuje i ve způsobu práce s událostmi. V článku *Předmětnost Romaina Rollanda* (1924) líčí zkrácení informací a jejich dopad na společnost.

„S tím Romainem Rollandem jste to tedy zplichtili klasicky. Přečtěte si svou první zprávu a pochopte, že třebaš my, kdybychom nebyli přemýšliví a opatrní, byli bychom musili dospěti z ní k představě, že pan Romain Rolland, autor a publicista, jména u nás dosti známého a dosti předkládaný, kupovaný, ba, i čtený a po různých stránkách známý, přijel buď nedopatřením nebo z dlouhé chvíle dříve do Prahy, [...]“³⁵

Stává se tak komentátorem společenských událostí, jeho snahou je dát čtenářům podněty k přemýšlení.

Jaroslav Durych dává čtenářům skrze příspěvky nahlédnout svou osobnost, není proto překvapením, že podává zmínky i o svým inspirátorech. Mezi ně se řadí například Léon Bloy. *„Jako oddaný a vděčný ctitel Léona Bloy začal životem svým stavěti stavbu, jejíž cena dopomohla mu při nejmenším k paritě s jeho starším vůdcem či spíše průvodcem. Neboť Léon Bloy, třeba stavěl život, stavěl též knihy, byl písčím dělníkem podrobeným tortuře slovesné i koncepční jako každý básník a vazač květů.“³⁶*

1.3.2 Politika

V předchozí kapitole se Jaroslav Durych projevil jako komentátor společenských jevů a literární situace, následující část taktéž zobrazí jeho práci s pojmy a jejich vnímání. Oblast politiky se samozřejmě také pojí s lidským jednáním, proto se i zde projeví jeho postoj k němu.

S politikou státu souvisí oblast vojska, již se věnuje v několika příspěvcích, jedním z nich je text *A, B, C* (1923). Jeho pojetí určité oblasti, v tomto případě odvodů k vojsku, je zde výkladové. Předkládá pojmy a vysvětluje je – nejdříve pracuje s podstatou pojmu. *„O příslušnosti k té neb oné kategorii rozhoduje jednak komise odvodní, jednak komise superarbitrační, řídící se zpravidla dobrozdáním lékaře a příslušnou služební knihou. Měřítkem jest tělesná a duševní zdatnost, která se rozděljuje*

³⁵ DURYCH, Jaroslav. *Předmětnost Romaina Rollanda*, Rozmach 2, 1924, č. 12, s. 173.

³⁶ DURYCH, Jaroslav. *Stará Říše*, Rozmach 1, 1923, č. 4, s. 60.

na skupiny A, B, C.³⁷ Tím, že uvede výklad pojmu předkládá obsahové jádro, s nímž pracuje, ale zároveň případnému nezkušenému čtenáři v této oblasti jednotlivé body osvětluje. „*Představa vojenské povinnosti jest totiž většinou totožna s představou závazku, daně, služebnosti, zděděného nebo přejatého, ale nezaviněného dluhu, jakéhosi nutného zla a trápení. Dialektický důvod této představy jest také obsažen již v označení „vojenská služba“.*“³⁸ Postupuje od základních prvků objevujících se v této oblasti až k pojmům či jevům, jež mohou mít i psychologickou nebo filosofickou nadstavbu. V článku je to rozvedeno například v odstavci o zdraví:

*„Zdraví a nemoc mají totiž svoji absolutní morálku. Zdraví jest výrazem dokonalosti, předpokládá-li se harmonie zdatnosti tělesné a duševní. [...] Nemoc a invalidit také nejsou nedokonalost a špatnost sama, ale jsou špatnou dispozicí. [...] Zdraví tělesné chová v sobě nebezpečí zpoždění duševního, neboť menší námaha tělesná dodává tělu i duši více klidu a může duši tímto klidem uspávat.“*³⁹

Vysvětlením pojmů nepředstavuje pouze svou inteligenci a rozhled, ale především životní zkušenost.

Práce lékaře za první světové války mu jistě dala mnoho podkladů k přemýšlení, proto téma vojska dále rozvíjí například v sérii článků *Výchova mužstva* (1924). Série se skládá ze tří příspěvků, respektive tří částí, tato tematická oblast se tedy jeví jako značně nosná.

*„Ve staré tradici vojenské platila zásada, že teprve na vojně člověk se stává člověkem; i když tato zásada musila připustiti velmi mnohé výjimky, přece jen to byla zásada správná. Sebevětší vzdělanost práce a schopnosti tělesné i duševní nestačí v každém případě k rozvinutí mužského charakteru; styk se zbraní jest vlastně obřadem přirozené lidské mravnosti a mužské kultury.“*⁴⁰

Texty jsou vystavěny na komplexu prvků, které fungují především společně, a právě tato skutečnost citění pospolitosti a návaznosti je velmi cenná – je totiž časté, že

³⁷ DURYCH, Jaroslav. A, B, C, Rozmach 1, 1923, č. 5-6, s. 69.

³⁸ Tamtéž, s. 70.

³⁹ Tamtéž, s. 71.

⁴⁰ DURYCH, Jaroslav. *Výchova mužstva*, Rozmach 2, 1924, č. 13, s. 190.

jsou prvky vnímány odděleně. V sérii článků *Výchova mužstva* (1924) se Jaroslav Durych věnuje pojetí mužnosti a celkově osobnosti, vztahuje téma k jedinci, ale také ke státu. Vidí zde určitou potřebu, nutnost a povinnost, v jakési míře i tradici. Obrana státu je „něco“, k čemu se člověk zaváže, „něco“, co chce chránit. Je svázána s minulostí, ale i s budoucností. Hodnota příspěvků spočívá v komplexitě vnímání jevů osobních, společenských i politických, s pocitem časovosti, vnímání jevů s různou mírou a potřebou vážnosti.

Dalším příspěvkem, jehož součástí je uvedení teorie a její vztahování k praktickému fungování, je *Kult moci* (1924). Zvažuje zde pojmy a práci s nimi. „*Moc volební jest teoreticky výrazem vůle jednotlivců a v kolektivním celku. Prakticky se provádí tak, že podnikavější stoupenci jednotlivých teorií a jednotlivých zájmů, takých či onakých, snaží se pro své mínění získati co největší počet hlasů a oslabiti důvěru k teoriím a zájmům jiným.*“⁴¹ Popisuje postupy voličů, různé druhy moci a vztahuje je ke skutečnosti. „*Typickým dokladem takového zdroje, vzniku a výrazu moci byla první československá vláda, sestavená podle klíče. Vláda tato sestávala z osob obzvláště vyznačených přívlasky zakladatelů, dobyvatelů, obnovitelů nebo organisátorů moci.*“⁴² *Kult moci* (1924) je jedním z příkladů článků, v nichž se objevuje kritika, ta se posléze zdá být vztažena na vše. V příspěvku zobrazuje i návaznost na náboženství.

Velmi kritický je článek *Puchření – zrání* (1925). Puchření a zrání jsou dva významově odlišné, protikladné jevy. Oba však značí určitý vývoj, aktivní proces, z nichž jeden je uzavřen skolem, druhý stoupající aktivitou. V obou slovech je navíc zachycen určitý časový postup, mohou zde být rozlišovány etapy proměny. V tomto článku zastává puchření a zrání jistý přerod ve společnosti, avšak ne každá změna je nutně změnou pozitivní. Durych v tomto článku vytváří určitou linii vývoje. Ta začíná v období Rakousko-Uherské monarchie a vede až do soudobé přítomnosti. Durych se pozastavuje u určitých „záchytných bodů“, které vytvářely rozcestí a volba jedné cesty zacílila postup určitým směrem. Zobrazuje, mezi kterými možnostmi se dalo volit a co bylo zvoleno. Mnohokrát uvádí, jakou možnost shledává nejpříznivější. „*Jedinou záchranou by se mohl státi český nacionalismus, ale toho u nás není, poněvadž český národ de jure neexistuje a není u nás nikoho, kdo by chtěl a mohl český nacionalismus štěpovati, poněvadž nikdo neví, co to jest, a nejméně to ví redakce „Národních listů“.*“⁴³ Argumenty též doprovází

⁴¹ DURYCH, Jaroslav. *Kult moci*, Rozmach 2, 1924, č. 4, s. 52.

⁴² Tamtéž, s. 53.

⁴³ DURYCH, Jaroslav. *Puchření - zrání*, Rozmach 3, 1925, č. 1, s. 7.

ostrá kritika či ironie. „*Agrárníci, když si to okoukli, řekli si moudře: co tě nepálí, nehas! Jen čeští socialisté, majetníci ministra Beneše, a sociální demokraté, nejloyálnější z loyálních, sedli na válečné oře s pokřikem a heslem: Řím musí být souzen a odsouzen.*“⁴⁴ Některé volby přijímá a potírá zároveň. Častokrát naznačuje postup, který se i přes případnou snahu a tendenci usměrnit události kýženým směrem jeví spíše jako mimovolná záležitost a zásah náhody. „*Jest tedy viděti, že dílo se koná samo. Třeba jen trpělivě čekat a nebát se bubáků.*“⁴⁵ Z textu vyplývá i určitá možnost předurčenosti, která vychází ze základů, v tomto případě kořenů společnosti – tuto myšlenku potvrzuje i tím, že zobrazil linii zasahující až do doby Rakouska-Uherska. Zmiňuje se o práci různých státníků, politiků, mezi nimi jmenuje například Kramáře nebo Beneše. Nikdo se nestává jeho favoritem, byť politici mohou prosazovat různá stanoviska, Durychův přístup je ke všem stejný, v podstatě mu nikdo nevyhovuje. Závěr článku je veden poněkud negativisticky, výraznou pozici zastává skepticismus a odsouzení k čekání na výsledky, které mohou být důsledkem náhody. „*Není třeba takřka ani prstem hnout, stačí skoro jen složit ruce a nábožně se dívat na velikou Boží moudrost anebo sepnout ruce a modlit se, modlit se, aby si nezoufali naši bratři, aby si nezoufali chudí a umírající, aby si nezoufali ti, kteří se nedočkají.*“⁴⁶

1.3.3 Náboženství

V literárním světě je osobnost Jaroslava Durycha známa především ve spojení s katolicismem, v teoretických dílech pojednávajících o literatuře je obvykle označován jako katolický spisovatel. Víra v jeho životě jistě zastávala důležitou roli, což se projevuje i ve vztahování víry k reálnému dění, především pak vztahování víry k jedincům ve společnosti. Martin Putna toto chování komentoval slovy: „*A přece má Rozmach význam i pro kulturu. Jsou v něm totiž pozorovatelný téměř všechny podstatné rysy kulturního kánonu prvorepublikového katolicismu, a to směrem „vzad“ i „vpřed“.*“⁴⁷ Durych vztahuje katolicismus ke společnosti a činí z něj součást společenského kolektivu, náboženství tvoří jeden ze základních kamenů kultury. Dále k tomu Josef Vašica přidává, že „*Durychova katolicita je naprostá a bezvýhradná. Proto odmítá se vši rozhodností*

⁴⁴ DURYCH, Jaroslav. *Puchření - zrání*, Rozmach 3, 1925, č. 1, s. 6.

⁴⁵ Tamtéž, s. 7.

⁴⁶ Tamtéž, s. 8.

⁴⁷ PUTNA, Martin C. *Česká katolická literatura 1918-1945*. Praha: Torst, 2010, s. 558.

katolické literární estétství.⁴⁸ Jistě by se dalo dlouze polemizovat o tom, co vše by Josef Vašica zahrnul pod pojem „katolické literární estétství“, nicméně Jaroslav Durych má velký vliv na formování diskuse o katolicismu v první polovině dvacátého století.

V této oblasti zájmu je nutno vyzdvihnout Durychovu znalost *Bible*, respektive také otázek z okruhu teologie. Ať ve svých článcích, či u příspěvků ostatních, Durych ručil za správné užívání pojmů a adekvátnost obsahu textů z oblasti teologie.⁴⁹

Ve sféře kritiky se Durych projevil jako spisovatel dvoudomý, zde se oproti tomu vyjevuje stupňovitost významu v textech a též nehovoří „čistě“ o náboženství, ale spojuje různé oblasti. Píše o reálně viditelném, ale zároveň také o věcech, které mohou mít i duchovní nadstavbu. Čtenářům se tak nabízí široké pole působnosti významů a každý pojme za svou tu významovou oblast, kterou v danou chvíli potřebuje. Velice příhodně se tady nabízí souvislost s *Biblií*, jež je „vystavěna“ obdobným způsobem – čtenáři v danou chvíli poskytne to, čeho si žádá. Jeho příspěvky v oblasti náboženství jsou mnohvrstevnaté. To může být jejich přidanou hodnotou, ale i důvodem pro kritiku. Ta byla v případě Durychových textů velmi častá, svůj názorový postoj ale pevně zastával a kritiku odrážel reakčními komentáři, nejčastěji umístěnými v rubrice *Glosy*.⁵⁰

Tuto významovou variabilitu spatřuji například v příspěvku *Presbyterium* (1924). *Presbyterium* je místo v kostele vyhrazené pro kněze. V tomto příspěvku zobrazuje hierarchii (fyzické rozložení) kostela, ale zároveň představuje i hierarchii mocenskou. „*Moc hierarchie jest věčná. „Ty jsi knězem na věky!“ Moc nehierarchická jest dočasná; tato vzniká, vrcholí a upadá; lze ji přenést, zdědit, založit, dobýt, rozmnožit, uchvátit, prohrát, promarnit nebo pustit z rukou.*“⁵¹ Jistě by se tu dala vidět i hierarchie v síle víry a její oblast působení, délka trvání. „*V životě jednotlivců i v životě kulturním jest vliv hierarchie analogický. Vliv kněze se neomezuje na dobu, ztrávenou v kostele, a není ohraničen zábradlím presbyteria. Kdežto laik bez zvláštního povolení do presbyteria nevstupuje, kněz má právo všudepřítomnosti.*“⁵²

V příspěvku *Kult kněžstva* (1924) se snoubí tři významové okruhy: katolictví a jeho kořeny, taktéž kořeny české země a víra. „*Ohlédněme se nejdříve po historii, po té době, kdy se zdálo, že po katolické víře v Čechách jest nadobro veta. Na dvacet, třicet*

⁴⁸ UHDEOVÁ, Jitka (ed.). *Jaroslav Durych. Život, ohlasy, soupis díla a literatury o něm*. Brno: Atlantis, 2000, s. 288.

⁴⁹ Tamtéž, s. 19.

⁵⁰ Tento projev zároveň ukazuje na jeho společenských rozhled, touhu bránit své názorové stanovisko.

⁵¹ DURÝCH, Jaroslav. *Presbyterium*, *Rozmach* 2, 1924, č. 2, s. 25.

⁵² Tamtéž, s. 26.

*i více kostelů zbyl po vítězství bělohorském jediný katol. kněz. [...] Jako za nás zvítězilo cizí vojsko, tak nás musil přijít zachránit cizí kněz. A přece jsme ožili, [...].*⁵³ Jaroslav Durych zobrazuje historický vývoj českých zemí a zároveň s tím postup náboženský. I když je český národ národem malým, přesto si po staletí drží určitou pozici a ta se s postupem let upevňuje. Víra v „češství“ pramení z kořenů stejně tak jako víra katolická. Zobrazením historie ukazuje na vývoj katolictví i českých zemí, především pak na jejich provázanost. To, co spojuje katolictví i češství, je víra – i ta musí mít své kořeny, jen díky tomu může být silná. Tak, jak by to pravděpodobně mělo být, je náboženství Jaroslava Durycha založeno na víře. Není to však pouze předpokládaná víra v boha, ale i víra v člověka, víra v českého člověka. *„Cizím dobrodruhům byla vydána české krev, česká zbraň, česká půda i české duše. Bylo užito potupné zbraně v potupných rukou proti národu, který zahodil čest ve víře i v boji. Bylo nutno ničit ohněm a mečem, aby byl očištěn vzduch i země, aby se nová setba neudusila ve starém jedu.*⁵⁴ V příspěvku se hovoří i o zkoušce – český národ je už po staletí podrobován různým zkouškám (stejně jako náboženská víra), ale pokaždé se znovu projeví ve své pevnosti a vytrvalosti. Důležitým poselstvím by se tak mohla stát víra v člověka, protože za náboženstvím – vírou – stojí lidé. Tento příspěvek hovoří o významu a vlivu katolictví v minulosti i v současnosti, v patrnost se tak dostává spojení lidí s náboženstvím, které tu vyvstává již dlouhou dobu. V závěru příspěvku Durych neřádá kněží pro zaplnění oblastí a pro připomínání katolictví, nýbrž pro uvědomění si toho, co je s českým národem historicky svázáno. Náboženská víra, katolická víra zastává v českých zemích určitou tradici⁵⁵ a takto chápanou jí Durych dává důležité postavení a nutnost pokračovat v ní i nadále.

Důraz na člověka, eventuálně na jeho víru a chování, se projevuje i v glosách. Durychovy glosy se zpravidla vyznačují kritickým tónem, čehož může být příkladem *Idiotství v kostelích* (1923): *„Kdo jde někoho navštívit, zachovává formu, přiměřenou účelu návštěvy. Dnes jest ve mnohých kostelích značné procento lidí, na nichž jest na první pohled patrné, že nevědí, proč do kostela přišli. Kdo nechce býti jmn idiotem, musí se dáti či nechati poučiti o těchto věcech: 1. Z kostela [...].*⁵⁶ Jistá rozladěnost

⁵³ DURYCH, Jaroslav. *Kult kněžstva*, Rozmach 2, 1924, č. 3, s. 38.

⁵⁴ Tamtéž, s. 39.

⁵⁵ V první kapitole jsem psala o dílech, které Jaroslav Durych vydal v tomto období a jedním z nich je dílo *Svatý Václav*. Durychovo publicistické dílo koresponduje s jeho „literárním“ dílem (zřetelněji to bude patrné v kapitole analyzující časopis *Akord*), právě sv. Václav je jedna z českých tradic – legend známých již od 10. století. Zároveň se pojí i s náboženstvím.

⁵⁶ DURYCH, Jaroslav. *Idiotství v kostelích*, Rozmach 1, 1923, č. 1, s. 13.

ohledně nepatřičného chování se též spojuje s pozbýváním víry, v jisté míře možná i s příchodem mladší generace, která víru (náboženství) pojímá jiným způsobem.

Náboženství zobrazuje z různých pozic a nevztahuje ho pouze k historii, ale také k politice. Článek *Kritika české církevní politiky* (1923) předestírá spojení náboženství a politiky ve vztahu ke státu, státní politice. Taktéž je tu patrná vývojová linie. „*Římský orel vypelichal a zbyl z něho posléze jen rakousko-uherský hastroš, opatrovaný denuncianty a hochštaplery a chráněný loyálními členy obecních výborů, tajnými policisty a bodáky. Podívaná byla hnusná, kdo však té hnusnosti nejméně chápal, byla aristokracie a hierarchie, která jeho peří stále nosila s pýchou [...]*“⁵⁷

Z textů vyvstává velice silné spojení s katolictvím, takže některé příspěvky působí až dojmem kázání. Příkladem může být úvodník *První a poslední* (1925): „*A nyní si vzpomeňte, je-li vaše žádost těch věcí, o které tu ať dobře ať nedokonale voláme, tak mocná, aby vás pohnula k volání společnému, k volání k Bohu? A jest třeba volati k Osobě, [...]: Dominum et vivificantem: qui ex Patre Filioque procedit. [...]*“⁵⁸

Obsáhlým tématem v oblasti náboženství je unionismus, což je snaha o sjednocení katolictví a pravoslaví. Jaroslav Durych se k tomu tématu vyjadřoval v článcích i glosách, dokonce ve vydání *Rozmachu* otiskl *Papežský list k unionistickému sjezdu* (1924) v českém i latinském znění. V *Nepřátelích unionismu* (1924) vyjadřuje potřebu unionismu a jeho nevyhnutelnost: „*Unionismus jest smysl života a třebas se neví doposud, jakou cestou půjde, jak půjde, jakých prostředků bude užívati, kdo a co mu bude pomáhati a k čemu bude nucen, přece jen jest jisto, že unionismus půjde vpřed, ať s dovolením či bez dovolení [...]*“⁵⁹ S příchodem unionismu spojuje i vizi lepší budoucnosti.

Politika unionismu (1924) je jedním z příspěvků, ve kterém se mísí náboženství s politikou. Durych zde zobrazuje tendenci k vedení sporu mezi náboženstvím a politikou.

„*Pro všechny případy jest to předmět, hodný spekulace, poněvadž nespekulovati o tom může jen člověk úplně lhostejný k životu anebo negramotný. Poměr vlády k církvi stal se nyní ledově tolerantním, to jest spíše horším než lepším. [...]* *Neinformovanost loyální inteligence o církvi jest úžasná; lze říci, že vláda by mohla církvi mnohem více škodit, kdyby o ní něco podstatného věděla, kdyby*

⁵⁷ DURYCH, Jaroslav. *Kritika české církevní politiky*, Rozmach 1, 1923, č. 3, s. 34.

⁵⁸ DURYCH, Jaroslav. *První a poslední*, Rozmach 3, 1925, č. 19-20, s. 289.

⁵⁹ DURYCH, Jaroslav. *Nepřátelé unionismu*, Rozmach 2, 1924, č. 3, s. 47.

ji znala; ale vláda se dívá na církev jako na věc nejnižší a nejzbytečnější a to ještě jen jedním okem, snad i polopřivřeným. ⁶⁰

Vztah politiky k náboženství tvoří pouze jednu část příspěvku, v další zobrazuje nejen současný přístup k unionismu, ale také se vrací v letech zpátky a uvádí ho i v kontextu okolních zemí. Jako „papeže unionismu“ vyzdvihuje Pia XI., „[...] který dosavadní těleso unionistické naplnil novým životem a uskutečnil v krátkém čase několik důležitých a prospěšných změn.“ ⁶¹

Potřeba unionismu se u Durycha neobjevuje až ve dvacátých letech, již v roce 1918 napsal báseň *Piovi desátému*. Původně byla otištěna ve *Šlépějích* Jakuba Demla, ale jak se sám vyjádřil, „[...] se zdá, že nynější doba jest ještě daleko vhodnější k jejímu otisku, odhodlal jsem se ji teď přetisknout v tomto listě.“ ⁶² Současně s tím vyjadřuje pochybnost o některých uvedených detailech, které přičítá své tehdejší nevědomosti, nicméně přesto se svými slovy nadále souhlasí a nutnost ho vede k přetištění v *Rozmachu*. I když báseň počtem slov nedosahuje délky článků, jistě představuje daleko lepší prostředek k předvedení a dokázání Durychových citů k unionismu. V úvodu básně se klaní síle víry Pia X., je ohromen její nezdolností a oceňuje jeho práci v oblasti šíření náboženství. Z Pia činí určitý most, který věřícím poskytuje přechod k nebi, zato bezvěrece ukazuje v pravém světle, protože je patrná jejich nicotnost a „malost“ oproti síle víry. Metaforicky zde nastiňuje boj nebe se zemí, respektive boj nebe a pekla. Pia natolik oceňuje právě proto, že přes veškerá pokoušení je ve své víře stále silný. V závěru básně z něj činí svůj vzor a chce se mu své práci podobat. Energie, s jakou je báseň napsána, svědčí o jeho náboženském zápalu a dle volby slov vyvěrá z jeho nejnítějnějších tužeb. „*Jsem sláb a přece chci sloužit, jak mohu a jak smím,/pokořen tvojí slávou a Božím tajemstvím./Mnoho němoty se zdvihlo. Vím, práce bude zlá,/ta nejčernější hanba již z pekla vylezla.*“ ⁶³

1.3.3.1 Dílčí shrnutí oblastí zájmu

V oblastech literatury, politiky a náboženství se Jaroslav Durych doposud projevil jako silná osobnost. Způsoby výstupu se však v jednotlivých oblastech liší. Zatímco v literatuře a kultuře vyjadřuje sympatie či rozpory s ostatními, zastává jisté stanovisko

⁶⁰ DURYCH, Jaroslav. *Politika unionismu*, Rozmach 2, 1924, č. 14, s. 214.

⁶¹ Tamtéž, s. 215.

⁶² DURYCH, Jaroslav. *Piovi desátému*, Rozmach 3, 1925, č. 18, s. 273.

⁶³ Tamtéž, s. 275.

ohledně názorové pozice, v politice a náboženství se navíc snaží své mínění prosadit, nezdědka k tomu užívá ironickou náplň glos, daleko „tvrďším“ způsobem sesazuje okolí s odlišnými názory. Vyjadřuje jistou potřebu, jíž si odůvodňuje oprávněnost svých názorů, potřebu pro český národ, nejen pro Durycha samotného. O to citelnější je znatelné přikládání váhy právě příspěvkům v této oblasti, netoliko literárním záležitostem. V tomto ohledu jasně vyvstává opodstatněnost názvu, protože *Rozmach* je bezesporu *Čtrnáctideník pro politiku a národní kulturu*.

1.3.4 Sociální otázky a národ

Posledními zbývajícimi oblastmi zájmu jsou sociální otázky a národ. Příspěvky, které se řadí do této kategorie, by mohly být součástí kategorií předchozích, protože se v nich nacházejí některé obdobné tematické body, nicméně i tak jsem tyto dvě oblasti vyčlenila mimo kategorie větší, aby nezanikla podstata sdělení.

Ve skupině národ Jaroslav Durych především hovoří o národu a k národu, věnuje se jeho historii nebo vyzdvihuje prvky důležité pro český národ. První z příspěvků věnující se tomuto tématu byl otištěn již v prvním čísle prvního ročníku *Rozmachu* a jmenuje se *Poslání českého státu* (1923). Od výrazných bodů v historii státu se dostává k rekapitulaci současného politického dění. Pozice současné situace vychází z dění v první letech 20. století, pojí se především s ustalováním situace po první světové válce. Durych zobrazuje i reakce českých zemí na události v okolních státech. „*Idea stálého rozmachu nebyla tenkrát v Čechách vrozena, ani živena, a třeba v sousedství žila svatá říše římská životem opravdu hodným obdivu, nevzbuzovala v českých myslích žádných reflexů.*“⁶⁴ Posláním českého státu pak musí být především rozmach, rozkvět českého národu. „*Jest nutno k tomu, aby stát i národ provedl četné revise ve svých tradicích, poněvadž výsledky těchto revisí budou ohromující. Příliš mnoho se před válkou strkaly hlavy do písku a nyní se to už nesluší. Rozmach české říše nikomu ničeho nevezme, desetkrát každému přidá; místo ješitnosti dá slávu.*“⁶⁵

Přechodem mezi kategorií národu a sociálních otázek je příspěvek *28. říjen* (1923). V něm Durych shrnuje přijetí 28. října, či nepřízeň pro tento den a události s ním spjaté. „*28. říjen úplně adoptujeme; ti, kteří ho přivedli vykonali více než mohli, více než stačili, více než chtěli, a to v kladném smyslu, neboť přivedli snad mimo své nadání*

⁶⁴ DURYCH, Jaroslav. *Poslání českého státu*, Rozmach 1, 1923, č. 1, s. 7.

⁶⁵ Tamtéž, s. 10.

*budoucnost větší a lepší než jak se právě po 28. říjnu jevila.*⁶⁶ Naladěním příspěvku předeštilá své stanovisko a doufá v lepší budoucnost.

Chování typické pro český národ, nebo spíše naladění významu přenosu informací je schopna zastat pomluva. Tento obsah se nachází v glose *Mocenský význam pasivní pomluvy* (1923). Byť je laděn poněkud ironicky, stále nese důležitý způsob projevu ve společnosti, proto jsem ho zařadila do skupiny sociální otázky.

*„Moudří a velcí vladaři se nechávali pomlouvat, neboť pomluva, která jim chtěla škodit, jim ve skutečnosti prospívala, obestírajíc je hrozivým nimbem úskočnosti, krvelačnosti a démoničnosti. Tím se jim ušetřila práce: nemusili už vykonávat to, co pomluva o nich rozšířila. Je-li třeba katolík osočován z toho, že jest nevěrec, pokrytec, křivopřísežník, sodomita a j., pak nesmí býti oslem.“*⁶⁷

Taktéž odkazuje na mocný dosah pomluvy a její základní princip – využití pro vše. Pomluva sama o sobě je prvek přenositelný i do jiných kultur, nicméně v české kultuře je opravdu schopna zastat přenos informací a je to jedna z věcí, kterou Jaroslav Durych odsuzoval – je to projev „malosti“. Tento prvek v Durychově tvorbě zmiňoval i Jan Dvořák, který říkal, že „[...] Durych nesnášel příznačnou českou malodušnost, snahu obcházet přímé cesty užitkovými oklikami, vychytralost, opatrnickví, ono „nehas, co tě nepálí“, přizpůsobivost, postranní kritičnost, [...]“⁶⁸

1.4 Rozmach obsahu

Karel Komárek napsal, že „[ž]urnalistika se často považuje za něco nižšího než umění a psaní do novin za něco podřadnějšího než skládání básní a románů, ale osobnosti jako Durych toto poměrování prakticky vyvracejí svým dílem.“⁶⁹ S tímto tvrzením se jistě dá jen souhlasit, již předchozí kapitoly jsou dokladem rozmachu témat, širokou náplní příspěvků a jejich závažností. Tato kapitola se bude věnovat shrnutí obsahu *Rozmachu*,

⁶⁶ DURYCH, Jaroslav. *28. říjen*, Rozmach 1, 1923, č. 2, s. 24.

⁶⁷ DURYCH, Jaroslav. *Mocenský význam pasivní pomluvy*, Rozmach 1, 1923, č. 5-6, s. 87.

⁶⁸ DVOŘÁK, Jan a Nella MLISOVÁ (eds.). *Bloudění časem a prostorem – Jaroslav Durych známý i neznámý. Sborník příspěvků z II. literární laboratoře, konané v Hradci Králové 25. -26. ledna 1996*. Hradec Králové: Gaudeamus, 1997, s. 5.

⁶⁹ KOMÁREK, Karel. *Čep, Durych a několik příbuzných. Interpretační studie*. Olomouc: Vydavatelství Filozofické fakulty UP, 2014, s. 49.

ne však jeho obsahové náplně, ale používaných výrazových prostředků. Kromě dotvoření obrazu *Rozmachu* to dále více podpoří úvodní tvrzení Karla Komárka.

Jaroslav Durych je spisovatelskou osobností, jejíž slovník odkazuje na různé vztahování vnímání k reálné situaci, zvažuje různé pojmy stejně jako zvažuje práci s nimi. Jazyk pojímá jako nástroj pro vyjádření názorů na mnohá společenská témata, je pozorovatelem a komentátorem. To vše se odráží v obsahu *Rozmachu*, jehož rozpoznávacím znamením je energie, kterou vkládá do psaní, jistá razance a především expresivita. V úryvcích uvedených v předchozích kapitolách se tyto znaky projevují například v užití ironie, respektive v síle dopadu ironie na čtenáře. Z jeho článků číší emocionální naladění stejně silně jako jeho názorový postoj. To vše jsou charakteristické znaky ve stylu jeho projevu.

I přes případnou nechuť některých čtenářů *Rozmachu* se stále ke čtrnáctideníku vrací a opakovaně komentují Durychův postoj. To podporuje tvrzení o síle osobnosti Jaroslava Durycha – ať již obsah Durychových příspěvků koresponduje s názory čtenářů či nikoli, stále je pro ně postavou, která předkládá závažný obsah a tvrzení, jež mají dopad na kolektiv. Zároveň i Jaroslav Durych sleduje reakce v novinách na své příspěvky a komentování jejich obsahu je častou náplní rubriky *Glosy*. Tendence hájit své stanovisko je důkazem pevnosti názorové pozice. Publicistická práce je zajímavá i svou formou.⁷⁰

Co opět vyvstalo již v předchozích kapitolách, je jeho „obsahová kompaktnost“. Necílí příspěvky na analýzu samotného problému, ale představuje ho jako část širšího celku, k jádru problému se postupně propracovává, což vytváří dojem kompaktnosti a problému to poskytuje reálné místo v systému, ne pouze dojem možnosti. Problém nestojí jen sám o sobě, je to komplex prvků a toto uvědomění je dokladem Durychova způsobu myšlení. Jedním z příkladů této práce je jistě text *Kritika české církevní politiky* (1923).

Jedním z vysvětlení tohoto chování je Durychova zkušenost, dojem ze systému, ve kterém spolu prvky navzájem komunikují. Není vyloučeno, že mu ji poskytla práce lékaře během první světové války, v mnohých článcích z ní totiž čerpá. Tato má interpretace bude pro některé čtenáře, kteří zastávají jiné stanovisko, mylná, nicméně bych neopomíjela žádnou variantu výkladu jeho publicistického chování, protože další

⁷⁰ Viz rozdělení na glosy, smetí apod.

známkou jeho psaní je dvojznačnost. I když z některých příspěvků jasně vyvstává jeho stanovisko, jiné tak zřetelné být nemusí.

2. PRVNÍ INTERMEZZO

Tato kapitola je vytvořena s cílem popsat Durychův přechod mezi časopisy *Rozmach* a *Akord*, zobrazit proměnu „éry“ náboženského, politického a literárního bytí ve dvou periodikách.

Bylo by chybou překročit toto období a zamířit přímo za *Akordem*, protože období přechodu mezi *Rozmachem* a *Akordem* je také obdobím změny naladění a postoje k obsahu. Jak se již ukázalo v předchozí kapitole, Durychova práce není statická, nýbrž se projevuje dynamicky – což vypovídá již samotné označení časopisu jakožto „rozmach“, tedy pohyb. Uvědomění si výstupní pozice, s jakou Durych do *Akordu* vstupuje, umožní později zhodnotit dynamiku bytí v *Akordu* a závěrem posoudit, jakým vývojem jeho práce prošla, či zda změnil obsahové směřování článků.⁷¹ První intermezzo slouží pro rozluky s *Rozmachem* a k uvedení *Akordu*, jímž se posléze budu zabývat v následující kapitole.

První číslo *Rozmachu* vyšlo 15. října 1923 a poslední 15. prosince 1927. I přes možný dojem nepřízně ze strany čtenářů byl *Rozmach* čteným čtrnáctideníkem a netrpěl ekonomickými potížemi. Jaroslav Durych vydával převážně náboženské a politické texty a právě názorová základna se stala příčinou ukončení činnosti vydávání *Rozmachu*.⁷² „[...] Scheinost mu chtěl dát ultrapravicový ráz, kterému se tehdy velmi nesprávně říkalo „český fašismus“.“⁷³ K názorovému vyhrocení pravděpodobně přispělo i založení *Národní obce fašistické* v roce 1926. Jaroslav Durych a Ladislav Kuncíř nezastávali stejné stanovisko jako Jiří Scheinost a tím se rozpoutala diskuse o politickém ladění *Rozmachu*, která posléze vyústila v ukončení jejich společné práce v časopisu a dala vzniknout novému periodiku.⁷⁴ S novým rokem tak přichází nový časopis pojmenovaný *Akord*, „[...] zvaný pražský nebo kuncířovský.“⁷⁵

Pohyb vytvořený v *Rozmachu* se částečně přenesl i do *Akordu*, protože do něj přechází některé osobnosti z *Rozmachu*. Základní trojici nové redakce se stává Jaroslav Durych, který se po zkušenostech s redigováním opět ujal této funkce, dále Ladislav Kuncíř, jenž pokračoval ve funkci vydavatele a trojici uzavírající Josef Dostál.⁷⁶

⁷¹ Zhodnocení jeho práce bude provedeno v samostatné kapitole.

⁷² UHDEOVÁ, Jitka (ed.). *Jaroslav Durych. Život, ohlasy, soupis díla a literatury o něm*. Brno: Atlantis, 2000, s. 20.

⁷³ Tamtéž, s. 20.

⁷⁴ Tamtéž, s. 20.

⁷⁵ Tamtéž, s. 20.

⁷⁶ PUTNA, Martin C. *Česká katolická literatura 1918-1945*. Praha: Torst, 2010, s. 561.

Zajímavým uvědoměním se stává poznatek, že jsou to v obou případech trojice osob, které končí a vytváří časopis. Skupina Durych–Kuncíř–Scheinost ukončuje *Rozmach*, trojice Durych–Kuncíř–Dostál buduje nové periodikum. Roku 1928 se pak rodí *Akord* především díky spolupráci této trojice. Jistě je nasnadě otázka, proč je budoucí literární revue označena prvkem z hudebního názvosloví, nicméně význam slova tuto otázku objasňuje. Podle *Slovníku cizích slov* je akord „souzvuk nejméně tří tónů, úkolová práce“⁷⁷, což z něj činí velice příhodné označení.⁷⁸

Skupinu redaktorů sice mezi prvními začal tvořit Durych a Dostál, ale skupina se dále rozrostla například o Jana Strakoše a Josefa Vašicu. Nejen změna redaktorů, ale též zaměření. „*Tím, že Scheinost odešel dělat politiku a že se Durych po zkušenosti s vývojem Rozmachu začal politických témat stranit, začínal Akord jako povýtce kulturní časopis.*“⁷⁹ Jaroslav Durych vydával vedle novin paralelně i své další dílo, období od roku 1928 zintenzivnilo práci v oblasti literatury.

⁷⁷ Kol. *Slovník cizích slov*. Brno: Nakladatelství Levné knihy, 2010, s. 15.

⁷⁸ Ohledně označení tvorby v tomto období by se dal použít ještě jeden výraz z hudební terminologie a tím je kontrapunkt. Jako kontrapunkt – totiž souhra dvou a více zvuků – fungovala Durychova tvorba, spojení jeho publicistiky v *Akordu*, v jiných časopisech a produkce prózy, poezie a dramatu.

⁷⁹ PUTNA, Martin C. *Česká katolická literatura 1918-1945*. Praha: Torst, 2010, s. 561.

3. ZNĚNÍ AKORDU (1928–1933)

Vyjma práce na *Akordu*, Jaroslav Durych podával pravidelné příspěvky i do *Tvaru*, *Národních listů*, *Lidových novin*, *Na hlubinu* a *Rozprav Aventina*.

Oproti předchozímu období se mezi lety 1928–1933 stává frekventovanější vydávání prózy, poezie a dramatu. V roce 1928 se ke čtenářům dostává kniha *Ejhle člověku!*, což je soubor příspěvků, které byly původně otištěny v *Rozmachu*. V tomtéž roce Ladislav Kuncíř vydává další Durychova díla – *Budějovickou louku* a *Valdice*, což jsou práce, které se v roce 1930 stanou součástí díla *Rekviem*. Toho roku je také vydána knižně série článků původně otištěná v *Akordu* – *Naděje katolictví v českých zemích*.

V roce 1929 vychází kniha *Pout' do Španělska*, což je soubor cestopisných próz. Spíše než o této knize se hovoří o *Bloudění* (1929), které se stalo jedním ze signifikantních děl Jaroslava Durycha.⁸⁰ Stejně tak je tomu roku 1931 s dílem *Paní Anežka Berková*.

Díla vydaná za přelomu 20. a 30. let jsou zajímavá svými motivy, ale také sepětím s Durychovou publicistickou tvorbou. V následujících kapitolách se budu zabývat převážně tvorbou v *Akordu*, nicméně právě setkání s jeho prozaickým dílem je nevyhnutelné, zvláště při literárním ladění periodika.

3.1 Kulturní a historicko-politické pozadí doby

Evropa zničená první světovou válkou byla rozhodnuta zabránit podobným možným budoucím konfliktům, z toho důvodu byl v Paříži roku 1928 podepsán tzv. Briand-Kellogův protiválečný pakt. Jednou z prvních zemí, které smlouvu podepsaly, bylo Československo.⁸¹

Události roku 1929 jsou zásadní pro ekonomické fungování společnosti. Krach na newyorské burze způsobil krizi ve společnosti, která ochromila nejen americký trh, ale také ekonomické fungování Evropy. Stát se po této události rozhodl pro aktivní zasahování do politiky. Krachu burzy částečně využil Adolf Hitler, který se i přes vědomí krize snažil lidu vlichotit vizí lepší budoucnosti. Setkal se s velmi příznivým ohlasem, protože jeho charismatický způsob vystupování a projevu byl pro část lidí pozitivem potřebným pro překonání krize. Část lidu v něm však viděla potenciální ohrožení

⁸⁰ Při sběru materiálu na diplomovou práci jsem si všimla, že je dílo *Bloudění* (případně *Paní Anežka Berková*) daleko více zmiňováno oproti *Pouti do Španělska*. Tento dojem by však potvrdilo až zkoumání dobových recenzí.

⁸¹ NÁLEVKÁ, Vladimír. *Světová politika ve 20. století*. Praha: Nakladatelství Aleš Skřivan ml., 2000, s. 92.

pro zemi, nicméně i přes tuto skutečnost byl v roce 1933 zvolen do funkce říšského kancléře.⁸²

V českém prostředí se názory na politicko-sociální situaci vyvinuly například ve vznik *Národní obce fašistické*. Postupným zesíleným vnímání budoucího ohrožení se od 30. let stal novým spojencem Československa Svaz sovětských socialistických republik.

Třicátá léta byla i obdobím změn ve Španělsku. V roce 1930 padla diktatura a posléze byla vyhlášena republika. Potřeba vyřešit sociální a majetkové otázky ale vedla k nejrůznějším násilným sporům. Španělsko se tedy stalo jedním z ohnisek válečných konfliktů v Evropě.⁸³

Zkoumané období je přelomem dvacátých a třicátých let, ale také proměnou produkce literatury. Je zde vidět velký nárůst tvorby literatury, s příchodem třicátých let navíc i nárůst žánrové různorodosti textů. S působením *Pražského lingvistického kroužku* (od roku 1926) souvisí také pohled na jazyk samotný – odraz v proměně je znatelný i v přístupu k dílu. Další vliv na proměnu literatury měla také hospodářská krize. Třicátá léta jsou též etapou, v níž se do české literatury dostává více překladů světové literatury.⁸⁴

3.2 Souhrn příspěvků

Tato kapitola obsahuje soupis textů, které Jaroslav Durych napsal do *Akordu* po dobu jeho redigování, tedy v letech 1928–1933. Soupis je koncipován do tabulky, jež tvoří podklad pro následující kapitoly, které se věnují oblastem zájmu.

V tabulce jsou shromážděny informace o časovém zařazení článku – ročník, číslo a rok vydání. Text je také označen podle typu, tzn. článek či poznámka. Důležitá je kategorie tematického členění, užívám zde členění na pět skupin: národ (zkr. ND), politika (zkr. P), sociální otázky (zkr. S), náboženství (zkr. N) a literatura, kultura (zkr. LK).⁸⁵

⁸² NÁLEVKA, Vladimír. *Světová politika ve 20. století*. Praha: Nakladatelství Aleš Skřivan ml., 2000, s. 82.

⁸³ Tamtéž, s. 109.

⁸⁴ Mezi taková díla patří například *Na prahu Apokalypsy* (Léon Bloy), *Trh marnosti* (W. M. Thackeray) – záměrně jsem vybrala díla, jež byla vydána v nakladatelství Ladislava Kuncíře. Překlady však nabízela celá řada vydavatelství, například Odeon, Melantrich atd. Dílo Léona Bloye je důležité zmínit, protože je jednou z inspirací pro Jaroslava Durycha.

⁸⁵ Podrobná definice kategorií je k nahlédnutí v kapitole 1.2.

Název	roč.	č.	rok	typ příspěvku	téma	obsah
Impromptu	1	1	1928	článek	LK	úvodník, klášter Anežky České
Prolog k básni „Eva“	1	1	1928	báseň	N	
Tváře lidí. Studie sociologická	1	1	1928	článek	LK	viz název
K padesátinám Viktora Dyka	1	1	1928	článek	LK	viz název
Život svatého Norberta od opata Hugona	1	1	1928	poznámka	LK	viz název
Předmluva k Vzpomínkám z mládí	1	1	1928	článek	LK	viz název; příloha Z dílny nakladatelovy
Duše	1	2	1928		LK	vyšlo knižně (Kdybych...)
Krise českého umění	1	3	1928	článek	LK	viz název
Přece nalezeno!	1	3	1928	článek	LK	úvaha nad knihou
Poznatky o českém jambu	1	4	1928	článek	LK	viz název
Naučení z Friedricha Hurtera	1	5	1928	článek	LK	viz název
Básník a dekadence	1	7	1928	článek	LK	viz název
Svatost umění	1	8-9	1928	článek	LK	Březina
Jakubu Demlovi k padesátinám	1	8-9	1928	článek	LK	viz název
Katolická akce kdysi	1	8-9	1928	článek	N	
Jiří Karásek ze Lvovic o Karlu Hlaváčkovi	1	8-9	1928	článek	LK	viz název
Montrserat	2	1	1928/29		LK	z knihy Pouť do Španělska
Bellocův Pan Petr	2	1	1928/29	článek	LK	viz název
S Ladislavem Kuncířem	2	1	1928/29	článek	LK	seznámení s Kuncířem
Ke knize „Ejhle člověk“	2	1	1928/29	poznámka (Jaroslav Durych)	LK	viz název
Prosper merimée	2	2	1929	článek	LK	viz název
Diamant	2	2	1929	článek	LK	o knize Udavač, diamant = Durychovo hodnocení
Redakční a povinné výtisky	2	2	1929	článek	LK	viz název

Jenewein Jakuba Demla	2	3	1929	článek	LK	viz název
Fr. Sekanina a můj článek o novinářské kritice	2	3	1929	poznámka (Jaroslav Durych)		reakce na článek Redakční a povinné výtisky
Kateřina Spaurová	2	4	1929		LK	z románu Bloudění
„Protestujeme a odmítáme?“	2	4	1929	poznámka (Durych)	LK	Našinec + komentář
Ferdinand Peroutka a Otakar Březina	2	5	1929	článek	LK	viz název
Kapucínek	2	5	1929	článek	N	hříchy
K poznámkám ve „Tvaru“	2	5	1929	poznámka (Durych)	LK	viz název
Ještě o Otokaru Březinovi	2	6-7	1929	poznámka (Durych)	LK	viz název
Pokrokovost až k zblbnutí	2	6-7	1929	poznámka (Durych)	LK	viz název
Saudkova kniha o Březinovi	2	6-7	1929	poznámka (Durych)	LK	kniha Pod oblohou Otakara Březiny
Odpověď E. Chalupnému	2	8	1929	článek	LK	článek v novinách + reakce
Kratochvilná historie se svatým Václavem	2	8	1929	článek	LK	divadelní hra
Genese „Bloudění“	2	10	1929	článek	LK	viz název
Stárnoucím umělcům	2	10	1929	článek	LK	viz název
Božetěchův kříž	3	1	1930	článek	LK	česká a moravská krajina
Chronologie svatých	3	2	1930	článek	LK	historie, náboženství
Věci, které mě nebolí	3	2	1930	poznámka (Durych)	LK	Národní Osvození + komentář
Sebrané poznámky	3	3	1930	článek	LK	o Bloudění
Škodlivost autorských výkladů o genesi básnického díla	3	3	1930	článek	LK	viz název
Dnešní naděje katolictví v zemích českých	3	4	1930	článek	N	viz název
Spravedlnost	3	5	1930	článek	N	katolictví
Naděje katolictví v zemích českých (pokračování)	3	5	1930	článek	N	viz název
Naděje katolictví v zemích českých	3	6	1930	článek	N	viz název

Neplivejte na kněze!	3	7	1930	článek	N	o kněžích, plivání žurnalistické a spisovatelské
Kapitola o papoušcích	3	7	1930	poznámka (Durych)	LK	Dobré Dílo
Literatura naše	3	8	1930	článek	N	o katolicismu
Doslov k Pouti do Španělska	3	8	1930	článek	LK	viz název
Aetiologie kulturního úpadku	3	9	1930	článek	LK	viz název
Na hlubinu	3	9	1930	poznámka (Durych)	LK	o časopisu
Osoby a věci	3	10	1930	článek		filosofie, náboženství atd.
Dílo W. Hudsona	3	10	1930	poznámka (zkr. Dch)	LK	viz název
Do nového desetiletí	4	1	1931	článek		shrnutí roku
Pohřeb. Z románu Paní Anežka Berková	4	1	1931		LK	úryvek viz název
Některé poznámky	4	1	1931	článek	LK	viz název
Summa víry a umění	4	2	1931	článek	LK	viz název
Barbey D' Auervilly u nás	4	2	1931	článek	LK	viz název
Strašák s kulturním bojem	4	2	1931	poznámka (Durych)	LK	noviny + komentář
Ze Zdoroslavička	4	3	1931	článek	LK	viz název, ukázky
Sborník k oslavě 300. výročí Dominika a Jesu Maria	4	3	1931	poznámka (Durych)	LK	viz název
Chvála jesuitů	4	4	1931	článek	N	viz název
Jindy a nyní	4	4	1931	poznámka (Durych)	LK	Jungmannův překlad
Hranice umění	4	5	1931	článek	LK	umění, zamyšlení nad lidským jednáním
Poznámky	4	5	1931	článek	LK	viz název
Památce Viktora Dyka	4	6-7	1931	článek	LK	viz název
Odpověď za „Naději katolictví“	4	6-7	1931	článek	LK	Ferdinand Peroutka a Přítomnost
České vydání svatého Tomáše Akvinského	4	6-7	1931	poznámka (Durych)		viz název
Justamenty	4	6-7	1931	poznámka (Durych)	LK	Arne Novák
Miliony	4	6-7	1931	poznámka (Durych)	N	katolictví

Prohlášení	4	6-7	1931	poznámka (Durych)	LK	o protestech proti Durychově tvorbě
Kontroverze s Josefem Florianem	4	6-7	1931	poznámka (Durych)	LK	viz název
Ke stopadesátinám českého obrození	4	8	1931	článek	LK	viz název
Anežka Schulzová	4	8	1931	článek	LK	viz název
Odpověď Josefu Florianovi	4	8	1931	článek	LK	viz název
Akord v Demlově svědectví	4	8	1931	poznámka (Durych)	LK	viz název
Rok zkoušky	4	10	1931	článek	LK	co se odehrálo za minulý rok
Špatná služba	4	10	1931	poznámka (Durych)	LK	o Janu Bartošovi a jeho kritice Vančury
Durych-Döblin	4	10	1931	poznámka (Durych)	LK	viz název
Den za dnem	5	1	1932	článek	LK	o soudobé situaci
Smutek Jakuba Demla	5	1	1932	článek	LK	Mé svědectví o Otokaru Březinovi
Kritická absolutnost	5	1	1932	poznámka (Jaroslav Durych)	LK	Albert Vyskočil, Durychovy verše
Vůdcovství Karla Čapka	5	1	1932	poznámka (Jaroslav Durych)	LK	článek v novinách + komentář
Camill Hoffmann, objevitel	5	1	1932	poznámka (Durych)	LK	Lidové noviny + komentář
Arne Novák se dovolává	5	1	1932	poznámka (Durych)	LK	Literární noviny + komentář
Bojovnost Arne Nováka	5	1	1932	poznámka (Durych)	LK	Paní Anežka Berková
Odveta Josefa Floriana	5	1	1932	komentář (Durych)	LK	viz název
Masopust 1932	5	2	1932	článek	LK	bilance o tvorbě
Hajme věrně	5	2	1932	poznámka (Durych)	LK	Bloudění, Švédové
Doslov k případu Otokara Březiny	5	3	1932	článek	LK	Březina a katolictví
Soumrak komunismu	5	3	1932	poznámka (Durych)	LK	viz název
Přátelům z Lidových listů a odjinud	5	3	1932	poznámka (Durych)	LK	rozpory, Lidové listy
Oheň baroka	5	4	1932	článek	LK	Matyáš Tanner
Poznámka	5	4	1932	poznámka (Durych)	LK	Bloudění, Švédové, Čapek

K vydání mých Sebraných spisů	5	5	1932	článek	LK	viz název
České děťátko	5	7	1932	článek		náboženství
Po římské cestě	5	8	1932	článek		cesta po Itálii
Tma v historii	5	9	1932	článek	LK	dějepisectví
Gorrisova obrana Holanďanů	5	9	1932	článek	N	obřad Efumi
Exotické poznámky	5	10	1932	článek	N	misijní dějiny

3.3 Struktura novin

První číslo prvního ročníku *Akordu* vyšlo k prvnímu dni nového roku, tedy 1. ledna 1928. Na několik budoucích let se stává věstníkem, zpravodajem převážně v oblasti literatury a kulturního dění.

Titulní strana *Akordu* obsahuje informace o ročníku, čísle a roku vydání. Následují články přispěvatelů. Závěr tvoří sekce *Poznámky*, která je organizována podobně jako rubrika *Glosy* v *Rozmachu*. Sestává z krátkých příspěvků, které jsou podepsány iniciálou.

Akord je často dotvářen přílohou *Z dílny nakladatelovy*, podtitul *Měsíční informace*. Součástí názvu je obrazec, v němž se nachází rytířská přilbice, šátek⁸⁶, koruna a kozel – dohromady skládá erb. V této části se také nacházely články přispěvatelů *Akordu*.

3.4 Tematické oblasti

Tato kapitola zobrazuje tematické oblasti *Akordu*. Podobně jako při čtení *Rozmachu*, i při zkoumání *Akordu* vznikala tabulka, z níž budu vycházet, a která shrnuje Durychovu práci. Již při prvním nahlédnutí na oblasti zájmu v obou časopisech vyvstává rozdíl mezi početností příspěvků v tematických oblastech. Zatímco v *Rozmachu* se scházela různá témata, v *Akordu* jsou výrazné pouze dvě skupiny – oblast literatury, kultury a náboženství. Martin Putna to komentuje slovy: „*Stejně jako u psaní ironických portrétů opustil Durych na dlouhý čas i politická témata. V Akordu, časopisu navazujícím na zaniklý Rozmach, ale už s mírnou převahou kultury nad politikou, tiskl především ukázky ze své připravované beletrie a „vážné“ úvahy o literatuře. K politice se vrátil až*

⁸⁶ Podobná ozdoba se však užívala i na stěny, opticky se jí místnost zahřívala. Variabilnost výkladu znaku se pojí i s variabilitou výkladu erbu a jeho vztahu k příloze *Akordu*. Například jednou z možností výkladu je spojení erbu s Voršilskou ulicí v Praze. Přímá definice erbu není předmětem této práce.

ve druhé polovině třicátých let.⁸⁷ Dílčí kapitoly se tedy blíže zaměří na oblast literatury a náboženství.

3.4.1 Literatura a kultura

První číslo *Akordu* je uvedeno Durychovým úvodníkem s názvem *Impromptu* (1928), v němž píše o prohlídce kláštera. Název poukazuje k něčemu náhlému, mimovolnému, nicméně klášter spíše zastává pozici místa, které přetrvalo a něco si s sebou nese. Přemýšlí tady o práci a o tom, co je jejím významem. „*Před odchodem však přece z konvenčních důvodů oči pohlédly na ty věci. Ano, byla to práce sochařská, ne bez umění, tragiky a úsilí. Ano, byla to práce. Ale nad tím strměly staré, mrtvé, zhaslé a přece nadsmyslně vznešené zdi. Byly mnohem a mnohem krásnější.*“⁸⁸ Byť je úvodník vystavěn na procházení kláštera, vybízí k dvojsmyslnému pojetí obsahu a nabízí možnou definici budoucí náplně *Akordu*. Takovému pojetí úvodníku by pak vedlo k myšlence, že Durych plánuje vytvářet takový obsah, který bude krásný, bude mít význam⁸⁹ a přetrvá, zároveň se tu otevírá světský prostor.

Úvodník prvního čísla nebyl jediným textem, v němž se otevírá otázka obsahu, Jaroslav Durych pravidelně rekapituluje v závěru ročníku uplynulý rok, shrnuje události a zmiňuje se o věcech, které byly v minulém roce nějakým způsobem zásadní, například v článku *Rok zkoušky* (1931) to byla smrt Viktora Dyka: „*Tento rok natropil spousty i v životě duchovním. Smetl do moře Viktora Dyka a tím je téměř úplně zničena stará tradice posloupnosti v uměleckém životě národa.*“⁹⁰ Těmito příspěvky Durych také pravidelně komentuje směřování *Akordu*.

Již u *Rozmachu* byl Durychovým nakladatelem Ladislav Kuncíř, ve spolupráci pokračují i při vydávání *Akordu*. Ladislav Kuncíř se ale v rámci jednoho čísla stává kromě jeho vydavatele i jeho obsahem. Durych napsal příspěvek *S Ladislavem Kuncířem* (1929), v němž popisuje začátek jejich spolupráce a pocity, které ho při ní provázely. Zmiňuje se i o Kuncířově další práci. „*On vydal dost věcí pěkných a vzácných, které stojí za to, aby o nich národ věděl, třeba některé z nich unikly pozornosti, a nelze tady vypočísti všechny jeho zásluhy umlčené, to zase až jindy, [...]; ukáže se potom, kde je u nás mezi lidmi líc kultury a kde její rub.*“⁹¹ Pravděpodobně vidina shodné pozice ve společnosti z nich

⁸⁷ PUTNA, Martin C. *Česká katolická literatura 1918-1945*. Praha: Torst, 2010, s. 385.

⁸⁸ DURYCH, Jaroslav. *Impromptu*, Akord 1, 1928, č. 1, s. 1.

⁸⁹ Význam v pojetí možné filosofické náplně textů. Důležitou stránkou tu jistě bude i náboženství.

⁹⁰ DURYCH, Jaroslav. *Rok zkoušky*, Akord 4, 1931, č. 10, s. 433.

⁹¹ DURYCH, Jaroslav. *S Ladislavem Kuncířem*, Akord 2, 1929, č. 1, s. 23.

učinila kolegy a přátele, přesto to je jen dílčí aspekt toho, proč si vážit Ladislava Kuncíře. Je to především člověk, který odvádí kvalitní práci a jeho vydavatelské dílo má všechny predispozice k dlouhému časovému trvání oproti některým rychlým vydavatelským přežitkům. I vydavatelé se stávají součástí kulturního dění a mohou být nápomocni při určování směru kvality díla. Z hlediska kvality vydavatelského díla by se Ladislav Kuncíř mohl v tomto ohledu stát vzorem.

Oproti období let dvacátých, s nástupem třicátých let se do českého prostředí dostává stále více zahraniční literatury, což souvisí s proměnou literární oblasti. Překlady ukazují na důležité osobnosti zahraniční literatury, zachycují práci s literaturou, mohou se stávat novými vzory, či poskytnout inspiraci. Významnou součástí *Akordu* se tak stává oblast překladové literatury. Mezi články jsou k vidění například překlady básní Williama Blakea od Jaroslava Skalického. Jaroslav Durych recenzuje některá díla, mezi něž se řadí například *Neuvěřitelný příběh pana Petra* od Hilaira Belloca. „*Belloc se nevtírá, nevnucuje. Jest to dobré zboží, které se sice chváří samo, ale v tichosti. Proto zvláště u nás je poněkud třeba ho objevit.*“⁹² Durych dílo hodnotí kladně, leckdy se pozastavuje u jemných nuancí knihy, které mu zavdávají důvod k úvaze, v rámci recenze knihy se tak tedy otevírá i blok myšlenek Durycha.

Podobný tok myšlenek je zřetelný v příspěvku *Svatost umění* (1928), v němž Durych popisuje svůj vztah k osobnosti Otokara Březiny, zobrazuje ho jako svou inspiraci. Udává způsob, jakým je v českých zemích pojmán, ale především říká, čím by měl být v závislosti na kvalitě svého díla. Popisuje, co se nachází v Březinově básnickém díle a čeho svým dílem dosahuje. „*Ať je to jeho život, jeho skrytost, obsah jeho díla, jeho forma, jeho tóny a barvy, všechno svědčí o jednotné kázni a věrnosti, o pevnosti a dokonalosti, o zvláštní a jedinečné harmonii, jaké u jiného autora marně bychom hledali v této výši a skvělosti. Každé jeho slovo má všechny tyto znaky, bez ústupků a bez libovůle.*“⁹³ Největší přednost Březinových textů umisťuje i do názvu příspěvku. Opěvuje jeho techniku a vyznění básní. Konstatuje, že citová a duchovní náplň textů není věc, která se dá získat, ale musí vyvěrat z básníkovy nitra, v němž se setkává několik prvků umožňujících vytvoření harmonického a citově silného díla.

Další výraznou osobností z okruhu Jaroslava Durycha je například Jakub Deml. V příspěvku *Jakubu Demlovi k padesátinám* (1928) přeje tomuto literátovi k životnímu jubileu, ale zároveň jako by mu to dávalo podnět k přemýšlení o plynutí času, což se

⁹² DURYCH, Jaroslav. *Bellocův Pan Petr*, *Akord* 2, 1929, č. 1, s. 13.

⁹³ DURYCH, Jaroslav. *Svatost umění*. *Akord* 1, 1928, č. 8-9, s. 227.

v závěru stává podstatnějším bodem textu než samotné blahopřání. „*Doufejme, že se nesvalíme jen tak jako z dlouhé chvíle a z omrzlosti život. On ten život je přece krásný a bude čím dále krásnější, třebaš ne v tom smyslu, v němž se o kráse života mluvívá.*“⁹⁴ Jde zde vidět proud asociací, které se Durychovi pojí s plynutím času. Vystupuje tady i jakési vědomí vlastního já, pojetí času na pozadí událostí.

I samotný Jaroslav Durych se v *Akordu* stává spisovatelskou osobností, protože jsou zde nezdědka vidět úryvky například z jeho prozaického díla. Místo, které v *Rozmachu* zabírala politika, je v *Akordu* zaplněno vztahem k Durychově další tvorbě. Publicistická tvorba je tady v přímé vazbě na jeho (například) prózu, což ukazuje k tomu, že je jeho dílo kompaktní a jednotlivé složky nestojí samostatně, ale skládají se v celek. Horlivost, se kterou se v *Rozmachu* vyjadřoval k politice a podle níž byl znatelný jeho vztah k ní, je tady nahrazena tendencí vyjadřovat se k vlastním dílům a otištěné kritice k nim. Za *Rozmachu* publicistika dávala Durychovi možnost vyjádřit se k tématům, která se aktuálně nenacházela v jeho díle, v *Akordu* oproti tomu dochází k propojení motivů.

„*Růže žluté kvetly krásně, ale poupata růží červených se toho roku hladového a neúrodného rozvila a krásou až nemístnou pro oči urozených panen a vdov v okněžněném říšském štíftě Buchově na polední straně od jezírka federnského v zemi švábské.*“⁹⁵ To je začátek úryvku z díla *Bloudění* (1929), který Durych otiskl v *Akordu* pod jménem *Kateřina Spaurová* (1929). *Bloudění* (1929) se stává poměrně výrazným dílem v rámci Durychovy tvorby. Touto kapitolou z díla dává čtenářům nahlédnout do nové knihy přicházející na literární scénu, zároveň jistě slouží jako reklama, o čemž hovoří například i Martin Putna: „*Durych vystupuje v Akordu ještě v jiné úloze – jako spisovatel který používá časopis k propagaci vlastních vznikajících nebo vycházejících děl.*“⁹⁶

„*Jest mou vadou, že neumím čísti s tužkou v ruce; nejsem kritik ani novinářský reportér a čtu-li nějaké sebe rozsáhlejší dílo, čtu je jako amatér z pouhé rozkoše, nechávaje se unášeti, dokud nějaká věc nevzbudí mou pochybnost nebo uštěpačnost.*“⁹⁷ Tato pasáž je částí z článku *Genese „Bloudění“* (1929). I když je tato věta vytržena z většího celku, v němž hovoří o práci především s historickým materiálem, zdá se být jakýmsi ironickým popisem Durycha samotného. Již v *Rozmachu* předvedl, že vládne

⁹⁴ DURYCH, Jaroslav. *Jakubu Demlovi k padesátinám*, Akord 1, 1928, č. 8-9, s. 228.

⁹⁵ DURYCH, Jaroslav. *Kateřina Spaurová*, Akord 2, 1929, č. 4, s. 98.

⁹⁶ PUTNA, Martin C. *Česká katolická literatura 1918-1945*. Praha: Torst, 2010, s. 562.

⁹⁷ DURYCH, Jaroslav. *Genese „Bloudění“*, Akord 2, 1929, č. 10, s. 293.

nezkrotnou silou napsat reakci na články jakékoli povahy – at' již kritizovaly jeho osobu, názory či tvorbu. To si s sebou nese úkol sledovat tisk, navíc v případě Durycha to vypadá, že se s tužkou v ruce narodil. Jak je jinak již z názvu patrné, v příspěvku o *Bloudění* (1929) se zabývá především vznikem díla, čtenáře provází po stopách sběru údajů a strukturou výstavby knihy. Pro ty, kteří četli *Bloudění* (1929) a našli v něm zalíbení, bude jistě příjemné, že se mohou také dozvědět o tzv. zákulisních informacích, nicméně v dbalých náznacích se tu odkrývá ještě jeden cíl příspěvku. „*Vím, že u nás není užitečno se k tomu přiznávat, poněvadž různí kritikové číhají na takové slovo, ale já se k tomu přiznávám spíše pro budoucí. Vždyť vím jak z vlastní tak i cizí zkušenosti, jak různí kritikové sami napřed žádají o poučení a vysvětlení, co to či ono znamená, [...] jak tomu rozumění.*“⁹⁸ Je jím možná snaha předejít kritice, zocelit své postavení. Tato tendence je pak v závěru relativně zmírněna předestřením touhy jít po stopách historie, filosofie a teologie.

Podobný způsob jednání se nachází i v článku *Sebrané poznámky* (1930). Ty se zdají být souhrnem poznámek vázajících se s různými tématy, přece ale tady vystupuje do popředí obranný postoj související s dílem *Bloudění* (1929). „*Co se týče jednotlivosti, rád bych měl v knize ještě leccos, co jsem tam dáti nemohl. Necht' moji přátelé uváží, že to dílo nebylo tvořeno v pohodě. Nejsem světový spisovatel, nýbrž jen český spisovatel a k tomu katolík.*“⁹⁹ Autor sice částečně připouští, že by mohl (i chtěl) něco změnit, dílo ale vyšlo v daném znění a Durych si za ním stojí.

Na podobném principu jako u *Bloudění* (1929) je vystavěna i „propagace“ knihy *Pout' do Španělska* (1929). Příspěvek *Montserrat* (1930) je ukázkou z knihy, později se ale objevuje i další článek, který se knize věnuje. „*Zdá se to již tak dávno, jako by to mělo nastati teprve v budoucnosti. Tělo zajisté je slábo. Když tenkrát za velmi horkého červencového nedělního odpoledne [...].*“¹⁰⁰ Takto začíná příspěvek s názvem *Doslov k Pouti do Španělska* (1930), který se zdá býti spíše než skutečným doslovem připomínkou cesty, závanem prožitých dní.

Vlnu reakcí ve společnosti vzbudila i kniha *Ejhle člověk!* (1928), což je uskupení článků původně otištěných v novinách. *Ke knize „Ejhle člověk!“* (1929) je příspěvek umístěny do části *Poznámky*. Vztahuje se ke stejnojmenné knize, způsob jeho provedení lze připodobnit k sérii autobiografických článků *Jaroslav Durych* – jako literát, politik

⁹⁸ DURYCH, Jaroslav. *Genese „Bloudění“*, Akord 2, 1929, č. 10, s. 296.

⁹⁹ DURYCH, Jaroslav. *Sebrané poznámky*, Akord 3, 1930, č. 3, s. 101.

¹⁰⁰ DURYCH, Jaroslav. *Doslov k Pouti do Španělska*. Akord 3, 1930, č. 8, s. 330.

a člověk. „*Jsou to vidění subjektivní. Nelze tedy autoru vytýkati to, co tam nedal, a to, že nepřihlížel také k jiným vlastnostem vypočetných osob. Kniha má určité nedostatky. Autor se přiznává opravdu upřímně a nezákladně, že neměl kdy pročísti vše, čeho by byl potřeboval, aby některé věci mohl podati jasněji nebo dokumentárněji.*“¹⁰¹

Objevuje se i příspěvek, který se vrací k Durychově divadelní hře o svatém Václavu. „*I stalo se někdy snad před rokem, že asi dva z mých přátel – a možná, že to byli i tři, [...], co prý je s mou hrou „Svatý Václav“, která po trojím provedení na Moravě zapadla do hlubin zapomenutí již počátkem roku 1925.*“¹⁰² Zde reflektuje dojmy z možného znovuvedení hry a popisuje postup rozšíření scénáře. Text působí relativně uvolněně, místy až bujaře a jistě je nasnadě brát tyto znaky za projev hrdosti Durycha na své dílo.

Po všech těchto textech¹⁰³ přichází bilanční článek jménem *Masopust 1932* (1932).

„Přichází nyní otázka: Co teď? Jsem nucen spokojiti se údělem „bývalého“ umělce, ač nejsem ještě tak stár a neduživ, abych snesl nečinnost. Pero nelze jak tak zahodit. Snad by šlo přidati se k lidem odstaveným a účastniti se jejich odboje proti panující přítomnosti, která popravuje jednoho po druhém a připichuje lidem na kabát úmrtní lístky.“¹⁰⁴

V něm shrnuje období posledních zhruba deseti let s ohledem na vydaná díla a přemýšlí nad svým citovým a společenským postavením, které se mu v současnosti dostává. Do jisté míry slova v článku provází emoční vyprahlost a citelná únava z nutnosti pozice obrany proti kritice a vědomí stržení proudem času. Co pravděpodobně dopomáhá k těmto pocitům je prováděné srovnávání s různými osobnostmi.¹⁰⁵ Václav Durych k tomuto článku dodává, že se v něm opět projevila Durychova kritika a pozice v rámci vývoje, který ještě nebyl dovršen¹⁰⁶, s čímž lze relativně souhlasit.

¹⁰¹ DURYCH, Jaroslav. *Ke knize „Ejhle člověk!“*, Akord 2, 1929, č. 1, s. 30.

¹⁰² DURYCH, Jaroslav. *Kratochvilná historie se svatým Václavem*, Akord 2, 1929, č. 8, s. 248.

¹⁰³ Zmíněná díla nejsou jediná, která si prošla tímto „kolečkem“ – vydání díla, kritika, obrana, reakce na kritiku apod. Dále se to týká například *Paní Anežky Berkové* (1931). Uvedená díla byla namátkou vybrána, aby ilustrovala danou situaci.

¹⁰⁴ DURYCH, Jaroslav. *Masopust 1932*. Akord 5, 1932, č. 2, s. 53.

¹⁰⁵ Opravdu tato nutnost vyplývá od ostatních? Viz dvoudomost u Durycha – omlouvá se za napsání díla a zároveň to myslí ironicky, protože za svým dílem stojí. Ještě o tom budu hovořit v následující kapitole.

¹⁰⁶ DURYCH, Václav. *Vzpomínky na mého otce. Životopis Jaroslava Durycha*. Olomouc: Votobia, s. 285-286.

Jaroslav Durych se mnohokrát s kritikou neumírňuje, naopak ji často nechává kulminovat. Ve „výbuchu“ reakce se kromě kritiky snoubí obranný postoj a citová reakce na kritiku. „*Snad to stačí. Bude-li se ještě jednou někde něco podobného opakovati, budu musit na ochranu svého dobrého jména užiti prostředků hrubších a zevrubnějších, i radím tedy upřímně těm duším horlivým, aby se na můj účet nebavily.*“¹⁰⁷

V příspěvku *Hranice umění* (1931) se rozepisuje o tom, co vystupuje z jeho publicistické tvorby – tedy že umění není pouhé řemeslo, ale seskupení několika prvků, které musí být ve vzájemné souhře, aby mohlo být umění vykonáno. Zamýšlí se nad tím, kde je postavena hranice v umění a zda se vůbec o něčem takovém dá mluvit. „*Umělec to časem pouhým rozumem poznává a je-li poctivě věren svému poslání, snaží se sloužiti umění tak, aby dosáhl jeho nejvzdálenějších mezníků a aby ještě sám viděl co nejdále za tyto mezníky, které mu zasadila smrt.*“¹⁰⁸ Výrazný bod tady tvoří čas, protože jeho působení zdokonalí soulad poznání, zkušeností a talentu. Největší poznatkem je to, že tvořit umění je dar.

Durych nepřemýšlí o tvorbě jen na duchovní úrovni, ale zkoumá i technické provedení díla. Poznámky k technické realizaci díla shrnuje v textu *Poznatky o českém jambu* (1928).

3.4.2 Náboženství

Dvě oblasti zájmu v časopisu *Akord* jsou navzájem propojeny literaturou a ta tedy bude tvořit přechod od jedné kategorie ke druhé. V textu *Dnešní naděje katolictví v zemích českých* (1930) Jaroslav Durych hovoří o tom, že většina literatury na českém území nemůže být dána do souvislosti s katolictvím, protože je ateistická. „*Jest tedy nutno si uvědomit, že téměř celá česká literatura, ať je to básnictví, beletrie, filosofie a vědy theoretické, je téměř úplně atheistická, a pokud jsou v ní výjimky, nejsou zpravidla takové, aby je katolíci mohli přijmout s úplným zadostiučiněním.*“¹⁰⁹ V příspěvku se vrací zejména k tomu, co již prakticky bylo řečeno v náplni článků v *Rozmachu*, tzn. prolínání historie a katolictví, současný přístup ke katolictví v českých zemích atd. V tomto ohledu tedy nepřináší nic nového než opětovné vynesení této tematiky na povrch. Co tvoří naději katolictví v zemích českých se čtenář dočítá na prvních řádkách pokračování textu s názvem *Naděje katolictví v zemích českých* (1930), protože je tento text rozčleněn

¹⁰⁷ DURYCH, Jaroslav. *Prohlášení*. Akord 4, 1931, č. 6-7, s. 320.

¹⁰⁸ DURYCH, Jaroslav. *Hranice umění*. Akord 4, 1931, č. 5, s. 195.

¹⁰⁹ DURYCH, Jaroslav. *Dnešní naděje katolictví v zemích českých*. Akord 3, 1930, č. 4, s. 132.

dokonce na tři části umístěné ve třech číslech *Akordu*. Naději tvoří víra a láska. Sepětí historie a katolictví, celkově pak znovuotevření této otázky pozitivně hodnotí Jan Patočka v díle *Česká vzdělanost v Evropě* (1939).¹¹⁰

Další hodnoty propaguje ve *Spravedlnosti* (1930). Zde touží především po svobodě ve vyjadřování i víře. Poukazuje zde totiž na nerovnost v pojmání náboženství v českých zemích, na snahu náboženskou víru cíleně řídit. „*My, Češi katolické víry, jsme trvale mentorováni od Čechů nekatolických jako živel odcizený, rozkladný, nespolehlivý, mravně a kulturně méněcenný. Ve státě jest veliká většina katolíků, k nimž patří zase veliká většina Slováků, Němců a Maďarů. Druhým národům se jejich katolictví nevytýká, pouze nám, katolickým Čechům.*“¹¹¹ Byť v příspěvku především ukazuje na rozdílnost, hlavním důvodem sepsání je výzva pro T. G. Masaryka, aby vyslovil svůj názor ohledně zmíněných témat, Durych zde s jistou nechutí zmiňuje Masarykovu liknavost.

I v oblasti náboženství Durych vykazuje notné známky kritiky, čehož může být příkladem text *Neplivejte na kněze!* (1930), v němž popisuje chování ke kněžům, ukazuje způsoby, které lidé užívají, aby kněze poškodili. Demonstruje to i na příkladech: „*Plivne-li se na kněze, může to mít různé následky. Kněz se třebaš lekne, zjišťuje, co se stalo, pak se usměje a vlídně řekne: Zaplat' Pán Bůh! – Takové věci nemohou dobře porozumět lidé, kteří aspoň trochu neznají mystiku.*“¹¹² Jako u předchozího textu i tady Durych nabádá čtenáře, aby přemýšleli dříve, než budou konat.

Jak je Durychovým zvykem, reaguje na články z ostatních časopisů, v tomto případě napsal text *Literatura naše* (1930), v němž navazuje reakci na příspěvek v *Českém slově*. Jako u předchozích sporů i tady opírá svou argumentaci o duální vidění náboženství a historie v českých zemích a praví, že dokud zde tato dualita bude, stále budou české země zemí sporů a narážek. „*Nechť si tedy existuje vedle sebe či proti sobě dvojí historie a dvojí kultura, nechť si kultura naše zůstane vyloučena ze širší kultury národní: na tom nám prozatím nemůže tak dalece záležet; naopak, jsme-li o sto padesát let pozadu, jsme také o těch sto padesát let starší, což znamená mnoho.*“¹¹³ Je pak pouze samozřejmé, že se tato dvojakost promítá i do literatury. V textu zmínil „dobu Temna“, která je i součástí článku *Chvála jesuitů* (1931). Opět i tady poukazuje na variabilnost

¹¹⁰ PATOČKA, Jan. *Česká vzdělanost v Evropě*. Praha: Nakladatel Václav Petr, 1939, s. 31.

¹¹¹ DURYCH, Jaroslav. *Spravedlnost*. Akord 3, 1930, č. 5, s. 177.

¹¹² DURYCH, Jaroslav. *Neplivejte na kněze!*. Akord 3, 1930, č. 7, s. 274.

¹¹³ DURYCH, Jaroslav. *Literatura naše*. Akord 3, 1930, č. 8, s. 307.

ve vnímání jezuitů v očích lidí české země, píše o věcech, které mohou být a jsou předmětem sporu.

Jedním z významných okamžiků se pro Jaroslava Durycha stává vydání díla Tomáše Akvinského. „Cítím, že něčeho podobného bylo už dávno nezbytně třeba, aby vzdělání theologické bylo prohloubeno a zbaveno určité koženosti a neradostnosti na jedné straně a aby vyvázlo z určité exaltovanosti na straně druhé.“¹¹⁴ V jeho díle nespátřuje ona temná místa, která by dávala záminku pro dvojí výklad, proto vydání jeho díla vidí jako možné vykročení k začátku přemýšlení místo nástupu spekulace.

3.5 Výrazový obsah

Oproti obsahu *Rozmachu* se obsah *Akordu* posunul spíše do oblasti literatury a náboženství. V tomto období se zřetelně projevuje především jedna vlastnost Jaroslava Durycha, kterou je dvousečnost kritiky. Jaroslav Durych je sice pevný ve svých názorech, to ale nevylučuje vývoj myšlení a případný názorový posun. Je spisovatelskou osobností, která si stojí za svými názory, a zároveň katem, který tuto osobnost setne v komentářích. „[...] jmenovaný fakt vyzývá k chápání Durycha jako autora bytostně DVOJDOMÉHO – jako autora píšícího umělecké texty a současně, či dokonce ještě předtím chladně a racionálně rozvažujícího o tom, co, jak a proč píše, a cenícího si této analýzy stejně jako samého „primárního“ uměleckého díla.“¹¹⁵ Označení Durycha jakožto autora dvojdomého jsem použila již v předchozí kapitole a je to výraz, jenž naprosto vystihuje jeho zacházení s myšlenkami a s textem. Pro použití tohoto výrazu mi byl inspirací Martin Putna, který takto označil Durycha v knize *Česká katolická literatura 1918-1945* (2010). „Durych vlastní texty nejen vykládá a rozebírá, ale také kritizuje, a to se vši durychovskou nemilosrdností a sžíravostí. Svá starší díla někdy dokonce zcela zavrhuje. Často se omlouvá, že některý text napsal, že šlo jen o požadavek přítomné hodiny nebo plod rychlého nápadu, bez trvané hodnoty.“¹¹⁶ Kritika je zcela jistě projevem vývoje – zamyšlení se nad svou prací a jejím významem. Mohla by to být považována i za projev nejisté osobnosti, ale u Durycha ji považuji spíše za projev aktivního myšlení, zpětné zamýšlení se nad textem a jeho významem a smyslem, reflektování pocitů ohledně textu. Příhodné by bylo na Durychovo kritické dílo použít Sokratovu větu „vím, že nic nevím“, protože jeho kritické zmítání by dozajista mohlo být praktickou ukázkou tohoto výroku

¹¹⁴ DURYCH, Jaroslav. *České vydání svatého Tomáše Akvinského*. Akord 4, 1931, č. 6-7, s. 312.

¹¹⁵ PUTNA, Martin C. *Česká katolická literatura 1918-1945*. Praha: Torst, 2010, s. 445.

¹¹⁶ Tamtéž, s. 446.

– čím více se Durych zamýšlí nad dílem, nad jádrem problému, tím více je nespokojený, ač by se dalo říci, že myšlenku zachytil přesně. Eva Kantůrková o Durychovi řekla, že to byl člověk, který „[...] čerpal ze své vyhraněnosti tvůrčí sílu. Nebál se a neostýchal srazit se směrem jiným, ba dokonce jako by byl autorem vědomě konfliktním.“¹¹⁷ Možná právě tento konflikt, kritika, která vyvěrala z jeho nitra způsobuje přitažlivost jeho díla.

Kromě kritiky je významnou složkou *Akordu* reklama. Durych většinou příspěvků propaguje své další dílo. I kritický článek na knihu je zviditelněním díla, protože i negativní reklama zůstává stále reklamou.

¹¹⁷ DVORÁK, Jan a Nella MLISOVÁ (eds.). *Bloudění časem a prostorem – Jaroslav Durych známý i neznámý. Sborník příspěvků z II. literární laboratoře, konané v Hradci Králové 25. -26. ledna 1996.* Hradec Králové: Gaudeamus, 1997, s. 9.

4. DRUHÉ INTERMEZZO

Období třicátých let je obdobím velkých společenských změn, což se samozřejmě projevilo i v kulturní sféře. Jaroslav Durych měl mezi redigováním časopisu *Akord* a posléze *Obnovy* rozpětí čtyř let, přestup mezi periodiky nebyl tedy tak plynulý, jako tomu bylo u *Rozmachu* a *Akordu*. Stejně jako první intermezzo i druhé se bude zabývat přechodem mezi časopisy a vytyčí důležité body této změny.

Jaroslav Durych vedl *Akord* až do roku 1933. „*Akord* by se zřejmě dál vyvíjel v politickém směru, který naznačil jeho šestý ročník. Jeho vývoj však přerušily negativní externality kapitalismu: Ladislav Kuncíř musel v důsledku hospodářské krize své nakladatelství roku 1934 uzavřít, a tudíž musel skončit i *Akord*.“¹¹⁸ S největší pravděpodobností se vyskytly i personální problémy, podobně jako tomu bylo u *Rozmachu*. Předmětem spekulací může být i rok, kterým Durych ukončuje svoji činnost v *Akordu* – buď jím může být rok 1933, „[...] případně poslední „dvousvazkový“ rok – 1934, [...]“¹¹⁹ De facto tímto rokem činnost *Akordu* neutichá, avšak v následujících letech již Durych není jeho součástí, mění se kolorit postav, které se kolem něj sdružují stejně tak jako jeho tematický obsah.

První číslo prvního ročníku *Obnovy* vyšlo 6. března 1937. Název listu je odvozen „[...] z výroku Pia X. namířeného proti modernismu: „Obnovit vše v Kristu.“¹²⁰ Jinak název dále rozvedl „[...] Josef Krlín na začátku prvního čísla článkem *Pracujeme pro obnovu* [...]“¹²¹ *Obnova* byla přejmenována na *Národní obnovu* až po Mnichovské dohodě, tzn. v září 1938.

Jaroslav Durych se na *Obnově* podílel zejména svými úvodníky. *Lexikon české literatury* (2000) Durycha dokonce označuje jako „*duchovního iniciátora a vůdce Obnovy*“.¹²²

Rozdíl je mezi prvním a druhým ročníkem *Obnovy* – zatímco první ročník je vydáván v Opavě a sestává z katolicky orientovaných autorů, vydávání druhého ročníku se stěhuje do Prahy a obměňuje se kolektiv autorů, tentokrát sestávající převážně z autorů

¹¹⁸ PUTNA, Martin C. *Česká katolická literatura 1918-1945*. Praha: Torst, 2010, s. 565.

¹¹⁹ PUTNA, Martin C. *Jaroslav Durych. Svazky úvah a studií 3*. Praha: Torst, 2003, s. 6.

¹²⁰ OPELÍK, Jiří a kol. *Lexikon české literatury 3/1 M-O. Osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 2000, s. 634.

¹²¹ PUTNA, Martin C. *Česká katolická literatura 1918-1945*. Praha: Torst, 2010, s. 582.

¹²² OPELÍK, Jiří a kol. *Lexikon české literatury 3/1 M-O. Osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 2000, s. 634.

Řádu.¹²³ Rozdíl se objevuje i v tématech, protože dosud se tolik nepracovalo s pojmem antisemitismus jako ve druhém ročníku.¹²⁴ S rozdílností témat vychází najevo i britkost článků, nutně zde ale musí být poukázáno na stále více vyhrocenou společenskou situaci.

Přechod mezi časopisy chci uzavřít „sporem“, který pro Jaroslava Durycha jistě nebyl nikdy ukončen, a tím je „hádání“ Durycha s Karlem Čapkem. Zařazuji to do této kapitoly, protože Karel Čapek zemřel roku 1938. Samozřejmě patří mezi významné osobnosti tohoto období, ale také vytváří důležitou kapitolu v Durychově životě. Střípky kritiky se nacházejí již v *Rozmachu*, „kritická diskuse“ pokračuje i v *Akordu*, ale jeden z nejcitovanějších textů vychází až v roce 1937 a je jím *Pláč Karla Čapka*¹²⁵. Tento článek vyšel jako reakce na názorové stanovisko Karla Čapka v diskusi o válce ve Španělsku.¹²⁶ Jaroslav Durych napsal na téma Karel Čapek mnoho příspěvků, které se často vyzdvihují v jeho tvorbě a jsou předmětem spekulací, jaké stanovisko ohledně Čapka skutečně zastával.¹²⁷

¹²³ PUTNA, Martin C. *Česká katolická literatura 1918–1945*. Praha: Torst, 2010, s. 583-584.

¹²⁴ MED, Jaroslav. *Literární život ve stínu Mnichova (1938–1939)*. Praha: Academia, 2010, s. 90.

¹²⁵ DURYCH, Jaroslav. *Pláč Karla Čapka*. Akord 4, 1937, č. 1, s. 8-11.

¹²⁶ MED, Jaroslav. *Literární život ve stínu Mnichova (1938–1939)*. Praha: Academia, 2010, s. 73.

¹²⁷ V knize *Vzpomínky na mého otce* jeho syn Václav tvrdil, že vztah jeho otce s Karlem Čapkem prý nebyl takovou katastrofou, jakou se mohl zdát skrze články. Dcera Jaroslava na druhou stranu viděla spíše konflikt mezi muži a svého otce pro to odsuzovala.

5. ZAČÁTEK OBNOVY (1937–1938)

V roce 1936 vychází *Češtvi v Evropě*, které bylo částečně přetisknuto i v *Obnově*. *Masopust* je dílo vycházející v roce 1938. Jak již bylo zmíněno v předchozích kapitolách, Jaroslav Durych kromě přispívání do *Obnovy* podával články i do dalších periodik.

Tato kapitola je však věnována *Obnově* a ta začala svou činnost vydáním prvního čísla dne 6. března 1937. Jaroslav Durych se podílel převážně psaním úvodníků. „V *Obnově* byly uveřejňovány i výňatky z některých Durychových knih a přetisky z jiných časopisů.“¹²⁸ Vzhledem k vyhocené politické situaci nemělo Durychovo působení v *Obnově* dlouhého trvání. Činnost musel ukončit k 15. březnu 1939.¹²⁹

5.1 Kulturní, historické a politické pozadí doby

Rozkolísaná situace ve Španělsku se na konci třicátých let podstatně zhoršila, nicméně i přes tuto neblahou situaci byl konflikt vyřešen, válka skončila v dubnu roku 1939.¹³⁰

Adolf Hitler se snažil sjednotit germánskou říši a mezi body, prostřednictvím nichž toho chtěl dosáhnout, patřilo i připojení Rakouska k Německu. K tomu se schylovalo již od roku 1937, nicméně dochází k tomu až o rok později, v březnu 1938. Na začátku tohoto měsíce německá armáda obsadila Rakousko.¹³¹

*„Vstup do roku 1938 neposkytoval povzbudivý pohled. Československo bylo obkličeno státy s nedemokratickými režimy a Malá dohoda byla fakticky v rozkladu. Španělská občanská válka pokračovala v neztenčené míře, postoj SSSR ke středoevropské otázce nebyl rozhodně jednoznačný a z mnoha francouzských hlasů byla slyšitelná nechuť k jakékoliv bojové aktivitě.“*¹³²

Rok 1938 se stal zásadním pro uspořádání Československa, protože Hitler požadoval postoupení československého pohraničí Německu. Bylo rozhodnuto o předání pohraničí a československá vláda se tomu podvolila. Od prvního října začala německá

¹²⁸ DURYCH, Václav. *Vzpomínky na mého otce. Životopis Jaroslava Durycha*. Olomouc: Votobia, s. 332.

¹²⁹ PUTNA, Martin C. *Jaroslav Durych. Svazky úvah a studií 3*. Praha: Torst, 2003, s. 39.

¹³⁰ NÁLEVKA, Vladimír. *Světová politika ve 20. století*. Praha: Nakladatelství Aleš Skřivan ml., 2000, s. 123.

¹³¹ Tamtéž, s. 145.

¹³² MED, Jaroslav. *Literární život ve stínu Mnichova (1938-1939)*. Praha: Academia, 2010, s. 98.

armáda obsazovat nově získané území. Říjen je též měsícem abdikace prezidenta Beneše, kterého ve funkci nahradil Emil Hácha – stal se prezidentem v době trvání války. Období od září roku 1938 do března 1939 se nazývá druhou republikou.

Kromě citového napětí silícího v literatuře vlivem politických událostí a snahy vyjavit důležité hodnoty, se v kulturním prostoru působením Nakladatelství Melantrich objevuje edice *Rozruch*, tedy *Romány vzrušené chvíle*. Čtenářům se tak vedle děl, která získala státní cenu za literaturu (např. *Bílá nemoc*), nabízí i možnost literatury pokleslejší. Ta však českou literaturu nenarušuje, pouze doplňuje její kolorit.

V roce 1937 získala Marie Pujmanová státní cenu za dílo *Lidé na křižovatce*, v němž vykresluje jednotlivé společenské vrstvy a tato kniha by tak mohla být dokladem o fungování soudobé společnosti.

Rokem 1938 se končí život Karla Čapka. Muže, který mimo jiné ve svém díle zformoval vizi možných budoucích hrozeb pro společnost – jeho záliba ve filosofii se promítla do formulace otázek.

5.2 Přehled článků

Jako u předchozích dvou časopisů¹³³, i zde tato kapitola obsahuje soupis textů, tentokrát napsaných do *Obnovy*, respektive *Národní obnovy*. Kapitola se soustředí především na roky 1937 a 1938. Přehled článků je opět umístěn do tabulky, v níž jsou zahrnuty údaje o ročníku, čísle a roku vydání – tedy časové zařazení textu. Dále je text označen podle typu a tematické oblasti, členěné do pěti skupin – národ (zkr. ND), politika (zkr. P), sociální otázky (zkr. S), náboženství (zkr. N) a literatura, kultura (zkr. LK).

Název	roč.	č.	rok	typ příspěvku	téma	obsah
Úvodem	1	1	1937	článek	LK/ND	vlast
Stíny včerejška	1	2	1937	článek	LK	diktátoři a lid
Obnova	1	3	1937	článek	ND	období po 1. sv. v.
Naše místo v Evropě	1	4	1937	článek	ND	viz název
Dům a domácí	1	5	1937	článek		národ a nájemníci
O jedné koruně	1	6	1937	článek	ND	svatováclavská koruna, svoboda lidu
Nejen my, nýbrž oni	1	7	1937	článek	ND/LK	národ a spojenci

¹³³ U předchozích časopisů jsem zpracovávala i strukturu listu, součástí této kapitoly však nebude. Oblasti zájmu v *Obnově* jsem připravovala ze souboru vytvořeného Václavem Durychem, který se skládal čistě z textů Jaroslava Durycha.

Umění vládnouti	1	8	1937	článek	ND/P	úkoly vlády
Co jest práce	1	9	1937	článek	LK	viz název
Uříznuté nosy	1	10	1937	článek		věrnost a svoboda
Privilegium práce	1	11	1937	článek	LK	viz název
Úkol výchovy	1	12	1937	článek	LK	viz název
Slovo k intelektuálům	1	13	1937	článek	LK	intelektuálové a práce
O nepřátelích koruny svatováclavské	1	14	1937	článek	LK	necht' Němců k Čechům
Nejasnost demokracie	1	15	1937	článek	LK	viz název
Slovo před prázdninami	1	16	1937	článek	LK	povinnosti, práce, výchova
V hadí sluji	1	17	1937	článek	LK	komunisté a společnost
Podzámčí	1	18	1937	článek	LK	kultura
Volba nepřátel	1	19	1937	článek	LK	Španělsko
Pomník dosud nepostavený	1	20	1937	článek	LK	pomník, žena, matka
Jednomu za mnohé	1	21	1937	článek	LK	o čtení Obnovy
Více kněžské práce	1	22	1937	článek	N	o kostelích, kněžích
Jisté a nejisté	1	23	1937	článek	LK	lidé ve společnosti
Příčiny zla	1	24	1937	článek	LK	viz název
O ztrátě sil	1	25	1937	článek	LK	smrt, sebevraždy
Něco o nervose	1	26	1937	článek	LK	viz název, sousedé
Přátelé a nepřátelé	1	27	1937	článek	LK	přátelství k republice
Hazardéři	1	28	1937	článek	LK	postoj moravského deníku
Prokletí stavitelů	1	29	1937	článek	LK	stavby v Praze
Kníže náš	1	30	1937	článek	LK	viz název
Slovo dělá babu	1	31	1937	článek	LK	o tom, jak se mluví (otevřenost, soukromí)
Krise či revoluce	1	32	1937	článek	LK	viz název
Co bývalo, není	1	33	1937	článek	LK	republika
Pravda vítězí	1	34	1937	článek	LK	viz název
Před tváří milionů	1	35	1937	článek	LK	kolektiv
Bílá hora	1	36	1937	článek	LK	viz název
Důrazně upozornujeme	1	37	1937	článek	LK/ND	stát od roku 1935
Koruna česká, polská a uherská	1	38	1937	článek	LK	viz název
Světlo králů	1	39	1937	článek	LK	o králích a jejich odkazu
K Baťovu projevu o práci	1	40	1937	článek	LK	viz název
Hádka a práce	1	41	1937	článek	LK	viz název
Kolonie	1	42	1937	článek	LK	kolonie a Německo

Vidím vánoční strom	1	43	1937	článek	LK	viz název
Na konci roku	2	1	1938	článek	LK	rekapitulace čísla
Funkce národů	2	2	1938	článek	LK/ND	národ a náboženství
Naše věci a Němci	2	3	1938	článek		viz název, politika
Obrana vlasti	2	4	1938	článek	ND	viz název
Ovšem, že ne všichni	2	5	1938	článek		Češi a Němci
Svět se točí	2	10	1938	článek	P	pravice, levice
Řeč rakouská	2	11	1938	článek	LK	ohrožení Hitlerem
Řeč ztracená	2	12	1938	článek		odkaz na předchozí článek
Rozhodnutí	2	13	1938	článek	N	víra
Vůle k jednotě	2	14	1938	článek		jednota národa, národní socialisté
Vždyť to jde	2	15	1938	článek	LK	soudobá situace
Bez důvěry v boha	2	16	1938	článek	N	o rakouských, německých a českých katolicích
Nad letošní zimou	2	17	1938	článek	P	politika
Nepoměr ke katolíkům	2	20	1938	článek	N/LK	viz název
O titul velikosti	2	21	1938	článek	ND/N	naše vlast, katolictví
Zapomněli se modlit?	2	22	1938	článek	N/P	politici a modlitby
V době sletů	2	26	1938	článek		intelektuálové, katolíci
Čtyři strany světa	2	27	1938	článek	ND/N	náboženství
Jablko sváru	2	28	1938	článek	P	politika
O důstojnosti povolání básnického	2	29	1938	článek		viz název
Nezapomenutý odklad	2	33	1938	článek	P/N	tresty, politika, katolictví
Ne	2	34	1938	článek	P	politika
Plamen pouště	2	38	1938	článek	P	Španělsko
Zjevení Boží	2	42	1938	článek	N	o víře
Potřeby školské	2	43	1938	článek	LK	viz název
Vzkaz Slováckům	2	44	1938	článek	P/N/LK	viz název
Vážná výstraha z let hospodářské krise	2	45	1938	článek	P	viz název
Vzkaz university oxfordské	2	46	1938	článek		viz název
Přání nové vládě	2	48	1938	článek	P	viz název
Očista duší	2	49	1938	článek	LK	
Hlídač bez čísla	2	50	1938	článek		Masaryk, Beneš
Přeorientování	2	51/52	1938	článek		vztah Durycha k Masarykovi

5.3 Oblasti zájmu

Kategorie oblastí zájmu v *Obnově*, respektive v *Národní obnově* vycházejí z tabulky, která je součástí předchozí kapitoly. Leckdy se témata v člancích prostupují, takže nelze striktně článek přiřknout skupině, do níž náleží. Texty jsou zařazeny do kategorií na základě intuice o dominantním tématu.

„Každé číslo začíná úvodníkem Jaroslava Durycha, většinou v duchu pozitivně-nabádatavě-výchovném [...].“¹³⁴ Oproti *Akordu* je skladba témat širší, více podobná *Rozmachu*, což ale souvisí i s kulturním prostředím – podobně jako u *Rozmachu* je i v době *Obnovy* společnost rozbouřena různými (převážně) politickými změnami.

5.3.1 Národ

První číslo prvního ročníku *Obnovy* ze 6. března 1937 začíná Jaroslav Durych *Úvodem* (1937), v němž hovoří o budoucnosti, budoucnosti národa a v textu pracuje i s předzvěstí nutnosti volby. „*Jest však to zkouška trpělivosti. Neukážou se výsledky záhy. Dlouho to bude trvati, než pochopí několik málo lidí, že život jest nejen stavem či potřebou, nýbrž především povinností. Vší silou se brání a brániti bude svět tomuto slovu. Za krátký čas bude to slovo nenáviděno. Ukáže se, čím komu jest život.*“¹³⁵ Hovoří o lidech a jejich životech, ale jeho práce s textem leckdy poukazuje na dvojsmyslný výklad slov – myšlenky o jednotlivci se dají vztáhnout na celý národ. „*Národ jest společenství mrtvých, žijících, i dosud nenarozených.*“¹³⁶ Opakované čtení textu nabízí další možnosti interpretace. Práce s jazykovým materiálem značí zkušenost s technikou psaní, ale zároveň vysílá ke čtenáři potřebu zamyslet se.

V textu *Obnova* (1937) směřuje své myšlenky k zániků a růstu, úpadku a obnově. „*Stalo se tedy to, že Německo, sražené na dno bídy, opět se zdvihlo a nabylo moci, která pohmula celým světem v základech. Nebálo se. Nabylo vůle. Dohonilo všecko, co zdálo se nedosažitelné. Ozbrojilo se a zesílilo. Jest tady. Jest pevné a strašlivé.*“¹³⁷ Zobrazuje zemi v období hospodářské krize, ukazuje akci a zároveň reakci na vzniklou situaci, působení silných a slabých.

Naše místo v Evropě (1937) je dalším textem a zároveň jakýmsi upozorněním na možné opakování dějin. Země by se měla z dějin poučit a neopakovat stejné chyby,

¹³⁴ PUTNA, Martin C. *Česká katolická literatura 1918-1945*. Praha: Torst, 2010, s. 582.

¹³⁵ DURYCH, Václav (ed.). *Obnova, Národní obnova: 1937-1940*. Praha: Václav Durych, 1987, s. 2.

¹³⁶ Tamtéž, s. 1.

¹³⁷ Tamtéž, s. 6.

historie by měla být jádrem sebevědomého státu. „*Nejsme tedy národem a místem okrajovým, nýbrž národem a místem ústředním, a tedy nikoliv přívěskem cizí moci a cizí politiky, nýbrž ústrojím, které jest určeno k tomu, aby něco řídilo.*“¹³⁸ Český národ je národem, který již překonal různé nástrahy dějin, a proto si zaslouží svou pozici v jádru Evropy – díky tomu je státem silným a neměl by se sklánět před ostatními. V dalším textu *Nejen my, nýbrž oni* (1937) podporuje toto tvrzení a dále ho rozvádí. „*Patří se tedy, aby každý národ, který nás chce udržeti v poměru přátelském či spojeneckém, napřed si sám uvědomil, kdo že my jsme a jací že jsme. Že jsme národ, který má víru, který též zná poctivost a čest, [...].*“¹³⁹ Přidává ale dále i aspekt víry náboženské.

Řízení státu však závisí i na *Umění vládnouti* (1937), takže Durych rozebírá i druhy vlády a co mají tyto druhy za následek, hovoří o úkolech vlády. „*Úkol vlády jest dvojitý: dávat i požadovati. Obojí úkol jest nesnadný. Jest třeba věděti, co dávat i jak dávat, a pak také, co požadovati a jak požadovati.*“¹⁴⁰ Do konceptů způsobu vlády zařazuje i vedení české země.

Texty v této oblasti nevynikají svou délkou, ale spíše závažností obsahu. Durych se snaží vést čtenáře k uvědomění, dává důraz na hodnoty. Stále ještě v pozitivní duchu neukazuje výsledky děje, ale upozorňuje na směřování jednání.

V *Obnově* byla také přetištěna část eseje, která vyšla samostatně již roku 1936. V tomto textu – *Češství v Evropě* upozorňuje na výrazné prvky v české historii a představuje tak český národ jako součást tvůrčího elementu, který pomáhal formovat podobu Evropy. „*Chce-li kdo vážiti český národ, musí si uvědomiti či zhruba odhadnouti, čím byla by Evropa bez něho jak v minulosti, tak i dnes.*“¹⁴¹ Podobně jako tomu bylo v *Rozmachu*, i tady připomíná různě důležité mezníky v české historii, apeluje především na tradici. Jaroslav Med na toto téma dodává, že pro Jaroslava Durycha je národ „*[...] především hodnotou mravní, o své příslušníky musí pečovat mravně i hmotně, protože ho k tomu zavazují jeho svatováclavské křesťanské kořeny.*“¹⁴²

¹³⁸ DURYCH, Václav (ed.). *Obnova, Národní obnova: 1937-1940*. Praha: Václav Durych, 1987, s. 10.

¹³⁹ Tamtéž, s. 16.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 18.

¹⁴¹ DURYCH, Jaroslav. *Češství v Evropě*. Praha: Melantrich, 1936, s. 5.

¹⁴² MED, Jaroslav. *Literární život ve stínu Mnichova (1938-1939)*. Praha: Academia, 2010, s. 53-54.

5.3.2 Politika

Plynutí času zobrazuje i v politice a používá k tomu příklad, v němž pracuje s pojmy pravice a levice. Na posunu času ukazuje i posun významu stran. „*Proto činím touto cestou veřejný dotaz, kde jest vlastně dnes zajištěný střed a kde jsou ti lidé, kterým opravdu záleží na tom, aby střed byl skutečným středem a ne toliko nějakou průchodící pasáží pro ty, kteří předem míří už na levo.*“¹⁴³ Práce s politickými stranami leckdy připomíná práci s šachovými figurkami, jejichž tahy jsou předem dány, jedná se zde o mocenskou hru.

V článku *Nad letošní zimou* (1938) cílí na zobrazení hierarchie moci, pozice v rozhodování a dopad určitých voleb. Prvek hierarchie je tady důležitý – hierarchie se skládá z pozic, které spolu souvisejí, v jistém smyslu na sobě mohou být i závislé, stejně jako je tomu u rozhodnutí, které neovlivní pouze jeden prvek, ale celý systém. „*Jako se otec musí starati o rodinu, tak se zástupci lidu musí starati o lid, k tomu tu jsou. Či proč tu vlastně jsou? Co jiného jest správa státu? Jest to snad nějaká ideologie?*“¹⁴⁴ Jako největší problém shledává, že se stát stará spíše než o bujaré jaro a výkvět společnosti o poslední etapu – zimu. Rozhodnutí cílit na tuto fázi se však může stát mrazivým koncem.

V potřebě rozhodnosti pokračuje i úvodníkem *Ne* (1938). Nutností je určit si priority, které povedou ke spokojenosti většiny, nezůstávat na vlně setrvačnosti. „*Proto bděte a uvažujte, nenastala-li už chvíle, kdy nutno říci, co chcete a co nechcete, na čem vám záleží a na čem vám nezáleží. Nelze na všechno říkati ano.*“¹⁴⁵

Durychovy myšlenky se obracejí i ke Španělsku. Například v textu *Plamen pouště* (1938), v němž se vrací ke španělské krajině. „*Jaroslav Durych vstoupil do sporů o charakter španělské občanské války s neobyčejnou vášnivostí a zaujetím katolíka vnímajícího konflikt jako boj proti katolické víře: [...].*“¹⁴⁶, což demonstruje například textem *Volba nepřátel* (1937), v němž komentuje pozici Španělska a výběr (ne)přátel. Tendenci vést válku přisuzuje lidem, kteří mají moc ji rozpoutat, neřadí však mezi ně pouze politiky, ale i novináře, již dokáží činit slovy. „*Jest to však tisk, který do této války neodpovědně štvě a žene, dáváje téměř každodenně dostatek látky těm, kteří záminku k válce hledají. Nechápu žurnalisté, jak nebezpečnou hrají hru a jaký může býti její*

¹⁴³ DURYCH, Václav (ed.). *Obnova, Národní obnova: 1937-1940*. Praha: Václav Durych, 1987, s. 127.

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 142.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 166.

¹⁴⁶ MED, Jaroslav. *Literární život ve stínu Mnichova (1938-1939)*. Praha: Academia, 2010, s. 77.

výsledek a následek.“¹⁴⁷ V podstatě ale i Durych sám je takovým žurnalistou, který komentuje a „přilévá olej do ohně“.

5.3.3 Náboženství

Sdružování není důležité jen v politice, ale též v náboženství, a proto jsou stavěny kostely, které slouží pro setkávání věřících, pro setkání s bohem. Jaroslav Durych považuje kostely za velmi důležité nejen pro vykonávání mší, ale i pro sociální sblížení – kostel jako centrum města či obce. „*Svatostánek jest přece srdce a světlem a mozem města a obce, dýchacím a životním ústředím, ať už o tom biologové a národní hospodáři vědí či nikoliv.*“¹⁴⁸ Je pravdou, že hlavně v obcích tvoří kostely důležité sociální rozcestí. Nebyl by to však Jaroslav Durych, kdyby nepovažoval otevření kostelů za podstatné zejména pro šíření víry. Člověk by měl mít do kostela umožněn volný přístup, náboženství je důležité šířit.

V textu *Zjevení Boží* (1938) pracuje hlavně s vírou. „*Hrozné se zdá dotknutí Boží, obzvláště tomu, kdo o Bohu dosud nic nevěděl a vědět nechtěl. V ruce Boží jest oheň, který spaluje. Ale jinak státi má ten, kdo v Boha věří a kdo v Boha důvěřuje.*“¹⁴⁹ Víra pro něj není pouhou slepou životní cestou, nýbrž rozvětveným stromem, který přináší své plody. Tento text je význačný svým nabádavým tónem, na němž je vystavěn. Poučuje o rozdílech v souvislosti se silou víry.

Kromě náboženství se síla víry ukrývá i v pojmání hodnot. V článku *O titul velikosti* (1938) se zasazuje o možnost volby vlastních hodnot. „*Dejte nám s tím pokoj, nevnucujte nám něco, co nemůžeme ani cítit. Chcete-li někoho milovati, milujte si ho; to je věc vkusu vašeho, ale nikoli našeho. To, co se vám zdá velikým, nám se zdá docela obyčejný.*“¹⁵⁰ Tento text cílí na vzrůstající německou říši a Adolfa Hitlera, který chce i ostatním vštípit hodnoty, které sám uznává. Každá země je však svázána s jinými hodnotami a nelze je tak lehce přejímat.

Víra se prolíná i textem *Rozhodnutí* (1938), v němž Durych reflektuje pocity týkající se rozhodování okolních států ohledně českého území a budoucnosti českého státu. „*Víme však též, zač jsme považováni. Mluví se k světu a jedná se s ním tak, jako by*

¹⁴⁷ DURYCH, Václav (ed.). *Obnova, Národní obnova: 1937-1940*. Praha: Václav Durych, 1987, s. 52.

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 58.

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 170.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 147.

nebylo nás. A je-li už nutno nám podati ruku, nebývá při tom skryt úsměv, jemuž rozumíme.“¹⁵¹

5.3.4 Literatura, kultura

Oblast literatury a kultury je v *Obnově*, respektive v *Národní obnově* více kulturní než literární, což je pochopitelné vzhledem k politickému dění. I zde Durych vede texty převážně v duchu výchovném. Například v příspěvku *Slovo k intelektuálům* (1937) nabádá mladé lidi, aby upustili od povýšené pozice a své myšlení zapojili do praxe spíše prostřednictvím práce. I do procesu hledání práce je však nutno se zapojit, vše vyžaduje aktivní činnost. „*Nečekejte tedy, prosím vás, na to, až vás někdo posadí a až vám umožní práci. Tuto možnost vám přece musí dáti váš rozum, a jiného k tomu nepotřebujete.*“¹⁵² Nabízí se zde také stanovisko ohledně toho, proč se Durych natolik zasazuje o zapojení inteligence do pracovního procesu – kromě literární činnosti je znám jako lékař. V knize *Váhy života a umění* (1933) navíc tvrdí, že mu bylo studium medicíny (a posléze profese lékaře) základem pro praktický život.¹⁵³

Výchovný tón, kterým jsou psány úvodníky v *Obnově*, je určen dospělým. Častokrát se prostřednictvím úvah ze života snaží docílit poučení dospělých, aby oni pak byli schopni důležité hodnoty předat dětem. V dětech vidí budoucnost, děti jsou pro něj svaté – i vzhledem k náboženské víře, ale pokud nebudou dospělí dospělými, nebudou schopni předat nic dětem a z nich poté také vyrostou „nedospělí dospělý“. Text *Úkol výchovy* (1937) je úvahou na toto téma, ale zároveň se také částečně zabývá tématem smyslu a důležitosti práce. „*Úkolem výchovy tedy jest, aby ukázala dětem a mladým, že se mají a musí žít a to poctivou činností a za všech okolností, tedy i v chudobě, ba i v bídě, a že i génius se v době bídy nemá báti ani metařského koštěte.*“¹⁵⁴ Potřebu práce dále rozvíjí třeba v textu *Hádka a práce* (1937): „*Snáze lze říci komukoliv, aby se oběsil, než aby pracoval.*“¹⁵⁵

Působení v *Obnově* také pravidelně rekapituluje a hodnotí. „*Snad jsme svým úsilím přece jen zastavili nějaké zlo. Snad přece jsme někoho zadrželi, někoho vzpřímili.*“¹⁵⁶ Vyjadřuje se i k potřebě smyslu své činnosti.

¹⁵¹ DURYCH, Václav (ed.). *Obnova, Národní obnova: 1937-1940*. Praha: Václav Durych, 1987, s. 133.

¹⁵² Tamtéž, s. 33.

¹⁵³ DURYCH, Jaroslav. *Váhy života a umění*. Praha: Melantrich, 1933, s. 35.

¹⁵⁴ DURYCH, Václav (ed.). *Obnova, Národní obnova: 1937-1940*. Praha: Václav Durych, 1987, s. 30.

¹⁵⁵ Tamtéž, s. 108.

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 115.

Text *Koruna, česká, polská a uherská* (1937) ukazuje zakotvenost českého národa v evropské tradici. „*Ne, nejsme nějakí balkánští cikáni, jsme národ starobylý a slavný. Nejsme sebranka podruhů, otroků a vyděděnců, nýbrž národ, který měl krále, kteří na hlavě nosili i korunu říše římské.*“¹⁵⁷ Důraz na zvyk českého národa propagovaný v předchozích kapitolách se objevuje i zde, aby završil komplexní zasazení českého národa do srdce Evropy. Úvodník slouží k podpoření českého národa a pozice, ze které ho nelze bez následků vytrhnout.¹⁵⁸

5.4 Shrnutí tematických oblastí

Období *Obnovy*, respektive *Národní obnovy* je především obdobím volby. V závěru třicátých let se nutnost a potřeba volby dotýkala mnoha věcí. Mnohohrstevnatost je ukryta i v Durychových textech tohoto období. Pojednává o jedné věci, kterou však lze vyložit i jiným způsobem, popřípadě se významy shlukují.

Úvodníky v *Obnově*, *Národní obnově* jsou kratší než například texty v *Rozmachu*, ale vyznačují se svým obsahem, jímž Durych apeluje na vědomí čtenářů a snaží se aktivizovat tok myšlenek. Dalším znakem textů je jejich tendence vychovávat čtenáře, paradoxně čtenáře dospělého.

¹⁵⁷ DURYCH, Václav (ed.). *Obnova, Národní obnova: 1937-1940*. Praha: Václav Durych, 1987, s. 100.

¹⁵⁸ Byť se Jaroslav Durych v některých člancích proti Husitům vymezoval, vystupuje zde s nimi zřejmá podobnost v potřebě identifikace českého národa mezi ostatními a tendence „zastrašit“ protivníka. Dále se zde projevuje mocná vlna vlastenectví a náboženství.

6. STYLISTIKA A STYL

V této kapitole je hlavním předmětem rozboru užívání stylistických náležitostí v publicistické tvorbě Jaroslava Durycha. Kapitulu chci rozdělit na dvě dílčí části: první se bude věnovat rozboru stylistických prvků, například tvorbě titulků, výsledkem čehož bude zmapování technické stránky Durychových publicistických textů. Výsledek analýzy stylu – tedy rozbor v druhé části kapitoly přinese doklad o Durychově stylu. Obě dvě části jsou dalším podkladem pro rozbor uvedený v předchozích kapitolách a zároveň ilustrují výjimečnost a barvitost Durychovy publicisticky zaměřené tvorby.

Za jeden z důležitých bodů Durychovy tvorby považuji práci s intuicí a citem a tím jsem se i nechala inspirovat při tvorbě této kapitoly, jednotlivé prvky se pokusím do oddílu stylistika/styl zasazovat na základě intuice a citu, což považuji i za vysvětlení manipulace s předměty rozboru, u nichž by se mohlo zasazení do dílčích částí kapitoly zdát spekulativní.

Jedním z výrazných typů textů je u Jaroslava Durycha úvodník. S úvodníky se čtenář mohl setkat již v *Rozmachu* či *Akordu*, největší počet je jich ovšem v *Obnově*. Marie Čechová a kolektiv okolo publikace *Stylistika současné češtiny* (1997) udává, že je úvodník „[...] závažný komunikát psané publicistiky má na první straně novin čelné místo. [...] Silné ovlivňovací a uvědomovací působení úvodníku a komentáře bývá vždy zřejmé.“¹⁵⁹ V *Rozmachu* se úvodníky dotýkaly zejména tématu katolictví, především Pia XI., v *Obnově* Durych dával jejich prostřednictvím čtenáři výchovnou lekci. I když by obsah úvodníků mohl vést čtenáře k domnění, že se jedná pouze o názory Jaroslava Durycha, úvodníky v periodikách zobrazovaly názorové stanovisko celé redakce.¹⁶⁰

Dalším, pro Durycha typickým textem je glosa. „*Glosa je stručná zpráva a komentující poznámka k události, o níž už byly základní informace podány. Může být kritická se sklonem k ironii, jindy se přibližuje beletristickému podání skutečnosti.*“¹⁶¹ V největší míře se glosy vyskytovaly v *Rozmachu*, kde pro ně byla vyčleněna i samostatná rubrika s názvem *Glosy*. V glosách se Durych obvykle vyjadřoval ke skutečným v té době rezonující společností, tzn. k politickému uspořádání, pro Durycha podstatnému katolictví. Častými glosami v rubrice *Glosy* jsou Durychem okomentované části textů, které negativně hodnotí jeho osobnost a dílo. Notná dávka

¹⁵⁹ ČECHOVÁ, Marie a kol. *Stylistika současné češtiny*. Praha: ISV – nakladatelství, 1997, s. 197.

¹⁶⁰ Jak již bylo zmíněno v kapitole o *Obnově*, Durych byl do časopisu přizván právě díky své katolické orientaci a zastával pozici „znalce náboženství“.

¹⁶¹ ČECHOVÁ, Marie a kol. *Stylistika současné češtiny*. Praha: ISV – nakladatelství, 1997, s. 197.

kritiky objevující se v glosách byla ještě prohloubena v příspěvcích – glosách umístěných do rubriky *Smetí*, která se nepravděpodobně objevovala v *Rozmachu*. Pravděpodobně vyšší míra kritiky byla důvodem pro vyčlenění do samostatného oddílu, který byl charakteristický mocnou dávkou kritiky, projevené negativity a zřejmě i nechutí k povaze textů, které komentoval. Název *Smetí* lépe vystihoval takovýto obsah.

Jen část glos je však opravdu glosami dodržující výše uvedenou definici. Některé texty v této rubrice mají podle definic blíže k črtě, jiné se zase blíží fejetonu či sloupku.¹⁶² Obsahová linie textů se zpravidla drží na stejné úrovni – je zde například kritika, výklad otázky, ironie, názorové stanovisko apod. Liší se ovšem povaha textu, tzn. výše uvedené, že nejsou všechny texty v rubrice *Glosy* glosami. Podle definic se tedy u Durychových textů nedá přesně říci, zda je článek úvahou či kritikou, protože většina textů by se spíše dala svou povahou definovat jako smíšená. Jistě lze ale souhlasit s tvrzením Karla Komárka, který v knize *Čep, Durych a několik příbuzných* (2014) napsal, že Durychovy texty jsou beletristické, či interpretační, „[...] vykládající danou otázku či událost.“¹⁶³ Svým obsahem je zajímavé i Komárkovo rozdělení na texty interpretační beletristické, interpretační nebeletristické s přidanou hodnotou členění na příspěvky politické, či společenské a kulturní.¹⁶⁴

Texty jako celek zastřešuje název, tedy titulek. „*Titulky jsou osobitou a plně funkční součástí psaných komunikátů a jejich stylizace je vždy ukázkou tvůrčího přístupu komunikátu k jeho obsahu, funkci a cíli.*“¹⁶⁵ U Durycha je k vidění mnoho titulků různého charakteru. Z příspěvků, které byly analyzovány v předchozích kapitolách jsem vybrala na ukázkou tyto: *Nokturno, Poslání českého státu, Jiří Wolker zemřel, Ztročené kameny, Proč mě mrzí být českým spisovatelem, Sebrané poznámky, Svatost umění*. Jsou to titulky buď statické, nebo dynamické, mnohokrát vyjadřují určitou expresi z textu vycházející. Především však názvy jistým způsobem zobrazují obsah článku, což se děje u většiny textů přímo (*Jiří Wolker zemřel*), ale leckdy je to i nepřímé – čtenář si musí článek nejdříve přečíst a následně pochopí vazbu k titulku.

Struktura článků je obvykle obdobná – Durych nejdříve v úvodu zobrazí téma zasazené do širšího kontextu a tato úvodní pasáž má mnohokrát úvahový charakter. Od obecného přechází ke konkrétnímu, v této části již uvádí téma článku, které zde také

¹⁶² Příklady glos se nacházejí v kapitole zabývající se *Rozmachem*.

¹⁶³ KOMÁREK, Karel. *Čep, Durych a několik příbuzných. Interpretační studie*. Olomouc: Vydavatelství Filozofické fakulty UP, 2014, s. 52.

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 52.

¹⁶⁵ ČECHOVÁ, Marie a kol. *Stylistika současné češtiny*. Praha: ISV – nakladatelství, 1997, s. 198.

rozvíjí. Zároveň se v textu začíná vyskytovat hodnocení tematiky, které je podloženo výkladem prvků, Durych postupně směřuje k vyvrcholení článku, v němž bývá zřetelně vidět jeho stanovisko (respektive si čtenář potvrdí Durychův postoj, o němž získával povědomí již v průběhu článku), nebo případně určité poučení, nabízí zde aspekty k zamyšlení. Příkladem textu, v němž se toto odehrává může být *Poslání českého státu* (1923), je to však pouze jeden z možných příkladu takové výstavby textu.

Strukturu textu považuji za přechod k druhé dílčí části kapitoly, ve které chci věnovat prostor Durychově stylu. Výstavba textu je totiž také dokladem jeho stylu, který je založen na výkladu tématu, v němž je důležitý především obsah oproti formě, která se často pozdává být nejednotná, což jsem uvedla již výše u formování glosy. Posun formy obvykle závisí na výrazovém (emocionálním) rozpoložení. Pokud toto tvrzení vztáhnou na celek novin (i když jsou zde dodržovány postupy ve výstavbě novin), dostávám se tím například k rozčlenění novin do rubrik – obsahem rubriky *Glosy* se může stát vedle glosy i črta, velmi negativní glosa je naopak ve *Smetí*. V případě rubriky *Glosy* se jedná ještě o nejednotnost při podepisování příspěvků. Jaroslav Durych obvykle užívá zkratku Dch., ale také je leckdy podepsán celý jménem. Taktéž se ovšem objevují glosy, které podepsány nejsou. V knize *Jaroslav Durych. Život, ohlasy, soupis díla a literatury o něm* (2000) mu připisují autorství takových textů, nicméně autorství v tomto ohledu považuji za sporné. Pouze ten, kdo by znal veškeré nuance autorových textů by byl schopný říci, zda jsou tyto glosy opravdu Durychovy, ale já se domnívám, že je toho schopen pouze autor. U nepodepsaných glos je jejich povaha velmi spekulativní, protože čtenář nezná záměr, s jakým byly do rubriky dány. První variantou výkladu je autorova potřeba vyjádřit se k tématu anonymně, což by mu mohlo otevřít prostor k větší sebejistotě projevu, ovšem tato varianta není s Durychovým projevem příliš kompatibilní. Další způsobem interpretace tohoto rozpoložení glos je určitá stylizace, případně také vyvolání potřeby odhalit autora obsahově „vyzývavých“ textů. Stylizace se velkou mírou podílí na zastření autorství. Přiřknutí těchto textů na vrub tvorby Jaroslava Durycha tedy považuji za možné, ale zároveň za velmi spekulativní určení.

V předchozích kapitolách jsem Durycha označila za spisovatele dvojdomého, což vychází především z jeho přístupu ke kritice. V knize *Váhy života a umění* (1933) Durych hovoří o přístupu ke kritice a zasazuje to do širšího kontextu umění a práce s ním. V jedné části knihy píše: „*Kritik užívá jiných přesvědčovacích prostředků než básník; jsou to prostředky jiné, není však záruky, že to jsou prostředky spolehlivější. Platnost kritických*

*úsudků o umění lze připustiti, ale nikoliv ustanoviti.*¹⁶⁶ Tyto věty chci přidat k obsahu významu Durychovi dvojdomosti a zároveň z hlediska jeho stylu poznamenat, že jednou z jeho technik je používání argumentů. V článcích souběžně s výkladem pojmů uvádí různá stanoviska, kterými argumentuje svoji názorovou pozici.

Jaroslav Durych svými texty leckdy umožní čtenáři proniknout do svého proudu myšlenek, což se dá jistě považovat za přidanou hodnotu jeho textů. Proud myšlenek se rovná schopnosti uvažovat a neschopnost úvahy Durych mnohokrát ve svých glosách někomu vytkl. Opět se vrátím ke knize *Váhy života a umění* (1933), protože i tohoto tématu se zde dotýká: „*Schopnost k rozjímání se vyvíjí později a zdlouhavěji a její vývoj v mnohém podléhá lidskému rozumu a vůli. Její působnost není tak snadná a pohotová jako působnost schopnosti vrozené.*“¹⁶⁷ Jistě lze tedy říci, že myšlení je jeho styl. Durych je inteligentním spisovatelem, v proudu myšlenek u něj dochází k propojování prvků, častým přídatkem textů jsou proto i asociace.

Stylistickou a stylovou analýzu Durychovy tvorby shledávám velmi nosnou, nicméně chci zachovat literární povahu této diplomové práce, z toho důvodu jsem vybrala pouze několik jevů z této oblasti. Stylistickou úpravou Durychových textů se jinak zabýval například Karel Komárek v díle *Čep, Durych a několik příbuzných* (2014). Analýza stylistiky u něj ale byla pouze dílčím bodem při zkoumání textů, v kapitole zabývající se Durychem vyvíjí snahu popsat jeho osobu komplexněji. Karel Komárek je však jeden z mála autorů, který se rozhodl popsat Durychovu publicistiku především skrze stylistickou úpravu textů, u ostatních autorů¹⁶⁸ se vyskytuje hlavně pohled na texty, které považují za zásadní. Oproti nim tedy Karel Komárek nabízí čtenáři jinou stranu náhledu na Durycha.¹⁶⁹ Nicméně zase tak ojedinělý Komárek v tomto představení není, ve svém díle připomíná ještě další dva badatele, kteří se zabývali stylistikou a těmi jsou Vladimír Novotný a Emil Charous. Výzkum Vladimíra Novotného Karel Komárek oceňuje pro „[...] užitečné rozlišování Durychovy tvorby esejistické a publicistické: [...]“¹⁷⁰ Přínos bádání Emila Charouse zhodnocuje jako užitečné v popsání rysů

¹⁶⁶ DURYCH, Jaroslav. *Váhy života a umění*. Praha: Melantrich, 1933, s. 9.

¹⁶⁷ Tamtéž, s. 11.

¹⁶⁸ Například Martin Putna, Václav Durych, publikace *Dějiny nové moderny* (první a druhý díl).

¹⁶⁹ Dalo by se hovořit i o tom, že nabízí lingvistům zajímavá témata k rozboru. Jedním z nich by mohlo být například užití kritiky v díle Durycha, popřípadě analýza Durychovi osobnosti z hlediska koncentrace slov v textech – je jeho publicistická tvorba opravdu tak silně katolicky zaměřena? Shledávám v této oblasti výzkumu jistý potenciál a předpokládám, že by tato oblast zkoumání mohla doplnit dosavadní „durychovský“ výzkum.

¹⁷⁰ KOMÁREK, Karel. *Čep, Durych a několik příbuzných. Interpretační studie*. Olomouc: Vydavatelství Filozofické fakulty UP, 2014, s. 51.

Durychovy publicistiky, z nichž vystupuje obzvláště expresivita textů, „[...] Durych publicista je kavalírem bonmotů“, v jeho textech jsou „neologismy hodné mistra burleskních miniatur, slovesně vyzývavé nadsázky, nezkrotná metaforičnost“, a naopak také „vydestilovaný abstraktní styl a intelektuálně zvýlučnění textu“. ¹⁷¹

¹⁷¹ KOMÁREK, Karel. *Čep, Durych a několik příbuzných. Interpretační studie*. Olomouc: Vydavatelství Filozofické fakulty UP, 2014, s. 51.

7. VYBRÁNO Z VYBRANÝCH

Utvořením jednotlivých oblastí zájmu u analyzovaných periodik jsem předvedla určité Durychovy články, které (každý v jistém slova smyslu) vystupují nad jiné svým obsahem a jsou dokladem charakteristiky jeho tvorby. Četnost článků v kapitolách svědčí také o těžkosti vybrat jeden, který bude sloužit jako příklad určující charakter tvorby, natož tvořit část řetězce zobrazující proměnu publicistické tvorby v čase. Jaroslav Durych jako člověk funguje jako komplex prvků, které spolu navzájem pracují, a podobně je to i s jeho texty. Sám to i nastínil v člancích – například ve *Výchově mužstva* (1924). I přes výše řečené bude mým cílem v této kapitole poukázat na texty, které nějakým způsobem definují jeho tvorbu, ukazují signifikantní prvky v díle, nebo jsou aspektem, o kterém se v komplexu jeho díla často hovoří – v tom případě se pokusím odpovědět na otázku, proč tomu tak je.

Byť je Durychova publicistická tvorba často opomíjena a převážena zájmem o prózu či poezii, publicistika stále zastává v díle zásadní postavení tím, že zobrazuje aktivní myšlení v čase a prostoru. Durychova publicistika je často propojována s prózou (i on sám se tomuto propojení v textech nevyhýbá), a proto je v tomto ohledu těžké vybrat článek, který by se jeho beletrie nedotýkal.¹⁷² V této diplomové práci je mým cílem zaměřením na publicistickou tvorbu, z toho důvodu se záměrně pokusím vyhnout tématům, která se často ve spojení s jeho prózou či poezií objevují v bakalářských a diplomových pracích.¹⁷³

Do obsahu *Rozmachu* je zařazena série autobiografie Durycha, v níž se představuje jako literát, politik a člověk, a tímto pojetím se chci inspirovat při volbě textů a mimo výše stanovené cíle dokázat, že publicistika Durycha opravdu zobrazuje jako literáta, politika a člověka. Zároveň je Durychova autobiografie textem, na kterém vysvětlím signifikantní prvky za období *Rozmachu*; *Akord* a *Obnovu*, respektive *Národní obnovu* mi pomohou klasifikovat dvě publikace od editorů Komárka a Fialové.

¹⁷² Čímž nechci říci, že je jeho publicistická tvorba výhradně spjata s prózou a poezií – ostatně předchozí kapitoly dokázaly široký zájem o společenská témata, avšak některá „velká témata“ jsou s prózou spojena.

¹⁷³ Zároveň však navrhuji téma sepětí Durychovy publicistické a prozaistické tvorby jako podnět pro vytvoření další závěrečné práce. V knize *Platnosti slova* uvádí Oldřich Králík zajímavé poznatky, které by se daly do takovéto práce použít.

7.1 Jaroslav Durych: Jaroslav Durych

Z časopisu *Rozmach* jsem vybrala k analýze třídílnou autobiografii uvedenou pod názvem *Jaroslav Durych I. Jako literát, II. Jako politik, III. Jako člověk* (1924). Jak je již uvedeno v úvodu kapitoly, k výběru textu mě vedlo především přesvědčení, že se Jaroslav Durych takto sám v článcích prezentuje, z toho důvodu mi přišlo příhodné zvolit právě tento příspěvek. Je však zároveň zajímavou ukázkou Durychovy ironie a stylizace, což považuji za jeden z jeho typických prvků v článcích.

Z třídílné autobiografie je nejobsáhlejší druhá část (*II. Jako politik*), první a třetí oddíl je délkou srovnatelný. Drobným bodem k zamyšlení je uskupení dílčích částí. Připadá zde v úvahu myšlenka, zda jsou díly autobiografie poskládány tak, jak se Durych sám vnímá, tzn. podle žebříčku jeho hodnot. Nebo se jedná o složení části dle názoru veřejnosti – jako první oddíl představit největší předmět kritiky? Jeví se úvaha nad poskládáním částí jako zbytná, protože autor na to nebral zřetel? Položením tohoto druhu otázky chci otevřít rozbor stylizace Jaroslava Durycha.

Celá autobiografie v *Rozmachu* je napsána v er-formě. Durychovi to poskytuje možnost odstoupit od své osoby a nahlédnout na sebe z nezávislé pozice, a zhodnotit tak své postavení. Tato domněnka je ovšem částečně bořena uvědoměním, že text – byť ve třetí osobě – stále píše sám Jaroslav Durych, a není tedy možné si vytvořit dostatečný odstup. Důležitým prvkem textu je tedy stylizace, a to prakticky hned dvojí: Durych ve třetí osobě popisuje osobnost Durycha a tím dochází ke stylizování do role vypravěče, který předkládá čtenáři život jakéhosi spisovatele (I.), zároveň vyvstává stylizace ironická (II.).¹⁷⁴ Následujícími úryvky z textu se pokusím podložit toto tvrzení.

Prvnímu oddílu autobiografie předchází krátký úvod, v němž Durych píše: „*Jaroslav Durych byl předmětem mnohých úvah. Pokusil se býti též aktivním podněcovatelem a podmětem úvah. V obojím jest jeho podoba skreslována, ať k prospěchu či nepospěchu.*“¹⁷⁵ Tyto věty bez kontextu úvody by mohly vzbuzovat dojem pravdivého tvrzení bez špetky ironie. V kontextu úvodního sdělení v první části autobiografie však spíše vyznívají pod dojmem nátlaku, který Durycha vedl k sepsání takto laděného textu. Od spisovatelů či publicistů v jeho okolí zaznívala kritika, o níž by leckdo mohl tvrdit, že na Durycha doléhala a pomáhala utvářet jeho kritičnost a sklon

¹⁷⁴ Ironie zanesená na této autobiografii notně připomíná texty později uvedené v *Akordu*, ve kterých se ironicky omlouvá za své dílo, protože si zároveň za jeho napsáním pevně stojí.

¹⁷⁵ DURYCH, Jaroslav. *Jaroslav Durych (I. Jako literát)*, Rozmach 2, 1924, č. 3, s. 43.

k ironii, otázkou však zůstává, do jaké míry si tento tlak Durych vytvářel sám v sobě i bez případné „pomoci“ ostatních.

Svou profesní dráhu nastoupil původně jako lékař a tato práce ho v životě provázela i nadále, ovšem vedle toho paralelně „pracoval“ jako publicista (spisovatel). *„Počátky jeho literární činnosti, které veřejnosti ovšem nejsou známy, ukazují, že literární úkol mu původně dán nebyl.“*¹⁷⁶ Poukazuje tím na jistou předurčenost, respektive na nepředurčenost profese spisovatele, ale jeho rozhodnutí závisí na možnosti volby. Působnost Durycha jako literáta dále popisuje skrze knihy, jež se mu staly inspirací. Zároveň se snaží vzbudit dojem falzifikátora, což přispívá ke zdání, že se na cestu literáta opravdu neměl dát. *„Tu se mu dostaly do rukou první dvě knihy Otakara Březiny a jejich účinek na něho byl zruďný: probudil se v něm padělatelský pud až k idiotství.“*¹⁷⁷ Taktéž se zde projevuje mocná ironie, protože výčtem knih upozorňuje i na četbou získaný rozhled a aktivní přístup k této činnosti. *„V Praze na fakultě medicínské se zprvu dal do čtení latiny mystické.“*¹⁷⁸ Široká škála otázek pojících se k rozsahu jeho četby je však překonána zájmem o význam toho, co skryl pod pojem „mystická latina“. Při pohledu na celkový kontext četby, k čemu má ve skutečnosti sloužit výčet četby? Jedná se o jakýsi pokus vytvořit dojem kolísání mezi medicínskou a literární dráhou? Otázka založená na podobném principu vyvstává i u označení dosáhnutí pozice profesionála: proč se najednou dostává od padělatele k profesionálu? *„Teprve v druhé polovině toho roku 1915 začal psát na plno. A teprve od konce r. 1915 začíná býti literárním profesionálem.“*¹⁷⁹

Er-forma mu nabízí možnost odstoupit od své osoby a nahlédnout na sebe, ale tím se neztrácí ona stylizace, ba naopak ji to spíše posiluje, protože podobně jako u memoárů i tady počítá s tím, že daný text bude někdo číst, a stylizace stojí zejména na utvoření dojmu.

„Durych vodí čtenáře za nos, či spíše snaží se je vodit. Neví-li, jak s místa, cítí-li už, že se ocitl tváří v tvář nesmírné blamáži svého vypravování, provede nějaké žonglérství filosofické, citové i dějové, nasype písek do očí a než se nezkušený čtenáři vzpamatují z překvapení, už se mezitím nějak vyhnul

¹⁷⁶ DURYCH, Jaroslav. *Jaroslav Durych (I. Jako literát)*, Rozmach 2, 1924, č. 3, s. 43.

¹⁷⁷ Tamtéž, s. 43.

¹⁷⁸ Tamtéž, s. 43.

¹⁷⁹ Tamtéž, s. 44.

*nebezpečnému místu a tancuje jinde, dále, a čtenář musí za ním, dokud neprohlédne situaci a neomrzí si všecko.*¹⁸⁰

Z hlediska jeho psaného politického působení se částečně potvrzuje domněnka, která značí, že neuznával žádnou politickou stranu či politika. „*Jeho nervosita a podrážděnost byla větší než vnitřní ukázněnost a vůle k trpělivosti a čekání. Z nenávisti ke všem politickým stranám šel tak daleko, že měl i zlomyslnou radost ze vzrůstu církve československé, poněvadž to bylo nepříjemno lidovcům; [...]*“¹⁸¹ Paradoxně tento článek v určité míře poskytuje záminky pro potvrzení různých domněnek, které čtenář nabývá při čtení textů.

I když se snaží autobiografii členit na části – literát, politik, člověk, stejně se v každé části objevují prvky z těch ostatních, nelze je od sebe naprosto oddělit. Zároveň se také všemi částmi proplétá ironie a negativita, která je vsazena do různých glos či obsahu rubriky *Smetí*. „*Jeho činnost publicistická jest většinou agresivní. Ale i v tom jest spíše jen fata morgana. Durych, který se už naučil pohrdati sebou, pohrdá i lidmi proti nimž bojuje, pohrdáním tak hlubokým jako soucit.*“¹⁸²

Tento text představuje naprosto sebeironické zpodobnění portrétu vlastní osoby. Je zajímavým dokladem toho, jakým způsobem ovládá svou představivost, v níž stvořil takovýto portrét. Míra stylizace probouzí otázku, zda je text pouhou stylizací, nebo chce ve čtenáři zaktivizovat myšlenky v touze nabídnout mu ukázkou práce jeho myšlení.

7.2 Publicista a jeho skandály

V této dílčí kapitole se zaměřím na dvě knihy, v nichž vyšly vybrané texty Jaroslava Durycha.¹⁸³ Prvním dílem je soubor utvořený Karlem Komárkem, je to kniha *Jaroslav Durych: Polemiky a skandály* (2002), druhá byla sestavena Zuzanou Fialovou a nese název *Jaroslav Durych: Publicista* (2001). Obě knihy obsahují texty zhruba ze stejného období, tzn. z let 1920–1938, náplň knih se v detailech liší. V této kapitole si

¹⁸⁰ DURYCH, Jaroslav. *Jaroslav Durych (I. Jako literát)*, Rozmach 2, 1924, č. 3, s. 45.

¹⁸¹ DURYCH, Jaroslav. *Jaroslav Durych (II. Jako politik)*, Rozmach 2, 1924, č. 11, s. 164.

¹⁸² DURYCH, Jaroslav. *Jaroslav Durych (III. Jako člověk)*, Rozmach 2, 1924, č. 15-16, s. 227.

¹⁸³ Tyto dvě knihy nejsou jedinými, které pracují s Durychovými texty. Rozbor textů a označování míry důležitosti je k nahlédnutí i v jiných publikacích. Označené publikace jsem vybrala z toho důvodu, že jsou sestaveny na základě Durychových textů, a tedy zvolené texty hrají důležitou roli, což vytváří rozdíl oproti ostatním knihám, v nichž autoři konkrétní texty používají už jako doklad určitého tvrzení – podobně jsem činila i já v předchozích kapitolách a pracovala jsem i s argumenty užívanými v tomto typu knih. Čtenář neznalý Durychových textů si při přečtení knihy může vytvořit dojem z Durychova díla, proto se chci zaměřit na zmíněné publikace a tento možný názor okomentovat.

dávám za cíl zanalyzovat přínos těchto děl, definovat způsob, jakým editoři představují Durycha, a u konkrétních textů odpovědět na otázku, zda „oprávněně“ texty stojí v centru pozornosti (respektive ukazují na znaky v jeho tvorbě) a jak definují jeho dílo.

Série autobiografických textů, již jsem analyzovala v předchozí kapitole, je zařazena i do knihy *Jaroslav Durych: Publicista* (2001), z toho důvodu chci začít zkoumat výše uvedená díla od tohoto bodu. Editorkou knihy je Zuzana Fialová, která v závěru knihy píše, že je dílo sestaveno „do tří oddílů, které by se daly charakterizovat tematicky jako oddíly věnované kultuře, státu a víře, [...] Jaroslav Durych jako literát, politik, člověk, je chápána jako samostatná.“¹⁸⁴ V podstatě jediný komentář, který odůvodňuje volbu příspěvků a jejich zařazení do kategorií, je uveden výše, součástí ediční poznámky je dále podání vysvětlení jazykových úprav. Byť se na přebalu knihy píše, že se jedná o „zajímavé čtení“¹⁸⁵, nikde již není poskytnuto vysvětlení, co konkrétně činí texty zajímavými, proč zrovna tyto texty vybrala Zuzana Fialová do knihy a jakým „klíčem“ se řídila při jejich výběru. Kniha sice obsahuje doslov od Jaroslava Meda, nicméně ten především uvádí historický kontext. Knihu jako celek shledávám přínosem v přiblížení Durychových textů čtenáři, jehož cesta za texty by pravděpodobně jinak byla dosti krkolomná, nicméně zde vidím potřebu komentáře, který by texty doprovodil, aby čtenář dílo absolutně využil. Případně je snad možným vysvětlením takto sestavené publikace myšlenka, že texty budou mít vypovídající hodnotu samy o sobě? V takovém případě by však bylo zcestné řadit texty do tří kategorií – tímto řazením editorka čtenáři udává způsob, jakým má příspěvky číst. Obsah této publikace a variantu čtení textu tedy považuji za relativně „volné“.

Podobně jako Zuzana Fialová i Václav Durych shledává analyzovaný text jako významný mezi příspěvky v *Rozmachu*.¹⁸⁶ Takto článek označil například v životopisu, který je součástí publikace *Jaroslav Durych. Život, ohlasy, soupis díla a literatury o něm* (2000). Opět ale chybí vysvětlení, proč v něm Durychova autobiografie vzbuzuje tento dojem. Není pochyb, že je to pro čtenáře zajímavý text, jenž nabízí mnoho podnětů k přemýšlení, ale označení tohoto textu jako významného bez odůvodňujícího komentáře ve mně burcuje podezření, že pouze lidé toto tvrzení užívající pokračují v obecném názoru o kontroverznosti textu vzešlém z debat po jeho uveřejnění.

¹⁸⁴ FIALOVÁ, Zuzana (ed.). *Jaroslav Durych: Publicista*. Praha: Academia, 2001, s. 346.

¹⁸⁵ Dále se na přebalu knihy Durychovy texty označují jako „kontroverzní“. V čem editorka shledává texty kontroverzními? Opět zde vidím potřebu doprovodného komentáře.

¹⁸⁶ UHDEOVÁ, Jitka (ed.). *Jaroslav Durych. Život, ohlasy, soupis díla a literatury o něm*. Brno: Atlantis, 2000, s. 20.

Lepší představu o vybraných textech nabízí Karel Komárek, který sestavil knihu z příspěvků, „[...] které autorovi vynesly bouřlivější polemickou odezvu a ve dvou případech dokonce kárné řízení u vojenských orgánů [...]“. ¹⁸⁷ U knihy *Jaroslav Durych: Polemiky a skandály* (2002) je tedy hned jasné, jakým způsobem se snaží editor Durycha představit, jaký je klíč k výběru textů. Komárek upozorňuje, že se snažil vyhnout textům, které zařadila do souboru editorka Zuzana Fialová, byť se leckdy zařazení stejného textu nevyhnul, protože ho považoval za důležitý. ¹⁸⁸ Takovým textem je například *Pláč Karla Čapka*, což je článek uveřejněný v *Akordu* roku 1937.

Nejdůležitějším rysem, který vyvstává z těchto dvou knih je Durychova schopnost skandalizovat – či spíše zpracovat text takovým způsobem, že je schopen vzbudit pozornost a rozproudit diskusi i v současné době.

7.3 Shrnutí

V kapitolách o *Rozmachu*, *Akordu* a *Obnově* jsem nastínila prvky, které se zdají být charakteristické pro vývoj publicistického díla Jaroslava Durycha. V této kapitole jsem analýzou textu uveřejněného v *Rozmachu* – Jaroslav Durych *I. Jako literát, II. Jako politik, III. Jako člověk* (1924) znovu podpořila tvrzení o přítomnosti ironie a stylizace v jeho díle. Zároveň jsem konstatovala, že prvky v díle za období *Akordu* a *Obnovy* uvedené v předchozích kapitolách mají své místo i v soudobých publikacích, ale editory je na ně leckdy pohlíženo jiným způsobem, než jakým na ně pohlížím v této diplomové práci – kritičnost versus schopnost skandalizovat.

¹⁸⁷ KOMÁREK, Karel (ed.). *Jaroslav Durych: Polemiky a skandály*. Olomouc: Votobia, 2002, s. 284.

¹⁸⁸ Tamtéž, s. 284.

ZÁVĚR

Cílem této diplomové práce je zobrazit přehled publicistické tvorby Jaroslava Durycha v časopisech *Rozmach*, *Akord* a *Obnova*, respektive *Národní obnova* v časovém období let 1923–1938. Vytvořit soupis oblastí, kterými se v textech zabýval a poukázat na změny, jimiž jeho publicistické dílo ve vymezeném období prošlo.

Z obsahu vystupují především tři kapitoly, z nichž každá se věnuje jednomu periodiku. Tyto tři části jsou doplněny o dvě intermezza, jež komentují přechod mezi časopisy, který není dán náhodou, ale dochází k němu vlivem součinnosti různých prvků. Diplomovou práci završují dvě kapitoly, z nichž jedna se věnuje stylistice a stylu – jsou zde analyzovány prvky zjištěné v předchozích kapitolách; další se zabývá vybranými texty. Výsledkům takto shrnuté osnovy věnuji následující prostor.

Nebyl by vznikl časopis *Rozmach*, kdyby nebylo aféry způsobené *Staroměstským ryňkem* (1923). Text, u kterého jistě očekával Durych vzednutí mocných emocí podobně jako u ostatních textů, opravdu vyvolal silnou vlnu reakcí, nicméně se zde nesetkal s pochopením, otištěná slova mu přinesla pouze ohromné množství kritiky, a dokonce umenšení prostoru pro vydání dalších textů. Takto „pokořený“ Durych však nevzdal svou práci ani se nestáhl do ústraní, ba naopak mu reakce ostatních zavdaly myšlenku k vytvoření nového listu, ve kterém by mohl pokračovat v dosavadní činnosti. Bez ohledu na to, jaké reakce vzbudily jeho texty, stále zůstaly čtené, což lze usuzovat z pravidelného množství komentářů, na které Jaroslav Durych odpovídal glosami, případně texty umístěnými do rubriky *Smetí*. Zmíněním dvou rubrik jsem poukázala na členitost novin – po úvodníku následovaly texty přispěvatelů do *Rozmachu*, závěr novin obsahoval rubriku *Glosy*, případně *Smetí* – ta se však vyskytovala nepravidelně. Byť obsah *Glos* a *Smetí* byl podobný, přece jenom existoval rozdíl mezi těmito částmi a ten vězel v ostrosti příspěvků, souvisel s „vybraností“ ironických poznámek. Sám výraz *smetí* poukazuje na to, co si pravděpodobně Jaroslav Durych myslel o obsahu této rubriky. Ironie tvoří podstatnou součást obsahu *Rozmachu*, nicméně to není jediný aspekt, na který chci poukázat. Dalším významným prvkem je Durychův slovník, který ukazuje na různé vztahování myšlenek k realitě. Zvažuje různé pojmy, zvažuje práci s nimi a používání jazyka se místy zdá až natolik vytříbené, že je možno ho pojímat jako Durychův nástroj. Nejenom ironie, ale i razance, expresivita či energie jsou slova, která definují jeho projev. Tímto stylem se vyjadřoval k celospolečenským otázkám, stával se pozorovatelem

a komentátorem společenských jevů. Mezi oblasti zájmu v *Rozmachu* se řadí především politika, náboženství, dále to jsou literatura a kultura, ale i třeba sociální otázky.

Oproti tomu v *Akordu* byl prostor věnován spíše oblasti literatury, kultury a náboženství. I když se Durych v nově vzniklém periodiku nevěnoval politice, nepřestal se o ni i nadále zajímat. Útlum psaní v této oblasti byl zapříčiněn přechodem k novému listu, který vznikl především pro neshody v politickém naladění redakce. Posun v tematických oblastech byl pouze dílčí částí změny práce Durycha v oblasti literatury a kultury. V *Rozmachu* vedl obsah novin podél tvorby prózy a poezie, v *Akordu* dochází spíše ke směřování těchto dvou částí tvorby. Především literatura zde nabývá dominantní pozice. Příspěvky do *Akordu* jsou leckdy tvořeny úryvky z jeho díla, popřípadě často dochází ke komentování reakcí na jeho texty. V těchto článcích, podobně jako v *Rozmachu*, se projevuje ironie a kritika, nicméně zde zaznívá jiným způsobem. *Rozmach* ukázal jeho bojovnou pozici ironie, kterou užíval jako obranný štít, jímž odrážel kritiku ostatních a v komentářích (glosách) dovedl jakoukoli připomínku rozebrat do nejmenších detailů a v průběhu toho ještě stihl hájit vlastní stanovisko. Oproti tomu texty *Akordu* předvedly, že varianty jeho ironie jsou různé, protože zde sice naoko přijímá kritiku ostatních a omlouvá se za napsání díla, přitom by však na vydané knize nic neměnil a její vydání označuje za zdařilé.

Oblast literatury a kultury se liší v obou periodikách převážně v tomto ohledu, dále chci ale zmínit širší konkrétních prvků v této skupině. *Rozmach* byl i svým podtitulem *Čtrnáctideník pro politiku a kulturu*, širše analyzovaných kulturních jevů byla pravděpodobně i proto větší než v *Akordu*, který převážně cílil na literaturu. Naopak v obou periodikách se zdá být shodná oblast náboženství. V jistých ohledech se k náboženství vyjadřoval s větší razancí v *Rozmachu*, ale to příkládám k tomu, že také s daleko silnější zápal projevovat své názory v oblasti politiky (částí témat spolu tyto dvě skupiny souvisely) a se vznikem *Akordu* tato část jeho osobnosti utichla.

Působení v časopisu *Obnova*, respektive *Národní obnova* přichází až zhruba po čtyřech letech ukončení činnosti v *Akordu*. Podobně jako v *Rozmachu* i v *Obnově* se začíná opět projevovat širší témat, o kterých Durych píše. Jako u *Rozmachu* i zde lze jmenovat pět oblastí zájmu. Více než jeho ironie se zde ale projevuje mnohovrstevnatost textů. Pojednává o jedné věci, kterou však lze vyložit i jiným způsobem (například vztáhnout věc z jedince i na celek, popřípadě opačně), nebo se významy shlukují. V *Rozmachu* i *Akordu* se jeho pozornost dělila mezi „hlavní“ články, příspěvky umístěné do rubriky *Glosy*, *Smetí*, nebo v případě *Akordu* sekce *Poznámky*, ale v *Obnově* se

zaměřuje především na psaní úvodníků. Jeho texty jsou kratší, ale pocitově vyznívá jejich obsah závažněji. S *Rozmachem* bylo též spojeno reflektování minulosti, aby podpořil své argumenty a vyjevil problém v širších souvislostech, stejně se projevuje v *Obnově*. Tyto tendence jsou jistě spojeny s obdobím, ve kterém příspěvky tvoří – léta po první světové válce a před druhou světovou válkou.

Jak již bylo zmíněno, slovník Jaroslava Durycha ukazuje na různé vztahování myšlenek k realitě, zvažuje pojmy, zvažuje práci s nimi a pravděpodobně práce se slovy vystaví text tak působivě. Byť třeba zpracoval ironickou glosu, nebo autobiografii, texty, jež nenesou pozitivní příznak, přece jenom je na nich něco, co je přitažlivé číst, co dává čtenáři prostor se zamyslet. Pravděpodobně protože jsou texty tak čtivé – práce je tak dokonale vyvedená, že vytváří absolutní efekt. Jinak Durych píše o lidech a pro lidi. I když se někdy jeho předkládané texty jeví, že je proti všem, za argumenty stojí mnoho myšlenek a v podstatě každé tvrzení má podloženo řadou argumentů.

Durychův postoj v novinách často vytváří zdání toho, že vystupuje jako „sólóvý hráč“, protože například píše (hlavně v *Rozmachu*) obvykle podstatnou část článků, navíc se v *Akordu* objevovala reklama na jeho dílo, je relativně viditelnou osobností, ale náhled na časopis jako celek vede k tomu, že Durych s redakcí spolupracoval, ba dokonce s nimi udržoval i vřelé vztahy – například s Ladislavem Kuncířem.

S přehledem oblastí zájmu v analyzovaných časopisech souvisí i rozsah jeho díla, který je relativně velký při uvědomění, že se věnoval i práci lékaře.

Jedním z výsledků analýzy Durychovy publicistiky je také náhled na jeho osobu. Způsob, jakým píše, a témata, jimž se věnoval, odhalují jeho osobnost více, než by to mohla udělat jakákoli biografie. Byť Durych sepsal autobiografii, jejíž části se postupně objevovaly v *Rozmachu*, stále je nutné přihlížet k míře stylizace jeho osoby v textu. Samotná publicistická tvorba poukazuje na jeho schopnost práce s textem, schopnost uchopit danou problematiku a zamyslet se nad ní. Zobrazuje posun a vývoj v myšlení a odhaluje jeho emoce. Z jednotlivých příspěvků lze odhalit jeho životní zkušenost i zodpovědný přístup k práci, jeho lásku k ní.

Soudobé publikace rozebírají Durychovu osobnost i dílo, někdo se ho snaží řadit do skupiny mezi katolicky orientované spisovatele, jiný v něm vidí publicistu a další zase autora (například) knihy *Bloudění* (1929). Jaroslav Durych však svou publicistickou tvorbou dokazuje, že se nedá přesně definovat jeho pozice v literatuře, pouze lze označit jeho působnost v ní za důležitou, k čemuž odkazuje rozsah napsaných textů, škála oblastí zájmu i propojení jednotlivých oblastí a vazby z toho vycházející. Jeho dílo není

významné a zajímavé proto, že charakterizuje určitou skupinu, kategorii nebo určitý rys, ale hlavně pro jeho tematickou obsáhlost a práci s jazykovým materiálem.

I když se může zdát, že již bylo dílo Durycha dostatečně rozebráno, zastávám názor, že se pořád vynořují další témata, na něž je možné se zaměřit, a tvorba této diplomové práce mě v tomto názoru opětovně utvrdila. Dále bych za velké téma označila potřebu propojení jednotlivých částí díla, tzn. publicistiku, prózu, poezii, drama atd., protože dané části nestojí samostatně, ale jak už je vidět i u Durycha, existuje propojení. Mezery, které zůstávají nezaplněny svou existencí popírají komplexnost Durychova díla, která je zde zjevná.

SEZNAM LITERATURY

Primární

Akord 1928-1933

Rozmach 1923-1927

DURYCH, Václav (ed.). *Obnova, Národní obnova: 1937-1940*. Praha: Václav Durych, 1987.

Sekundární

ČECHOVÁ, Marie a kol. *Stylistika současné češtiny*. Praha: ISV – nakladatelství, 1997.

DURYCH, Jaroslav. *Češství v Evropě*. Praha: Melantrich, 1936.

DURYCH, Jaroslav. *Váhy života a umění*. Praha: Melantrich, 1933.

DURYCH, Václav. *Vzpomínky na mého otce. Životopis Jaroslava Durycha*. Olomouc: Votobia, 2001.

DVOŘÁK, Jan a Nella MLISOVÁ (eds.). *Bloudění časem a prostorem – Jaroslav Durych známý i neznámý. Sborník příspěvků z II. literární laboratoře, konané v Hradci Králové 25. -26. ledna 1996*. Hradec Králové: Gaudeamus, 1997.

FIALOVÁ, Zuzana (ed.). *Jaroslav Durych: Publicista*. Praha: Academia, 2001.

Kol. *Slovník cizích slov*. Brno: Nakladatelství Levné knihy, 2010.

KOMÁREK, Karel. *Čep, Durych a několik příbuzných. Interpretační studie*. Olomouc: Vydavatelství Filozofické fakulty UP, 2014.

KOMÁREK, Karel (ed.). *Jaroslav Durych: Polemiky a skandály*. Olomouc: Periplum, 2002.

MED, Jaroslav. *Literární život ve stínu Mnichova (1938-1939)*. Praha: Academia, 2010.

NÁLEVKA, Vladimír. *Světová politika ve 20. století*. Praha: Nakladatelství Aleš Skřivan ml., 2000.

OPELÍK, Jiří a kol. *Lexikon české literatury 3/1 M-O. Osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 2000.

OPELÍK, Jiří a Jan SCHNEIDER (eds.). *Oldřich Králík: Platnosti slova (Studie a kritiky)*. Olomouc: Periplum, 2001.

PAPOUŠEK, Vladimír a kol. *Dějiny nové moderny. Česká literatura v letech 1905-1923*. Praha: Academia, 2010.

PAPOUŠEK, Vladimír a kol. *Dějiny nové moderny. Česká literatura v letech 1924-1934*. Praha: Academia, 2014.

PATOČKA, Jan. *Česká vzdělanost v Evropě*. Praha: Nakladatel Václav Petr, 1939.

PUTNA, Martin C. *Česká katolická literatura 1918-1945*. Praha: Torst, 2010.

PUTNA, Martin C. *Jaroslav Durych. Svazky úvah a studií 3*. Praha: Torst, 2003.

UHDEOVÁ, Jitka (ed.). *Jaroslav Durych. Život, ohlasy, soupis díla a literatury o něm*. Brno: Atlantis, 2000.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Přehled Durychovy tvorby v letech 1923-1938	96
Příloha 2: Titulní strana Rozmachu - obrázek sekyry zatnuté do špalku u názvu	97
Příloha 3: Reklama na Durychovu tvorbu v Rozmachu	98
Příloha 4: Karikatura v Rozmachu.....	98

Příloha 1: Přehled Durychovy tvorby v letech 1923-1938

	1938	Toulky po domově Masopust Katechismus práce
	1937	x
	1936	Češtví v Evropě
	1935	x
	1934	Píseň o růži Děti
	1933	Váhy života a umění Římská cesta
	1932	Srdce a kříž Utěšitel nejlepší
	1931	Pani Anežka Berková Zdravas, Královno Otokar Březina
	1930	Naděje katolictví v zemích českých Láska k vlasti Rekviem
	1929	Kdybych... Bloudění Pouť to Španělska
	1928	Budějovická louka Ejhle, člověk! Vzpomínky z mládeži
	1927	Čert a cikánka Jihlava Kurýr
	1926	Bezkydy Štědrý večer Kouzelná lampa
	1925	Sedmikraska Svatý Václav Žebrácké písně
	1924	Smích věrnosti Hadi květy Okamžiky z válečných let
	1923	Panenky Gotická růže Tři troničky

Rozmach (1923 – 1927)

Aktord (1928 – 1933)

Obnova, Národní obnova (1937 – 1938)

Pozn. Jde zde především o časové zobrazení přehledu beletristické a publicistické tvorby. Jinak byla díla vybrána s přihlédnutím ke zmínce o nich v diplomové práci.

ROZMACH

ČTRNÁCTIDENÍK PRO POLITIKU A NÁRODNÍ KULTURU

Redakce, administrace a expedice v nakladatelství Ladislava Kuncíře
Praha VII., Ověnecká 4. Předplatné čtvrtl. Kč 9.—, jednotl. čísla Kč 1.50

ROČNÍK I. V PRAZE, DNE 15. ŘÍJNA 1923. ČÍSLO 1.

Úvodem.

Jak stráže Tvé bdíme
na místech nebezpečství,
před námi hranice svaté
Tvé noci,
za námi království spících.
Otakar Březina.

Vážnost naší doby netkví zdánlivě v českých domácích poměrech a tvářnost její se podobá spíše klidnému chodu, skoro normálnímu, spořádanému a bezpečnému. Jsou tu starosti, zájmy a spory, ale nezdají se nadlidskými, ba ani všelidskými, a činnost lidí, tříd, skupin, stran, i celého národa a domácích národností se podobá lehkému zaměstnání pro rekonvalescenty, kteří se z následků války již tak dalece zotavili, že trávení jejich jest pravidelné a spánek klidný, Neklid některých dětí neklidu jest spíše zbytkem patologickým než podstatným a absolutním projevem vůle. Poměry se konsolidují, stát jest zabezpečen, kráčí cestou pomalé evoluce, úvěr jeho stoupá, kdežto úvěr nepřátel klesá, čeho lze si tedy více přát? Vždyť se již přece jen pracuje, šetří, počítá a rozpory se řeší zlatou cestou střední; jest naděje, že se všechny krise vyřeší a zbytek nebude takový, aby kdy mohl ohrožovati rovnováhu státu —

Pro správnost a postačitelnost tohoto denního domácího názoru mohly by svědčiti poměry ve státech sousedních, které se zmitají jednak ve vírech velmi smíšených citů, jednak v temných hloubkách hospodářských a diplomatických bankrotů. Kolem naší říše lze pozorovati mnoho slepoty, skoro úžasné a nadpřirozené, a tato slepota se může zdáti navždy nevyčísitelnou a trvale katastrofální. Názor denní a názor lokální cití v tomto stavu jen trvalý a zaručený prospěch naší říše

a o jeden důvod více k blažené a klidné důvěřivosti.

Ale tato bilance, jakkoliv pro dnešek příznivá, má jednu velmi nepříznivou stránku, totiž tu, že naše aktiva jsou z ohromné části způsobena passivy států sousedních, že jsou to spíše zisky z cizích passiv než z původního národního svěrenského statku, který jest dosud úplně zanedbán; a kdyby zítra nastal nějaký obrat, třeba tak nenadálý a chimérický jako bylo zemětřesení v Japonsku, který by znemožnil naše zisky z cizích passiv a učinil nás závislymi jen na našem vlastním kmenovém jmění, shledalo by se, že české hospodářství jest skoro právě tak katastrofální jako hospodářství sousedů.

Moc říše netvoří jen číselný inventář hmotný a lidský, ale hlavně ji udržuje inventář ideový. Pevnost státu spočívá v pevnosti jeho poslání. Toto poslání jest lidské a historické. Má svůj vznik, svou kritickou dobu, zrání a žeň, ovšem také někdy svůj zmar. A vina našeho domácího hospodářství tkví v tom, že si nikdy nedalo tyto otázky:

Jaký bude důvod vzniku či obnovení české říše?

Jaký účel má nynější trvání a další udržování české říše?

Jakým způsobem a pokud jest nutno, aby český stát byl účelu tomu práv?

Jest na první pohled patrné, že otázky tyto se úplně vymykají názoru materialistickému a jsou již samy v sobě něčím více než výzvou k polemice a boji; jsou protiprávní ve smyslu společenském a předpokládají intelektuální vůli, která vychází ze starších předpokladů než jsou předpoklady dnešního domácího zařízení. Tady bychom se octli u sporu, kdo a co tvoří dějiny, a u sporů filosofických. Jest to spor o svobodu a nesvobodu lidské

Ctenářům „Rozmachu“!

Naše nakladatelství vydalo dosud následující knihy *Jaroslava Durycha*:

OBRAZY. Kniha prós.

SMÍCH VĚRNOSTI. LEGENDA. Dvě prósy.

OKAMŽIKY Z VÁLEČNÝCH LET.

SVATÝ VÁCLAV. (KVAS NA BOLESLAVI). Hra.

Chystá v tomto období vydati další jeho díla.

Znáte už Jaroslava Durycha jako redaktora tohoto listu, jako publicistu. — O tomto jeho významu není třeba se zvláště zmiňovat.

Snažte se s ním seznámiti také jako s umělcem. Byl dříve uznán od nekatolíků a indiferentních kritiků a spisovatelů za pravého umělce, než jste jej poznali jako publicistu. Prvními jeho objeviteli a protektory byli čeští a němečtí Židé. Z toho jest už vidět, že k jeho uměleckému dílu můžete mít největší důvěru. Neznalost jeho díla přenechte nepřátelům Rozmachu. Durych nepatří k domácí krotké havěti. Co napsal jako umělec, má též dosah jako jeho činnost publicistická. Zavazuje to stejně.

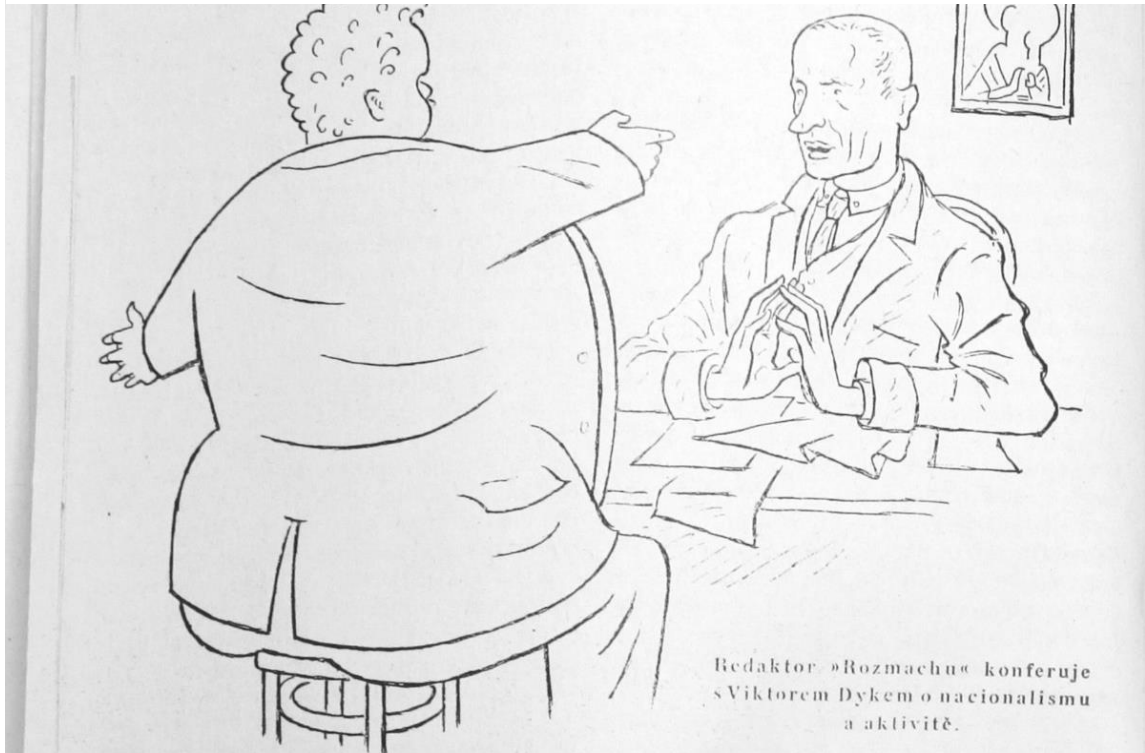
Či snad chcete počkat na někoho lepšího? To přenechte pokrytcům!

Jsmo hrdi na to, že můžeme jeho díla vydávat a že smlouvou jsme nabyli přednostního práva na vydání dalších jeho knih.

Dovoláváme se vaší dobré vůle, abyste nám pomohli *jeho dílo, které patří celému národu, účinně rozšiřovat*. Dosud se o ně zajímal jen určitý kruh čtenářů. Ale slovo Jaroslava Durycha jako básníka, novelisty a romanopisce, tak dokonale české a skvělé, jest určeno všem lidem. Každé jeho dílo má novou originální formu. Durych se nezastavuje a nevrací, stále hledá a objevuje s úspěchem nové formy *ke cti české literatury*. To lze říci o málokterém jiném spisovatelci. *Jest to dílo, konané pro národ a národ jest mu za to zavázán.*

Vykonejte i vy svou povinnost!

NAKLADATELSTVÍ „ROZMACH“
(LADISLAV KUNCÍŘ) V PRAZE II.,
Voršilská ulice číslo 3.

Redaktor »Rozmachu« konferuje s Viktorem Dykem o nacionalismu a aktivitě.

že by svým parlamentarismem chtěli krýti vlastní organizaci bojovou. Ale ruská komunistická strana představovala ideu revoluce a zůstala až do rozhodné chvíle věrná revoluční metodě; dodnes představuje armádu nečetnou sice ve srovnání s ostatním obyvatelstvem, ale aktivní a ovládanou ideou, přece jen hodně jasnou. Proto možno ve státnickém smyslu mluvit o vládě ruské spíše než o vládě československé. Tajemství Leninova úspěchu pochopil i Mussolini v Itálii a chtějí ho využít i francouzští royalisté Ch. Maurrasa. Že takové aktivní skupiny mají ohromný vliv na lid, který jej pak třeba dokazuje hlasovacím lístkem, je na bíledni. Vzrůst fascistické strany v Itálii a porážka popolarů i socialistů v širokých vrstvách italských přesvědčí o tom každého.

Tyto nové formace, které bychom prozatím nazvali akcemi a nikoli stranami, vzešlé z vědomí nerovnosti energií a idejí a uznávající všechny její důsledky, mohou právě v demokratických nejlépe se uplatnit, mohou se dokonce stát strážci pravé demokracie, odvracejíce od ní trubce a čmeláky a bedlivě dbající toho, aby práva národa na čestný život nebyla pošpiněna zbabělostí a hlupstvím. Akce ovládnou strany a časem je docela nahradí, což bude znamenat i stabilisaci politických směrnic národních, dnes dětinsky stloukaných od případu k pří-

padu. Doplní se přísným výběrem budou spojovat skupiny lidí aktivních, spjatých nejen jednotou vůle i idejí, ale i určitými pevnými zárukami vůči sobě i celku (jakousi „řehol“), které by s dostatek dokazovaly pružnost energie i stálost myšlenky. Tím budou se dokonale lišit od stran, které od svých členů a přívrženců ničeho nepožadují a také nemají k nim jiných závazků než předstíraných. Akcím bude projiti zkouškou a dostati podmínkám, které je přesvědčí, že, jak praví Durych, „mohou si činiti nejvýše nárok na místo v chudobinci,“ na rozdíl od mandátových aspirací stranických činitelů.

Strany, útvary zastaralé, pasivní a degenerované, plné desertérů a sezonních spekulantů politické kariéry, nemohou již národ připravit k výbojům; jsou k tomu příliš slabé a rozhlodané. Budou zde však záhy jejich nástupci. Zbývá otázka, pochopí-li aspoň některé, ideově lépe vybavené strany svůj soumrak a pokusí-li se v duchu nových nutností přetvořit se v nové formace, které by mohly zabránit politickému rozkladu národa. Bylo by to ovšem i v jejich zájmu, a národu by se ušetřilo mnoho horečných chvil. Ale těžko lze věřit v omlazení tak nemocných stáří; přes to i tehdy, zůstanou-li strany ve své strnulosti, vývoj půjde přes jejich hlavy.